

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ (І. І. Тюрменко)

« _____ » _____ 2022 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

ОС «МАГІСТР»

Тема: «Інформаційно-комунікаційна діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного»

Виконавець: здобувачка вищої освіти ДК-621 Касян Людмила Григорівна

Керівник: доктор історичних наук, професор Тюрменко Ірина Іванівна

Нормоконтролер: кандидат історичних наук, доцент Халецька Леся
Пилипівна

(підпис)

Київ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра історії та документознавства
Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність – 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Освітньо-професійна програма – «Документознавство та інформаційна діяльність»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ І. І. Тюрменко
« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Касян Людмили Григорівни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Інформаційно-комунікаційна діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного», затверджена наказом ректора від «31» серпня 2022 р. 1187/ст.

2. Термін виконання роботи: 29.08.2022 до 31.11.2022 рр.

3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел загальним обсягом 139 сторінок, із них обсяг основного тексту – 99 сторінок, список використаних джерел нараховує 280 позицій.

4. Зміст пояснювальної записки: Вступ. Розділ 1. Нормативно-правова, джерельна, історіографічна база дослідження. Розділ 2. Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного в системі архівних установ України. Розділ 3. Напрями інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. Висновки. Список використаних джерел. Додатки.

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: принтскрін титульної сторінки онлайн виставки «Українська державність – тисячолітній шлях», онлайн виставки «Жіночий портрет воїнів УПА», принтскрін плейлиста проекту «Одиниця обліку» на каналі «Ютуб», принтскрін сторінки проекту «Мовою кіно», принтскрін сторінок інтерактивного, видання «Шевченкове слово голосом ХХ століття», принтскрін сторінок інтерактивного видання «Микола Вінграновський у проекції аудіовізуальних документів».

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Визначення та обґрунтування теми кваліфікаційної роботи	26.08.2022	
2.	Оформлення завдання на виконання кваліфікаційної роботи	01.09.2022	
3.	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження	10.09.2022	
4.	Підбір, опрацювання та вивчення літератури та джерел з теми дослідження	15.09.2022	
5.	Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	18.09.2022	
6.	Написання основної частини, вступу та висновків	17.10.2022	
7.	Оформлення роботи та подання її на перше читання керівникові	19.10.2022	
8.	Опрацювання зауважень та виправлення недоліків	24.10.2022	
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	27.10.2022	
10.	Проходження нормоконтролю	10.11.2022	
11.	Подання роботи на перевірку на плагіат	14.11.2022	
12.	Подання роботи на рецензування	16.11.2022	
13.	Подання остаточного варіанта на кафедру	21.11.2022	
14.	Захист роботи	24.11.2022	

7. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв

Дата видачі завдання: «22» серпня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ І. І. Тюрменко
(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Л. Г. Касян
(підпис випускника)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи ОС «Магістр» на тему: «Інформаційно-комунікаційна діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного»: 139 сторінок, 280 використаних джерел, 6 додатків.

Об'єкт дослідження – інформаційно-комунікаційна діяльність архівних установ України.

Предмет дослідження – напрями та форми інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

Мета кваліфікаційної роботи – визначити особливості інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

Методи дослідження. Відповідно до поставлених завдань у дослідженні були використані такі методи: термінологічний, спостереження, описовий, аналізу та синтезу, узагальнення, системний, історичний, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, структурно-типологічний метод, бібліографічний, метод архівної евристики та документального пошуку.

У кваліфікаційній роботі на основі комплексу джерел охарактеризовано місце і роль ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного в системі архівних установ України; проаналізовано напрями та форми здійснення інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше було комплексно досліджено інформаційно-комунікаційну діяльність ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, визначено основні її напрями та форми в часовій перспективі, з'ясовано традиційні та нові засоби комунікації архіву з громадськістю в онлайн та офлайн середовищі. Досліджено роль ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного у науково-професійній формальній та неформальній комунікації.

Практичне значення полягає у тому, що результати дослідження можна застосовувати під час перспективного планування інформаційно-комунікаційної діяльності архівних установ. Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути використані в навчальному процесі, зокрема для написання курсових та кваліфікаційних робіт, під час підготовки лекцій, практичних занять, навчально-методичних комплексів до курсів дисциплін інформаційно-документаційного циклу, архівознавства, соціальних комунікацій.

ЗМІСТ

ВСТУП	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА, ДЖЕРАЛЬНА, ІСТОРИОГРАФІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	10
1.1. Нормативно-правове забезпечення інформаційно-комунікаційної діяльності архівів в Україні.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Історіографія та джерельна база дослідження	16
1.3. Методи дослідження	30
РОЗДІЛ 2. ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ КІНОФОТОФОНОАРХІВ УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО В СИСТЕМІ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ	34
2.1. Становлення та розвиток установи ..	Ошибка! Закладка не определена. 4
2.2. Склад та особливості архівного зібрання	39
2.3. Архів як суб'єкт професійної та наукової комунікації	44
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦДКФФА УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО	59
3.1. Публікаційна та виставкова діяльність, ініціативне інформування як форми комунікації	59
3.2. Архів в системі інтернеткомунікації	86
3.3. Комунікація з громадськістю	93
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	106
ДОДАТКИ	134

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що сучасні інноваційні та інтеграційні процеси розвитку українського суспільства, супроводжуються зростаючим потоком інформації. Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.

Архіви формують документальну базу світової культури, яка є людською пам'яттю цивілізації, й відіграють важливу роль у наступності в розвитку суспільства. Вони сприяють консолідації вітчизняної культури та міжнаціональному культурному збагаченню. Пріоритетним напрямком діяльності архівів сьогодні є не лише облік та зберігання архівних документів, а й розповсюдження ретроспективної, поточної інформації у просторі й часі.

Жодна із галузей суспільного життя (наука, культура, техніка, економіка, політика) не може розвиватися без інформації в тій або іншій формі. Архіви відіграють визначну роль у формуванні інформаційного ринку сучасності, реалізації накопичення та обміну інформації. Вони «становлять Пам'ять націй і суспільств, формують їхню ідентичність і є наріжним каменем інформаційного суспільства. Надаючи свідчення подій і справ людства, архіви надають підтримку державному управлінню, забезпечують права особи, організацій, держав. Гарантуючи громадянам право на доступ до офіційної інформації й на пізнання власної історії, архіви є фундаментом демократії, відповідальності й влади» [53].

Ключовою ознакою сучасної «інформаційної епохи» є безпрецедентне підвищення ролі й значущості інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів і концентрація їх у суспільстві. Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного (далі – ЦДКФФА

України імені Г. С. Пшеничного) упродовж дев'яноста років був єдиною в Україні державною установою, створеною спеціально для зберігання аудіовізуальних документів, найбільшим архівосховищем аудіовізуальної інформації. Маючи унікальні ресурси, архів здійснював активну інформаційно-комунікаційну діяльність. Та попри окремі розвідки, присвячені тим чи іншим аспектам діяльності установи та етапам її розвитку, на сьогодні відсутнє окреме дослідження, присвячене інформаційно-комунікаційній діяльності архіву, її ролі та значенню в сучасному інформаційному просторі. Вивчення досвіду ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного допоможе у виробленні ефективних підходів для подальшого розвитку інформаційно-комунікаційної діяльності архівних установ України загалом та використанні і пропагуванні аудіовізуальних документів зокрема.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є визначити особливості інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних дослідницьких завдань:

- вивчити джерельну базу дослідження;
- проаналізувати висвітлення інформаційно-комунікаційної діяльності архівів у науковій літературі;
- розглянути нормативно-правові документи, які регламентують інформаційну діяльність архівних установ;
- охарактеризувати місце і роль ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного в системі архівних установ України;
- вивчити напрями та форми здійснення інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

Об'єкт дослідження – інформаційно-комунікаційна діяльність архівних установ України.

Предмет дослідження – напрями та форми інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

Методи дослідження. На різних етапах роботи, відповідно до поставлених завдань у дослідженні були використані такі методи: термінологічний, спостереження, описовий, аналізу та синтезу, узагальнення, системний, історичний метод, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, структурно-типологічний, бібліографічний, метод архівної евристики та документального пошуку.

Наукова новизна полягає у тому, що вперше було комплексно проаналізовано інформаційно-комунікаційну діяльність ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, визначено основні її напрями та форми в часовій перспективі, з'ясовано традиційні та нові засоби комунікації архіву з громадськістю в онлайн та офлайн середовищі. Досліджено роль ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного у науково-професійній формальній та неформальній комунікації.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження доцільно використовувати під час перспективного планування інформаційно-комунікаційної роботи архівних установ. Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути використані в навчальному процесі, зокрема для написання курсових та кваліфікаційних робіт, під час підготовки лекцій, практичних занять, навчально-методичних комплексів до курсів дисциплін інформаційно-документаційного циклу, архівознавства, соціальних комунікацій.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота виконана самостійно. Усі основні результати дослідження належать авторові особисто. Публікації за темою дослідження є одноосібними.

Апробація результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи доповідалися на XXII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених і студентів «Політ. Сучасні проблеми науки» (м. Київ, 17 травня 2022 р.), Вісімнадцятих Біографічних читаннях «Сучасні моделі біографічних

реконструкцій» (м. Київ, 9 червня 2022 р.), Всеукраїнській онлайн конференції «Внесок Миколи Лисенка в процес формування національної самоідентичності українців» (м. Київ, 4 листопада 2022 року).

Публікації. Результати кваліфікаційної роботи оприлюднено у 2-х публікаціях:

Касян Л. Г. Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного як суб'єкт професійної й наукової комунікацій. *Архіви України*. 2022. № 2. С. 71–84.

Касян Л. Г. Використання соціальних мереж в інформаційно-комунікаційній діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. *Політ. Сучасні проблеми науки: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів*, Київ, 17 травня 2022 р. Київ: НАУ, 2022. С. 171–173.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 280 найменувань. Загальний обсяг роботи – 139 сторінок.

РОЗДІЛ 1

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА, ДЖЕРАЛЬНА, ІСТОРІОГРАФІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Нормативно-правове забезпечення інформаційно-комунікаційної діяльності архівів в Україні

Діяльність архівних установ України загалом й інформаційна зокрема регулюється комплексом законодавчих, нормативно-правових актів, державних і галузевих стандартів та методичних рекомендацій. Основу нормативно-правової бази інформаційно-комунікаційної діяльності архівних установ становлять норми закладені в Конституція України. Зокрема, в ст. 34 Конституції України задекларовано право кожного громадянина вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1]. Реалізація цього права може бути обмежена законом лише в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського порядку.

Законом України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. (редакція від 16.07.2020 р.) визначено такі головні принципи інформаційних відносин в Україні: гарантованість права на інформацію; доступність інформації та свобода обміну нею; об'єктивність, вірогідність інформації; повнота і точність інформації; законність отримання, використання, поширення і зберігання інформації. Закон України «Про інформацію» також встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України та окреслює систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до

інформації та забезпечує її охорону, захищає особу і суспільство від неправдивої інформації [2]. Статтею 10 «Гарантії права на інформацію» першого розділу Закону «Про інформацію» визначено право вільного доступу суб'єктів інформаційних відносин до архівних фондів [2].

Відповідно до Закону України «Про інформацію» «інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави» [2]. Статтею 9 Закону України «Про інформацію» встановлено основні види інформаційної діяльності: створення, збирання, одержання, зберігання, використання, розповсюдження, охорона та захисті інформації. Одержання інформації трактується як набуття, придбання, накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою. Використання інформації – задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Поширення інформації – розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації. Зберігання інформації – забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв.

У Державному стандарті «Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення» закріплене таке визначення інформаційної діяльності: «Постійне та систематичне збирання та оброблення записаної інформації з метою її зберігання, пошуку, використання чи пересилання, що виконується якою-небудь особою чи організацією» [12].

У словнику «Комп'ютерні інформаційні системи і сховища даних» інформаційна діяльність тлумачиться як «діяльність, що забезпечує збирання, оброблення, зберігання, пошук та розповсюдження інформації, а також формування організаційного ресурсу та організацію доступу до нього» [104, с. 254].

Термінологічний словник «Архівістика» визначає інформаційну діяльність архіву як наукову й організаційну діяльність, спрямовану на

забезпечення користувачів необхідною первинною і вторинною архівною інформацією архіву [54, с. 34].

Науково-інформаційна діяльність архіву – це діяльність, спрямована на задоволення потреб у первинній та вторинній архівній інформації [12]. Первинна архівна інформація – це інформація архівних документів [12], тобто документів, незалежно від їхнього виду, виду матеріального носія інформації, місця і часу створення та форми власності на них, що припинили виконувати функції, задля яких були створені, але зберігаються або підлягають зберіганню з огляду на значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для власника також як об'єкт рухомого майна [3]. Вторинна архівна інформація – інформація, отримана з архівних документів, облікових документів архіву та інших джерел унаслідок їхнього аналітико-синтетичного опрацювання [12].

Головним і визначальним документом в організації роботи архівних установ України є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (прийнятий 24.12.1993 р., зі змінами, останні – 09.04.2015 р.), який унормовує єдині основи системи архівних установ в незалежній Україні та регулює відносини, пов'язані із формуванням, обліком, зберіганням і використанням НАФ, та інші основні питання архівної справи. «Національний архівний фонд України є складовою частиною вітчизняної і світової історико-культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства. Він перебуває під охороною держави і призначений для задоволення інформаційних, соціально-культурних, наукових та інших потреб суспільства, реалізації законних прав та інтересів громадян». Статтею 29 Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [3] передбачено форми використання документів Національного архівного фонду. У ній зазначається, що архівні установи у порядку, визначеному Законом «Про Національний архівний фонд та архівні установи», надають документи для використання громадянам та юридичним особам, створюють для цього відповідний довідковий апарат; видають архівні довідки, копії

документів та іншим шляхом задовольняють запити громадян і юридичних осіб; інформують про документи, що можуть бути використані державними органами та іншими зацікавленими сторонами; публікують, експонують та в іншій формі популяризують архівні документи, а також здійснюють інші функції, спрямовані на ефективне використання документів Національного архівного фонду.

Зміни в нормативно-правовій базі архівної сфери, прийняття Законів «Про інформацію», «Про національний архівний фонд України», Положення про Державний комітет архівів України, затвердженого Указом Президента України від 22 березня 2000 р. № 486/2000 спричинили до розроблення Порядку користування документами Національного архівного фонду України, що належать державі та територіальним громадам. У 2013 р. наказом Міністерства юстиції України № 1983/24515 від 21 листопада затверджено новий «Порядок користування документами Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам» згідно з яким «Державні архівні установи, архівні відділи міських рад (далі – архіви) надають документи Національного архівного фонду (далі – НАФ), що належать державі, територіальним громадам, для користування; створюють для цього необхідний загальнодоступний довідковий апарат; відповідно до наявних технічних можливостей забезпечують умови для віддаленого доступу до довідкового апарату і документів НАФ» [8]. Цього ж року були затверджені і «Правила роботи архівних установ України» [7], якими встановлено головні вимоги щодо забезпечення зберігання, обліку й використання НАФ України, документи якого є власністю держави та власністю територіальних громад. Пункт 1 статті 4 визначає основні форми використання відомостей, що містяться в архівних документах і таким чином регламентує інформаційно-комунікаційну діяльність архівних установ. Головними формами використання інформації, яка міститься в документах НАФ, є: «інформаційне забезпечення користувачів за їх запитом та в порядку ініціативного інформування; надання документів (або їх копій) для

користування в читальному залі архіву; експонування документів (або їх копій) на виставках; видавання документів у тимчасове користування за межами архіву; публікація архівних документів та оприлюднення відомостей, що в них містяться, у засобах масової інформації, у тому числі електронних; проведення інформаційних заходів (демонстрація документів і/або оприлюднення відомостей, що в них містяться, під час зустрічей з громадськістю, екскурсій в архіви, презентацій, днів відкритих дверей, лекцій, доповідей, конференцій тощо)» [7].

Загальні вимоги щодо організації підготовки документальних публікацій як одного із видів інформаційної діяльності архівів окреслено в «Порядку підготовки документальних публікацій» [10], затвердженого наказом Міністерство юстиції України від 28.08.2018 № 2805/5. Публікаційною діяльністю архівних установ вважається сукупність робіт з підготовки документальних публікацій, що включає «визначення типу та виду публікації документів НАФ, організацію підготовки публікацій, виявлення і відбір документів, вибір та передавання тексту, археографічне оформлення документів та створення до них науково-довідкового апарату» [10]. Якщо планується публікація на традиційних носіях (у вигляді книги, брошури, буклету) то до переліку робіт входять ще формування оригінал-макета документальної публікації та робота з видавництвом.

Порядок підготовки документальних публікацій надає архівам право самостійного визначення щодо тематики та виду інформаційних продуктів публікаційної діяльності: «Тип і вид документальної публікації архів визначає самостійно та передбачає її підготовку у плані науково-публікаційної роботи архіву на рік» [10]. З метою забезпечення системного підходу у підготовці довідкових видань, що розкривають склад та зміст інформаційних ресурсів архівів наказом Державної архівної служби України № 23 від 22.02.2022 були затверджені методичні рекомендації «Підготовка архівними установами довідкових видань». Методичні рекомендації уніфікують вимоги щодо підготовки архівними установами довідкових

видань (різних видів путівників та анотованих реєстрів описів, зокрема путівників по фондах архіву чи архівів, якщо мова йде про міжархівний довідник, тематичних путівників по фондах архіву (архівів), коротких довідників по фондах архіву (архівів), путівника по архіву (архівах). «Рекомендаціями» визначаються вимоги до структури описових статей у довідниках різних видів, склад їх елементів, вимоги до схем систематизації статей в путівнику, склад додатків та довідкового апарату. Визначено й форми оприлюднення довідкових видань, які «публікують як в друкованому так і в електронному вигляді. Електронний архівний довідник може бути підготовлений у вигляді бази даних. Описання архівних документів в електронних базах даних може бути багаторівневим (на рівні фонду, опису, справи) [10].

Основні вимоги щодо організації та проведення архівними установами виставок з використанням документів Національного архівного фонду, демонстрації документів НАФ під час проведення інформаційних заходів (зустрічей з громадськістю, екскурсій до архівів, презентацій, днів відкритих дверей, лекцій, доповідей, конференцій та ін.), оприлюднення інформації документів НАФ у засобах масової інформації визначено у «Порядку підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах» [9]. Виставкову діяльність архівів тут позиціоновано як «невід'ємну частину загальнодержавної виставкової діяльності, спрямована на поліпшення взаємодії між державними органами, органами місцевого самоврядування, громадянами та архівами в цій сфері, що має на меті поширення інформації про склад і зміст документів НАФ, пропаганду форм і методів роботи архівів, послуг, що ними пропонуються, зміцнення і поглиблення міжнародних зв'язків українських архівів, і здійснюється на плановій основі» [9].

У Порядку зазначено ряд вимог до експонування оригіналів документів, організації роботи архіву з підготовки виставок, оприлюднення документів архіву в засобах масової інформації. Відповідно до них підготовлені архівом

виставки тиражуються у вигляді комплектів копій (цифрових копій) документів, тематичних добірок, розміщуються в режимі онлайн на офіційному вебсайті Укрдержархіву чи конкретного архіву, який підготував виставку; оприлюднення документів у засобах масової інформації передбачає підготовку інформаційних матеріалів і здійснюється архівом самостійно або разом з редакціями газет, журналів, телерадіоорганізацій.

В основі нормативної бази, що регулює комунікацію архівних установ з користувачами є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» та Закон України «Про доступ до публічної інформації».

Узагальнюючи відомості про нормативно-правове забезпечення інформаційно-комунікаційної діяльності державних архівних установ, можемо зробити висновок, що інформаційна діяльність державних архівів – це постійне та систематичне збирання, зберігання, використання і поширення первинної та вторинної архівної інформації з метою задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в ретроспективній документній інформації. Архіви, здійснюючи інформаційну діяльність, мають певну самостійність, але зобов'язані дотримуватися вимог нормативно-правової і методичної бази, покликані створювати і забезпечувати умови для всебічного використання відомостей, що містяться в документах Національного архівного фонду.

1.2. Історіографія та джерельна база дослідження

У ХХІ столітті як серед архівістів, так і широкого кола дослідників активно обговорюються питання про місце і роль архівів у сучасному інформаційному суспільстві, їх роль у формуванні історичної пам'яті та національної ідентичності. Американські архівісти Д. М. Шварц і Т. Кук висунули тезу, що архіви є не просто пасивними зберігачами документальних

свідчень, а й активними творцями історичної пам'яті, котрі постійно її формують і впорядковують [280]. Суголосну із цим твердженням думку висловив французький учений Б. Дельмас: «Сьогодні використання архівів виходить за рамки дисципліни, оскільки вони стали основним джерелом наукових і технічних знань, коріння і пам'яті, а також джерелом ідентифікації людей і родин, соціальних груп, підприємств...» [278]. Українська вчена-архівознавиця І. Матяш наголошує, що «зберігаючи автентичні документи, архіви забезпечують надійне джерельне підґрунтя соціальної пам'яті» [180, с. 61], і проаналізувавши наукові підходи до розуміння сутності архівних установ як установ пам'яті, поняття «архів як установа пам'яті» визначає так: «як установи пам'яті архіви є інституціями різної форми власності, що сприяють реалізації основної функції соціальної пам'яті, яка полягає у трансляції накопиченого людством досвіду та ідей у часі та просторі, й призначені для зберігання її задокументованих (у різний спосіб) образів» [180, с. 68].

Осмислення ролі архівних установ у формуванні соціальної пам'яті, відбулося у «Стратегії розвитку архівної справи на період до 2025 року», в якій архіви розглядаються як важлива складова інформаційних ресурсів суспільства і як один із найпотужніших чинників формування історичної пам'яті: «Архіви були, є і будуть важливим інструментом формування історичної пам'яті кожної країни, нації та людства в цілому» [238].

Питання впливу архівів на суспільну пам'яті і свідомість в епоху цифрового суспільства нерозривно пов'язане із питанням теоретичних та практичних засад інформаційної діяльності архівних установ. У низці праць провідних українських науковців та практиків-архівістів окреслено сутність інформаційної діяльності архівних установ та її види.

Одним із перших окреслив проблеми інформатизації архівної справи і сутність інформаційних процесів, які ведуть до якісних змін у інформаційній діяльності архівних установ, Г. Боряк. Учений наголошує на тому, що «використання величезних масивів інформації вимагає інтенсифікації їхнього

аналітичного опрацювання та формування інтелектуальних продуктів із залученням комп'ютерних технологій. Під впливом цих процесів відбувається трансформація архівних установ як соціальних інституцій, які з пасивних зберігачів документальних масивів перетворюються в установи, що спрямовують свою діяльність на активізацію доступу до інформаційних ресурсів історико-культурної спадщини» [75]. Подальше осмислення питань інформатизації архівної справи та використання інформаційних ресурсів НАФ України знайшло своє продовження у розвідці І. Довжука. Дослідник аналізує НАФ України як «глобальну складно структуровану інформаційну систему, складову світових і вітчизняних інформаційних ресурсів» [103, с. 69]. Учений виділяє такі основні напрями використання інформаційних ресурсів НАФ України: «1) у сфері державної політики та управління; 2) у сфері юриспруденції та соціального захисту населення; 3) у сфері економіки; 4) у сфері науки і техніки; 5) у сфері культури; 6) у сфері педагогіки та краєзнавства» [103, с. 75]. На його переконання «Організація використання архівної інформації є інтеграційним фактором усіх інших напрямів роботи архівів, вона зближує будь-які архівні установи, підносить їхню роль в усіх сферах суспільного життя» [103, с. 75].

Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм архівних джерел розглядає О. Гаранін. Дослідник зазначає, що «документи в електронній формі мають таку ж саму цифрову природу, як і документи, отримані за результатом оцифрування традиційних документів» [88, с. 90]. О. Гаранін наголошує, що «електронний інформаційний ресурс, що містить задокументовану інформацію, яка зберігається на паперових носіях, зазвичай створюється як ефективний інструмент для використання цієї інформації, а оцифрування традиційних документів знайшло застосування переважно для створення фондів користування архівними документами, у тому числі для надання віддаленого доступу до них, наприклад, за допомогою мережі Інтернет або за допомогою он-лайн виставок» [88, с. 90–91].

Визначення інформаційної діяльності архівних установ, як «постійне та систематичне збирання, використання, поширення та зберігання первинної та вторинної архівної інформації архівами, що створені і фінансовані державою, з метою задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в ретроспективній документній інформації», а також зауважує, що цей вид діяльності тісно пов'язаний «з іншими напрямками їхньої роботи, насамперед з організацією та забезпеченням зберігання ретроспективних документних масивів», запропонувала Н. Меньківська [181, с. 55].

На особливості здійснення інформаційно-аналітичної діяльності в архівній сфері звертає увагу Л. Божук. Дослідниця констатує факт, що архіви «все більше набувають рис інформаційної системи і визначають власні інформаційні ресурси як організаційно впорядковані сукупності ретроспективних документів у традиційній та електронній формі, функцією яких є зберігання, пошук та видавання архівної інформації» [74, с. 14]. Вона виділяє два аспекти інформаційно-аналітичної діяльності як способу розповсюдження ретроспективної інформації в просторі й часі: 1) інформаційно-аналітична робота з користувачами архівних установ – їх обслуговування та надання інформаційних продуктів; 2) здійснення науково-інформаційної діяльності як різновиду інформаційно-аналітичної. Невід'ємною складовою інформаційно-аналітичної діяльності сучасних архівних установ вчена називає наявність у кожного державного архіву офіційного вебсайту [74, с. 15].

Дослідженню місця архівів у інтернет-середовищі, створенню електронних інформаційних ресурсів і сервісів, особливостей презентації архівних документів присвячено низку праць українських та зарубіжних дослідників. Питання доступу до інформації, створення, наповнення та функціонування архівних інформаційних ресурсів були предметом дослідження Т. Боряк [76], Л. Клімчук [163], Н. Башли [68], І. Тюрменко [248], Л. Божук [233], Л. Халецької [233], Т. Курченко [170], Т. Білушак [72], І. Передерій [194].

Так, Т. Боряк розглядає електронний ресурс «Архіви України» як інструмент доступу до культурної спадщини України. Дослідниця аналізує десятирічний досвід функціонування вебпорталу Державної архівної служби України, його наповнення та комунікаційні можливості для задоволення інформаційних потреб користувачів. Підсумовуючи результати дослідження Т. Боряк зазначає, що «існування такого сайту є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів оперативного надання архівної інформації споживачам, розвитку теорії і практики архівної справи в умовах інформатизації суспільства в цілому» [76, с. 154].

Предметом дослідження Л. Клімчук стали вебсайти Державного архіву Хмельницької області (ДАХО), Державного архіву Вінницької області (ДАВО), Кам'янець-Подільського міського державного архіву як джерельна база краєзнавчих досліджень. У розвідці розглянуто контент сайтів архівних установ Поділля, визначено структуру та організацію розділів, краєзнавче ресурсне наповнення сайтів. Дослідниця доходить висновку, що для «вдосконалення документальної бази краєзнавчих досліджень електронний ресурс вебсайтів архівів Поділля потребує подальшої розробки» [163, с. 13]. Особливості структури, інформаційного наповнення вебсайту Державного архіву Кіровоградської області проаналізувала Н. Башли. Дослідниця окреслила подальші напрями й перспективи розвитку порталу [68].

Дослідженню організації доступу до історико-культурної спадщини на вебсайтах державних обласних архівів присвячена праця (2016 р.) І. Тюрменко. Експертна оцінка функціонування вебсайтів здійснена на основі методики, спрямованої на вивчення контекстної поведінки вебсайтів за такими процесами: «прозорість; ефективність; доступність; реактивність; науково-довідковий апарат; електронні документи/електронні архіви та їхні обсяги; актуальність інформації; мови сайту» [248, с. 74].

Як зазначає автор, дослідження засвідчило покращення процесів контекстної поведінки вебсайтів державних архівів областей України щодо доступу до історико-культурної спадщини, але потребує подальшого

розроблення політика оприлюднення цифрової історико-культурної спадщини та стратегія функціонування вебсайтів щодо забезпечення вільного доступу до ресурсів архівних установ. І. Тюрменко зауважує, що при їх розробці потрібно «звернути увагу на вихід архівів у соціальні мережі, на удосконалення навігації та функції пошуку по сайту, встановлення таких модулів, які б полегшили доступ до ресурсів людям з обмеженими можливостями зору, на створення електронних / цифрових баз даних, на повне представлення на сайтах електронних реєстрів описів фондів та путівників, збільшення кількості підбірок карт, листівок, унікальних документів та загалом цифрових експозицій [248, с. 75]. На нашу думку, ці зауваження залишаються слушними і на сьогодні. При розробленні вебсайтів архівних установ потрібно звертати увагу на ці вимоги для більш результативного їх функціонування та забезпечення найбільш повного доступу до ретроспективної архівної інформації.

Проблемам збереження цифрової історико-культурної спадщини на вебсайтах архівних та музейних установ України присвячена монографія колективу авторів, співробітників кафедри історії та документознавства НАУ під керівництвом професора І. Тюрменко «Соціально-етичні основи збереження цифрової спадщини в Україні» (2017 р.) [233]. Праця узагальнила результати реалізації проекту «Соціально-етичні основи збереження цифрової історико-культурної спадщини», який був розглянутий на міжнародному семінарі InterPARES Trust, що відбувся в Брюсселі та був ухвалений InterPARES Trust у грудні 2013 р. У монографії проаналізовано зарубіжний досвід збереження та доступу до цифрової історико-культурної спадщини в системі архівних установ та музеїв Франції, Білорусі, Литовської республіки Казахстану [233, с. 39–85], розглянуто стан збереження та доступу до цифрової історико-культурної спадщини на вебпорталі «Архіви України», що допомогло узагальнити роботу системи державних архівів із розширення відкритого доступу до архівних документів [233, с. 95–106], описано методика експертної оцінки вебсайтів Державних архівів областей

України та краєзнавчих музеїв [233, с. 107–109] та представлено результати експертної оцінки середовища вебсайтів обласних державних архівів, що дозволило визначити вимоги до формування політики цифрового зберігання історико-культурної спадщини [233, с. 110–127], вивчено стан доступу та збереження історико-культурної спадщини України на вебсайтах обласних краєзнавчих музеїв [233, с. 128–142]. Авторами за результатами дослідження визначено пріоритетні напрями збереження, доступу та використання цифрової спадщини, запропоновано конкретні рекомендації щодо розроблення політики онлайн доступу до цифрової історико-культурної спадщини на вебсайтах Державних архівів областей України та обласних краєзнавчих музеїв [233, с. 156–162].

Питання доступу до історико-культурної спадщини України розглядається також у дослідженні Т. Білушак. Продуктивним способом популяризації та організації дистанційного доступу до історико-культурної спадщини, яка знаходиться в архівних та бібліотечних фондах, на думку дослідниці, є оцифрування документів та створення на їх основі електронних архівів, розміщених на інтернетпорталах. На її переконання, «відкритий доступ до оцифрованої інформації у вигляді електронних архівів сприятиме повазі до історичного минулого своєї нації, вихованню патріотизму та консолідації українського суспільства» [72, с. 20].

Вебресурси різних державних інституцій, які серед інших виконують й комеморативну функцію, аналізує І. Передерій. До таких дослідниця відносить сайт Українського інституту національної пам'яті, Інституту історії України, Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса, Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича та сайти центральних державних архівів. Найбільш дієвими віртуальними засобами комеморації, які широко представлені на зазначених сайтах, І. Передерій вважає онлайн-виставки та виставкові проекти. Вона зазначає, що вебресурси сьогодні стають своєрідними «місцями пам'яті» поряд із науковими

установами, архівами, музеями та меморіальними комплексами, але їхня перевага порівняно з першими «полягає в тому, що вони спроможні охопити багатомільйонну аудиторію і «відкриті» для відвідування в будь-який час доби з будь-якої точки світу» [194, с. 209].

Особливості створення і експонування електронних виставок архівних документів, висвітлюють у своїх роботах А. Алексеєнко [51], Н. Вовк [86], Т. Сидоренко та Є. Тягій [217], Т. Курченко [170].

Загальні вимоги щодо оформлення експозиції науково-технічної документації при проведенні архівних заходів окреслює А. Алексеєнко [51]. Вона звертає увагу на необхідність дотримання балансу між максимальним виявом інформаційного потенціалу та репрезентативними можливостями документів і забезпеченням їх збереженості при підготовці виставкових проєктів.

Класифікацію електронних архівних виставок запропонувала Н. Вовк. Дослідниця виділяє такі критерії класифікації: «за характером експонатів, що виставляються: універсальні, спеціалізовані, тематичні; за термінами проведення: постійно діючі, короткострокові; за значенням інформації, яку містять експоновані архівні матеріали: міжнародного значення, національного значення, регіонального значення, місцевого значення; за частотою проведення: періодичні, щорічні, одноразові» [86, с. 45].

Науковиця визначає також якісні характеристики онлайн виставок, які слід враховувати при їх створенні, зокрема виставка, на її думку, повинна бути «мобільною, компактною, змістовною, слугувати орієнтиром у загальному потоці архівної інформації» [86, с. 45].

На прикладі Миколаївської області розглядають виставки архівних документів як інформаційний ресурс регіону Т. Сидоренко та Є. Тягій. Дослідники наголошують, що мета створення архівних виставок полягає «в актуалізації й передаванні історичних знань», але окрім збереження та поширення знань вони «відіграють життєво важливу роль і сприяють

наближенню діяльності архівних установ до сучасних потреб громадянського суспільства» [217, с. 95].

Стан та особливості актуалізації особових документів визначних політичних, культурних, громадських діячів України, що зберігаються в обласних державних архівах України, шляхом проєктної та виставкової онлайн-діяльності. досліджує Т. Курченко. Дослідниця звертає увагу на те, що «Популяризація місцевого інформаційного контенту, в тому числі і «персоніфікованої історії», набуває особливої актуальності на тлі сучасної української адміністративно-територіальної реформи» і забезпечує «двосторонній зв'язок із місцевими громадами» [170, с. 32].

Питання функціонування архівів як соціокомунікаційних структур, особливості інтернеткомунікації та комунікації з громадськістю в системі архівних установ розглядаються у працях М. Васильченка [78], Л. Божук [73], Т. Білушак [71], М. Палієнко [189], В. Бездрабко [69], О. Левчук [173], І. Тюрменко [249].

М. Васильченко запропонував увести до наукового обігу термін архівокомунікологія – «напрям в архівній науці, який вивчає, досліджує, аналізує діяльність, місце, роль, структуру, функції, історію, сучасний стан і перспективи розвитку архіву в системі соціальних комунікацій» [78, с. 1]. При цьому дослідник підкреслює, що «в сучасну епоху постійних технологічних інновацій лише ефективне здійснення комунікативної функції в електронному середовищі інформаційного суспільства та суспільства знань здатне поставити архіви на один рівень із високорозвиненими інформаційними центрами [78, с. 2].

Специфіку інтернет комунікацій державних архівів України аналізує Л. Божук. Дослідниця розглядає вебсайти архівних установ як «віртуальні представництва у віртуальному інформаційному просторі, які є важливим ресурсом у здійсненні онлайн-комунікації архівів зі споживачами ретроспективної інформації» [73, с. 61]. На основі проведеного аналізу Л. Божук доводить, що у «цифровій соціально-комунікаційній взаємодії

архівних установ зі споживачами архівних ресурсів все активніше застосовуються інструменти цифрових комунікацій, пов'язані з порталами, сайтами, соціальними мережами тощо, за допомогою яких здійснюється обмін інформацією, популяризація національного культурного надбання». На її думку, «створення повноцінного цифрового простору з його необмеженими можливостями віддаленого онлайн-доступу до архівних інформаційних ресурсів сприятиме підвищенню ефективності надання архівних послуг, формуванню позитивного іміджу архівів» [73, с. 70].

Доцільність використання засобів digital-маркетингових комунікацій в популяризації архівної інформації та формуванні позитивного іміджу архівних інституцій розглядає Т. Білушак. Зокрема до найбільш продуктивних вона відносить геоінформаційні ресурси, QR-коди, чат-боти та поширення інформації через соціальні мережі. Як зазначає автор, «за допомогою цих засобів digital-маркетингових комунікацій зросте зацікавленість громадськості архівною інформацією й архівними процесами загалом» [71, с. 29].

Особливостям інтернет комунікації архівів, що ґрунтується на соціальних мережах присвячено праці М. Палієнко, В. Бездрабко, О. Левчук.

Репрезентація українських архівів у соціальних мережах, завдання та напрями представлення їх діяльності у соціальних мережах є предметом вивчення М. Палієнко. Дослідниця наголошує на продуктивності та результативності їх входження в простір соціальних медіа, які «дають архівістам набагато більші можливості, ніж будь-коли, для відкриття архівів для суспільства. Вони актуалізують віртуальну взаємодію, привертають увагу, знайомлять з фондами, можливостями досліджень, залучають до архівів нові категорії користувачів, для яких створюють можливості для отримання консультацій, порад, доступу до цифрових копій документів. Архівісти ж отримають більше можливостей для участі у житті громадянського суспільства, впливу на формування політики пам'яті» [189, с. 128].

У роботі В. Бездрабко йдеться про інформаційну та комунікаційну функції мережевої комунікації в архівній практиці. Дослідниця вказує, що «інформаційна функція полягає в створенні учасниками мережевої комунікації нематеріальних «активів» установи (імідж, репутація) та продукуванні інтернет-контенту різного змісту», а «комунікаційну функцію вичерпно розкриває сутність відносин, взаємопізнання і взаємодії, що виникають при наявності спільних інтересів між її учасниками» [69, с. 28].

Систематичність, послідовність і динаміка контактів у мережевій комунікації, на погляд В. Бездрабко, «залежать від умов співпраці, ексклюзиву інформації, зацікавленості в реалізації інтересів партнера тощо. Комунікація може здійснюватися заради управлінських, освітніх, наукових, культурних та інших проєктів» [69, с. 29].

Присутність архівних установ у мережі «Твіттер», «Інстаграм», «Ютуб» аналізує О. Левчук. Вона визначає такі функції, які виконують сторінки та відкриті групи, створені архівною спільнотою у цих соціальних мережах: «1) інформаційна; 2) комунікаційна; 3) пізнавальна; 4) іміджева; 5) аналітична; 6) організаційна» [173, с. 121].

Для динамічного просування сторінки/групи у соціальній мережі дослідниця радить «забезпечити: частоту оновлення змісту, його епатажність, актуальність для цільової аудиторії та оформлення, відповідне особливостям тієї чи іншої соціальної мережі; оперативний зворотний зв'язок; активність дій в акаунті (що передбачає: ретрансляцію новин колег та партнерів, участь у започаткованих на їх сторінках дискусіях, підписку на тематичні та професійно-орієнтовані групи, залучення громадян до публічного обговорення проблемних питань на власній сторінці тощо) [173, с. 122].

Комплексне дослідження комунікації з громадськістю у системі архівних установ здійснено у праці І. Тюрменко (2021 р.) [249]. Окреслено і охарактеризовано напрями комунікацій із громадськістю в системі державних архівних установ, зокрема такі його види, як інформування, консультування, діалог, партнерство; визначено інструменти комунікацій:

веб-портали, веб-сайти, соціальні мережі, масмедіа простір, Громадська рада, науково-експертна рада, науково-видавнича рада, Електронні консультування, «гарячі» телефонні лінії, відповіді на запити громадян, угоди/меморандуми із залучення партнерів до реалізації проєктів і програм. Здійснено термінологічне уточнення понять «зв'язки із громадськістю» та «комунікації з громадськістю». І. Тюрменко зазначає, що «зв'язки із громадськістю» відповідають двосторонній асиметричній моделі комунікацій, яка зосереджується переважно на інформуванні громадськості», а термін «комунікації з громадськістю» вказують на модель двостороннього симетричного процесу, а, отже, і на застосування політики взаєморозуміння з інститутами громадянського суспільства та громадськістю за напрямками: інформування, консультування, діалог, партнерство» [249, с. 159].

На сьогодні є незначна кількість робіт, присвячених власне інформаційно-комунікаційній діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. Так, проблеми комплектування, забезпечення збереженості та використання аудіовізуальної спадщини розглядає Т. Ємельянова. Вона акцентує увагу на тому, що «пріоритетним напрямом у сфері забезпечення збереженості та доступу до архівних колекцій ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного є оцифрування документів» [112, с. 34]. Дослідниця наголошує на необхідності «активізації робіт зі стандартизації та кооперації між архівами, бібліотеками і музеями з метою удосконалення аудіовізуальної спадщини» [113, с. 89]. Т. Ємельянова вважає віртуальні виставки одним із головних способів повноцінної репрезентації аудіовізуальних документів та детально аналізує виставковий онлайнпроєкт «Пам'ятаємо. Перемагаємо» [113, с. 93].

Тематико-типологічні особливості та шляхи репрезентації комплексу аудіовізуальних документів, присвячених життю та творчості Т. Г. Шевченка, розглядає Л. Касян [137]. Дослідниця також висвітлює досвід роботи ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного за останні п'ять років щодо представлення аудіовізуальної архівної інформації в інтернет

середовищі: онлайн-проектах, електронних мультимедійних виданнях, науково-довідкових виданнях, розміщених на архівному веб-сайті [141, 147].

Джерельна база роботи визначається предметом і завданнями дослідження і складається з комплексу різноманітних за походженням, характером, формою та змістом архівних та опублікованих матеріалів, які можуть бути розділені на п'ять груп:

1) архівні документи, що зберігається у фонді № 14 «Головне архівне управління при Раді Міністрів Української РСР» в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, в яких висвітлюється історія становлення та роботи ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного у першій половині ХХ ст., його місце серед архівних установ України, зокрема розпорядчі документи: постанови, накази, циркулярні розпорядження, вказівки, організаційні документи нормативного характеру, що стосуються архіву, доповідні записки, довідки, річні звіти, документи про підготовку спільних видань;

2) документи ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, що відклалися в результаті діяльності установи впродовж восьмидесяти дев'яти років та документи поточного архіву. Сформований документний фонд упорядкований і зберігається в архіві установи. Він включає справи за 1940–2020 рр. Не збереглися документи, за довоєнний період, за винятком планів роботи на 1939 р., 1941 р. та звіту про виконання плану роботи за 1940 р. Це пояснюється втратою документів під час Другої світової війни. Відсутні документи за окупаційний період. За окремі роки втрачені звіти, штатні розписи, протоколи засідань.

Серед документів фонду – положення про архів зі змінами і доповненнями за 1944, 1962, 1984, 1990, 1993, 1999, 2000, 2012 рр., яким визначається місце архіву в системі архівних установ, склад його документів, основні функції і завдання щодо основних напрямків діяльності. Паспорти архіву станом на 1 січня 1963 р. – 1 січня 2021 р., які дозволяють встановити

зміни обсягу документів, що знаходяться на постійному зберіганні, та головні показники інформаційно-публікаційної діяльності.

Найважливішими джерелами для дослідження інформаційно-комунікаційної діяльності установи є перспективні й поточні плани архіву, особливе джерельне значення має планово-звітна документація відділу використання інформації документів та сектору публікації документів, яка містить відомості про напрямки і форми використання інформації аудіовізуальних документів: книги обліку користувачів читального залу, книга відгуків користувачів читального залу (1945–2021 р.), інформаційні листи про наявність документів, тематичні і фактологічні запити та відповіді на них, інформаційні листи, про підготовлені до друку й опубліковані аудіовізуальні документи, проведені виставки, участь співробітників у конференціях та семінарах, висвітлюють взаємодію архіву зі ЗМІ. Також залучені документи поточного архіву 2021–2022 р. планово-звітна документація за вказаний період, виконання тематичних запитів тощо;

3) публікації у періодичних інформаційних та фахових виданнях, що є складовою інформаційної діяльності архіву (безпосередня публікація добірок та окремих документів) та публікації у фахових виданнях, які висвітлюють методичну, наукову роботу, досвід архіву з різних питань і презентують участь співробітників архіву в науково-професійній комунікації;

4) Науково-довідкові, інформаційні-довідкові, іміджеві видання, створені співробітниками архіву відповідно до планів роботи установи, які презентують напрямки публікаційної діяльності архіву, специфіку довідкових видань, присвячених аудіовізуальних документів. Зокрема це анотовані каталоги кінофільмів та кіносюжетів, анотовані каталоги фонодокументів, мультимедійні видання, художні видання (фотоальбоми), рекламно-інформаційні видання (буклети);

5) електронні інформаційні ресурси архіву: вебсайт, офіційна фейсбук-сторінка, інстаграмсторінка та ютубканал установи, документальні публікації онлайн (виставки, огляди, добірки, проєкти), підготовлені співробітниками

архіву і оприлюднені на офіційному сайті, що розкривають особливості інформаційно-комунікаційної діяльності архіву в електронному середовищі.

До джерельної бази дослідження ми намагалися залучити різні види документів: законодавчі та нормативні акти, архівні документи, публікації у фахових виданнях, присвячені інформаційній діяльності архіву, електронні інформаційні ресурси та інформаційні продукти (довідники, анотовані каталоги, мультимедійні видання, документальні публікації, фотоальбоми, буклети), підготовлені співробітниками архіву і т. п., оскільки якість проведеного дослідження безпосередньо залежить від повноти і якості джерельного матеріалу.

1.3. Методи дослідження

Методологічною основою нашого дослідження є принципи історизму, наукової об'єктивності, всебічності, комплексності. Визначальним був системний підхід до вивчення об'єкта і предмета дослідження.

Принцип історизму передбачає розгляд будь-якого явища у розвитку, з урахуванням об'єктивних закономірностей його виникнення, конкретно-історичних умов та особливостей формування. Принцип наукової об'єктивності, передбачає опору на факти в їх справжньому змісті, не спотворені і не підігнані під схему, він вимагає розглядати кожне явище в його різноманітності і суперечливості, в сукупності як позитивних, так і негативних проявів. Побудова дослідження на цих принципах сприяла отриманню неупереджених, відносно об'єктивних, істинних знань.

Принципи всебічності та комплексності дослідження зумовили синхронний розгляд форм та змісту об'єкта (інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного) та сфери його виникнення і функціонування.

Системний підхід у вивченні напрямків та форми здійснення інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного було застосовано, оскільки його суть «полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), дослідженні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин» [102, с. 26]. Згідно з системним підходом, система – це цілісність, яка становить єдність закономірно розташованих і взаємопов'язаних частин. Архів є інформаційною системою – організаційно упорядкованою сукупністю архівних документів, довідкового апарату, інформаційних технологій. Документи, що зберігаються в архіві, належать до архівних інформаційних ресурсів, які є складовою частиною національних інформаційних ресурсів України.

Для досягнення поставленої мети та завдань було залучено сукупність дослідницьких методів, які в процесі дослідження доповнювали один одного. Методологічний інструментарій включає загальнонаукові та спеціальні методи.

Будь-яке дослідження потребує уточнення понятійного апарату. Термінологічний метод передбачає вивчення термінів і понять, які вони позначають, розробку чи уточнення змісту і обсягу понять [188, с. 78]. Термінологічний метод у роботі було застосовано для з'ясування сутності та уточнення поняття «інформаційна діяльність».

Історичний метод допомагає розглядати об'єктивний процес у розвитку об'єкта, реальної його історії з усіма її закономірностями та особливостями. Це є певним способом відтворення в мисленні історичного процесу, у його хронологічній послідовності та конкретності, логічне часто також розглядається як історичне, але звільнене від випадковостей та зайвої деталізації. Історичний і логічний методи було використано для дослідження особливостей генезису ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного від виникнення і до сьогодення.

Емпіричне спостереження та описування, аналіз і синтез, було застосовано при дослідженні джерел на традиційних носіях (документів, видань і т. п.) та для вивчення контенту офіційного вебсайту архіву, моніторингу офіційних архівних сторінок у соцмережах, на предмет їх інформаційних особливостей та інформаційного потенціалу. При узагальненні проміжних та підсумкових результатів, для систематизації і наочного подання інформації застосовано табличний метод, зокрема через таблиці представлено кількісну інформація щодо оприлюднення архівних документів та функціонування сайту установи.

Проблемно-хронологічний метод дозволив розділити досліджувану тему роботи на ряд проблем, кожна з яких розглядалася в хронологічній послідовності, також він був застосований при вивченні літератури.

Порівняльно-історичний метод дозволив розглянути утворення українського аудіовізуального архіву у світовому контексті фондування подібних установ та простежити зміни, що відбувалися в його роботі загалом, і в інформаційно-комунікаційній діяльності зокрема у різні часові періоди.

Структурно-типологічний метод використовувався для визначення типів і видів інформаційних продуктів архіву, аналітико-тематичний метод дозволив виявити їх тематичні особливості.

Метод архівної евристики та документального пошуку було використано для отримання джерел інформації, зокрема виявлення документів, присвячених процесу становлення та діяльності архіву та використання різних форм інформаційно-комунікаційної діяльності.

Для визначення ступеня вивчення питання інформаційної діяльності архівних установ, науково-професійної комунікації ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного та укладення списку використаної літератури використовувався метод бібліографічної ідентифікації.

Визначення методів дослідження дозволило побудувати чітку стратегію виконання кваліфікаційної роботи, досягти об'єктивних і достовірних результатів.

Отже, у першому розділі було розглянуто нормативно-правові акти, що регулюють інформаційно-комунікаційну діяльність державних архівних установ. Уточнено сутність поняття інформаційна діяльність. Проаналізовано праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, які стосуються інформаційно-комунікаційної діяльності архівних установ. Визначено джерельну базу та методи дослідження.

РОЗДІЛ 2

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ КІНОФОТОФОНОАРХІВ УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО В СИСТЕМІ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

2.1. Становлення та розвиток установи

З появою фотографії, кінематографа, звукозапису людство отримало нові способи фіксування інформації за допомогою зображення, руху та звуку. Постало питання про необхідність зберігання та опрацювання документів нового типу. 1899 р. у Відні турботами директора Фізіологічного інституту й професора Віденського університету З. Екснера та його колег засновано перше сховище фонодокументів, фактично перший архів звукозаписів – Віденський Фонограмархів. 1900 р. з ініціативи дослідника психологічної акустики, музичного теоретика К. Штумпфа створено Берлінський Фонограмархів (Berliner Phonogramm-Archiv). 1909 р. завдяки академіку О. О. Шахматову створено Фонографічний архів Першого Слов'янського Відділення Бібліотеки Імператорської Академії наук в Санкт-Петербурзі. У першій половині 1930-х рр. з'являються кіноархіви: Шведський кіноархів (1933 р.), Рейхсфільмархів у Берліні (1934 р.), Національний кіноархів (1935 р.) у Лондоні, кіноархів Музею сучасного мистецтва (1935 р.) у Нью-Йорку.

Одночасно із західними практиками питання збереження аудіовізуальної спадщини актуалізувалися і в Україні. Виникла ідея про створення Всеукраїнського кіномuzeю у Києві як «окремого музею, або підвідділу історико-побутового відділу Всеукраїнського історичного музею» [215, с. 30], та через «гостру дискусію за збереження автономії української

кінематографії по відношенню до союзного центру» [215, с. 32] цей проєкт не зміг реалізуватися.

20 червня 1932 р. було прийнято постанову ВУЦВК і РНК УСРР «Про Центральну архівну управу УСРР, її місцеві органи установи, що є при ній та при її місцевих органах», якою передбачено створення Всеукраїнського центрального фотокіноархіву в м. Києві [205]. У 1934 р., штат архіву складався із чотирьох одиниць: директора, старшого наукового співробітника, науково-технічного співробітника першого розряду і прибиральниці, а в 1938 р. штат збільшено до двадцять однієї одиниці [45]. Проте окремого спеціалізованого приміщення для зберігання документів на специфічних носіях виділено не було. Установа розміщувалася в будівлі Всеукраїнського військово-історичного архіву (корпус № 26 Українського історико-культурного заповідника «Музейне містечко» (нині – Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник) [38]. Матеріальне і технічне забезпечення було недостатнє, відсутність вільних приміщень позбавляла можливості розпочати приймання до архіву кінодокументів, тому в 1939 р. кіновідділом планувалися лише виявлення й облік кінодокументів на вітчизняних кінофабриках і кіностудіях [34, 35] та інструктування цих установ щодо правил зберігання кінопродукції. Перші 50430 метрів кіноплівки, на яких зафільмовано будівництво Дніпрогесу, надійшли до архіву 1940 р, станом на 1 січня 1941 р. Обсяг фотодокументів становив 114952. Планувалася подальша робота по забезпеченню зберігання цих документів та подальше збирання [28].

У 1939 р. всі архівні установи перейшли у підпорядкування НКВС, що відразу посилило жорстку підконтрольність галузі та обмеження доступу до архівних зібрань. 29 березня 1941 р. РНК СРСР затвердила «Положення про Державний архівний фонд СРСР і мережу державних архівів», яке не передбачало поділу ДАФ СРСР на фонди союзних республік, але вперше включало до складу ДАФ фотодокументи, що мали науково-історичну і культурну цінність. На виконання вказаної постанови був виданий наказ

наркома НКВС УРСР від 24 червня 1941 р. «Про перебудову мережі центральних державних архівів УРСР» [40], згідно з яким архів реорганізовано в Центральний державний архів фоно-фото-кінодокументів у м. Києві. З початком гітлерівського вторгнення у червні 1941 р. Діяльність архіву було призупинено. Документальне зібрання архіву евакуювати не вдалося. Після звільнення міста від нацистів, відповідно до вище згадуваної постанови РНК СРСР від 29 березня 1941 р. За № 723 та наказу Народного комісара внутрішніх справ СРСР № 021 від 1 грудня 1943 р., архів відновив свою роботу як Центральний архів фоно-фото-кінодокументів УРСР, а Г. С. Пшеничного було призначено його директором [39].

Першочерговим завданням в роботі установи стало відновлення документного масиву архіву [36]. Серед повернутих, наново зібраних, нових документів були матеріали із зібрання Українського історичного кабінету в Празі, які надійшли 1945 р. ЦДАКФФД СРСР 1948 р. передав ЦДАКФФД УРСР 126 випусків-оригіналів кіножурналу «Радянська Україна» виробництва Укркінохроніки за 1938–1941 рр. Та низку кінофільмів. Цього ж року на прохання уряду УРСР Державний будинок радіомовлення і звукозапису в Москві передав на постійне зберігання 472 граморигінали записів хронікально-документального характеру і художніх творів у виконанні корифеїв українського мистецтва: О. Петрусенко, І. Паторжинського, Н. Ужвій, Ю. Шумського та ін. [13, 14, 15]. 1958 р. до Києва надійшли документи з колекції Музею визвольної боротьби України у Празі. Фотодокументи із цієї колекції (понад 30 фотоальбомів, серед яких два родинні альбоми української поетеси Олени Теліги) було передано до Центрального архіву фоно-фото-кінодокументів УРСР [191, с. 349].

Починаючи з 1948 р., архів почав уже планове комплектування [14, 19, 210]. Серед основних джерел комплектування установи: «кіноархіви Української студії хронікально-документальних фільмів, Київської кіностудії навчально-технічних фільмів, Київської кіностудії художніх фільмів і кінолабораторії Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка;

фоноархіви Головного управління радіоінформації Міністерства культури УРСР, Будинку народної творчості УРСР, Лабораторії звукозапису УРСР, Інституту мистецтвознавства, Інституту фольклору та етнографії Академії наук УРСР; фотоархіви редакцій республіканських газет і журналів, редакцій обласних газет, фотоархіви обвідділів тресту «Укрфото», музеїв, театрів, інститутів; фотоархіви великих промислових комбінатів (заводів, фабрик та інших підприємств, що мають фотолабораторії), де створюються фотодокументи» [209, с. 17].

Із виведенням архіву із підпорядкування МВС правонаступника НКВД та перепідпорядкуванням ДАУ при Раді Міністрів УРСР (1961 р.) відбулися зміни в діяльності установи, орієнтовані, у першу чергу, на поліпшення умов доступу до документів та розширення напрямків інформаційної діяльності, активізувалася виставкова і публікаційна робота. Новим «Положенням про Архівне управління при Раді Міністрів УРСР» [32], затвердженим у вересні 1961 р. урядовою постановою під № 1292, головним завданням архівних установ було визнано збереження документів та забезпечення їх наукового використання.

Постановою Ради Міністрів УРСР № 301 про заходи по поліпшенню архівної справи у міністерствах, відомствах і державних архівах республіки (1970 р.) Рада Міністрів УРСР прийняла рішення про будівництво спеціального приміщення для архіву за індивідуальним проектом. Розпочате на території комплексу архівних споруд у 1972 р., будівництво завершилось уведенням 1 січня 1975 р. в експлуатацію триповерхової будівлі загальною площею 3265 кв.м., у якій архів функціонує й зараз. Це дозволило збільшити кількість документів, які відкладалися у зібранні архіву, впроваджувати нові технології по зберіганню документів, розвивати нові напрямки інформаційно-комунікаційної діяльності. Двадцятиліття (1960–1980 рр.) було періодом нарощення технічного та науково-методичного потенціалу, фахового утвердження архівістів-«аудіовізуальників».

З початку 1980-х одним із пріоритетних завдань архіву стало виконання двадцятирічного плану з перенесення кінодокументів з легкозаймистою основою на негорючу триацетатну плівку та перекопіювання на нову основу звукозаписів на магнітній плівці, гарантійні строки зберігання якої (20 років) закінчилися [33; 164, с. 37–43]. Також упродовж цього двадцятиріччя (1980–2000 рр.) поповнення документного зібрання архіву залишалося серед важливих напрямків роботи [18]. 1989 р. було придбано 180 негативів фотографа-аматора М. Железняка [219], у 1990-х були викуплені документальні колекції кінооператора В. Орлянкіна, відомих фотокореспондентів українських центральних газет і журналів Я. Давидзона, І. Хижняка, Ю. Мосенжника, О. Шаргородського та ін.

З 1998 р. до архіву почали надходити відеодокументи, спочатку це були переважно інформаційні програми «Вісті тижня», «Післямова», пізніше додалися й інші жанри: концертні ролики, відеосюжети, відеофільми.

У 1992 р. архів знову змінив свою назву. Установу перейменовано у Центральний державний кінофотофоноархів України (ЦДКФФА України) [20], а 1998 р. присвоєно ім'я його фундатора та багаторічного директора Г. С. Пшеничного.

2000-і роки у діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного позначені набуттям практичного досвіду з оцифрування архівних документів, створення фонду користування, що формується на основі цифрових копій високої якості, виготовлених у форматах тривалого зберігання. Найбільш повно і результативно цифрові технології освоюються у сфері використання інформації аудіовізуальних документів та забезпеченні доступу до них, активізуючи інформаційну та видавничу діяльність архіву.

Головними завданнями останнього десятиріччя діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного було визначено: участь архіву в реалізації державної політики у сфері архівної справи та діловодства; забезпечення наповнення Національного архівного фонду, комплектування ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного профільними документами, їх облік,

зберігання та використання відомостей, що в них містяться; організація роботи щодо методичного та інформаційного забезпечення архівних підрозділів та ділових служб, державних архівних установ, у яких зберігаються профільні документи; забезпечення реалізації прав громадян на вільний доступ до відомостей, що містяться в архівних документах; ведення наукової та методичної роботи у сфері архівної справи та діловодства, впровадження досягнень науки, техніки в діяльність ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного.

28 червня 2022 р. відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 732 «Про оптимізацію системи центральних державних архівів» [6] Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного вступив у процес реорганізації в результаті якої був створений і 1 листопада розпочав роботу Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів, що став правонаступником Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного та Центрального державного електронного архіву України.

2.2. Склад та особливості архівного зібрання

Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного відповідно до Положення про архів (Затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 15 травня 2012 року № 737/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України №3 3911/5) [31] зберігає:

1) документи Національного архівного фонду загальнодержавного значення, що є власністю держави: кінодокументи (документальні та науково-популярні фільми документального характеру, фільми-вистави, фільми-концерти, кіножурнали, кіно- і телесюжети); відеодокументи, фотодокументи, фонодокументи (звукзаписи хронікально-документального характеру та художніх творів), що утворилися в процесі діяльності існуючих

і тих державних установ, організацій і підприємств, які діяли раніше на сучасній території України; аудіовізуальні документи, що нагромадилися за час діяльності установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності, об'єднань громадян, приватних осіб, передані до ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного в установленому порядку; аудіовізуальні документи юридичних і фізичних осіб, що в установленому порядку надійшли у власність держави з-за кордону; копії профільних документів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з історії України, що зберігаються в інших архівах, музеях, бібліотеках;

2) страховий фонд та фонд користування документами;

3) облікові документи ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного та архівні довідники (описи, каталоги, покажчики, реєстри, огляди, бази даних тощо), що розкривають склад і зміст документів.

В архіві застосовується нефондова організація документів – це спосіб організації створених у діяльності різних джерел комплектування аудіовізуальних документів (кіно-, фото-, фоно-, відеодокументів) за їх видами та жанровими особливостями. Загальна кількість документів складає понад 514799 тисяч одиниць обліку [26]. Облік аудіовізуальних документів здійснюється окремо за видами – кіно- (12709), фото- (427711), фоно- (71892), відео- (2487) документами.

До документного зібрання ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного входять 3 унікальні документи, внесені до Державного реєстру національного культурного надбання: фотоальбом «Види міста Києва, 1890-ті рр.» (архівний № А-10); фотоальбом «Українські військові табори у містах Ліберець та Йозефів (Чехословаччина), 1921 рр.» (архівний № А-98); фотонегатив «Будівництво доменної печі № 1 металургійного заводу товариства «Уніон» у м. Макіївка, 1898 р.» (архівний № 4-5704). Один документ внесено до Міжнародного реєстру програми ЮНЕСКО «Пам'ять світу»: кінофільм «Чорнобиль. Хроніка важких тижнів», знятий на студії «Укркінохроніка» 1986 р. режисером В. М. Шевченком (архівний № 10708).

Найбільш ранніми за часом створення і найбільш за кількісно представленими є фотодокументи. Фототека містить негативи/дубль-негативи на плівці та склі, діапозитиви (слайди), окремі світлини (позитиви) на правах оригіналів, цифрові фотодокументи (надходять на зберігання з 2016 р.) та фотоальбоми. Альбомна колекція складається із 206 одиниць різних видів (приватні, офіційні, персональні, колективні, біографічні, родинні, подієві, видові, альбоми про хобі) [148]. Вони включають 15108 світлин. Хронологічні межі, представлених фотознімків – 1890-і рр.–2000 рр.

Фотодокументи другої половини ХІХ – поч. ХХ ст. представляють види населених пунктів України, зображення побуту і звичаїв різних регіонів, відображають розвиток промисловості: будівництво, виробничі процеси, умови праці на шахтах Донбасу, металургійних заводах Юзівки, Макиївки, Олександрівська, Катеринослава, Маріуполя, інформують про Всеросійську промислову і сільськогосподарську виставку 1913 р. у м. Києві. Серед фотодокументів про події Першої світової війни – знімки воєнних дій на Південно-Західному фронті, антивоєнні демонстрації, діяльність Всеросійського земського союзу, участь у війні Українських січових стрільців, життя полонених та інтернованих вояків УГА у військових таборах в Австрії, Німеччині, Чехословаччині, Польщі та ін. У архівних фотодокументах зафіксовано суспільно-політичне життя в Україні періоду Лютневої революції 1917 р., події періоду визвольних змагань в Україні 1917–1921 рр.

Комплекс різножанрових фотодокументів (понад 6 тис.), присвячений висвітленню подій Другої світової війни.

Найбільший за чисельністю масив фотодокументів архіву, становлять документи, що відтворюють історію України другої половини ХХ–початку ХХІ ст. Детально репрезентовано суспільно-політичне життя, промислове і сільськогосподарське будівництво, розвиток української науки і культури.

Серед фотодокументів новітньої історії України: документи присвячені проголошенню незалежності України 24 серпня 1991 р. перші всенародні

вибори президента, інавгурація першого Президента України Л. Кравчука, подальше політичне, державне, економічне життя незалежної суверенної України. Сьогодні на зберігання до архіву надходять документи-свідчення російсько-української війни.

Архівна колекція кінодокументів окреслюється 1896–2005 роками включає негативи та позитиви зображень, контратипи, проміжні та обернені позитиви, а також оптичні та магнітні фонограми до зображень. За жанром це – кіножурнали, спецвипуски, кіно- і телесюжети, документальні і науково-популярні фільми, фільми-вистави, концертні програми на 35-мм і 16-мм чорно-білій і кольоровій плівці на основі триацетат целюлози.

Найбільш ранніми кінодокументами є кіносюжет про польоти авіатора С. Уточкіна (1909 р.) та кінофільм київської кіностудії Шанцера про похорон українського цукрозаводчика та мецената О. Терещенка (1912 р.). Визвольні змагання 1917–1921 рр. зафіксовані у стрічці «Український рух» (1917 р.).

В архіві зберігається перша монтажна стрічка ВУФКУ «Документи епохи», створена 1928 р. Л. Могилевським на основі 400 тисяч метрів хроніки 1915–1927 рр. Фільм є своєрідною панорамою подій першої третини ХХ ст. Високий джерельний та інформаційний потенціал стрічки до сьогодні викликає великий інтерес користувачів. Як свідчить лист обліку використання документа [46], починаючи з 1954 р. (фільм надійшов на зберігання до архіву) станом на 2020 р. його переглянуло 811 дослідників.

Кінолітописом суспільно-політичного, економічного, культурного життя України другої половини 1920-х–1990-х рр. є кіноперіодика 1927–1931 рр. ВУФКУ («Кінотиждень», «Кіножурнал»), комплекс кіножурналів виробництва Української студії хронікально-документальних фільмів («Укркінохроніка»): «Радянська Україна» (випуск розпочався у 1938 р.), «Молодь України», «Радянський спорт», «Піонерія» (випуск розпочався у 1954 р.), «Новини сільського господарства України» (1962 р.).

Документальні фільми, що входять до архівного зібрання мають широкий тематичний і жанровий діапазон, відображають події та явища

різних сфер соціокультурного життя України, висвітлюють життя і діяльність визначних постатей української історії, роботу вітчизняних установ та організацій. Крім продукції студії «Укркінохроніка» представлені фільми Київської кіностудії учбових фільмів (з 1954 р. – Київської студії науково-популярних фільмів «Київнаукфільм»), окремі роботи Київської кіностудії художніх фільмів імені О. П. Довженка, зокрема фільми-спектаклі, фільми Центральної студії документальних фільмів (ЦСДФ, Москва), котрі стосуються історії України і доповнюють національний кінолітопис. Серед надходжень кінця 1990-х початку 2000 роботи студій «Віател», «Глас», «Автограф» та ін.

Фонотека архіву включає документи 1900–2022 рр. Носіями інформації є 478 граморигіналів на металевих матрицях, грамплатівки (20 тис. одиниць обліку), магнітна плівка (50 тис. одиниць обліку), компакт диски (6 тис. одиниць обліку). З метою збереження звукозаписів на фізичних носіях і для можливості подальшого відтворення записаного сигналу застосовується технологія перетворення аналогового звуку на цифровий. Для цифрових копій звукозаписів використовуються формати MP3, WAV, FLAC.

До найбільш ранніх фонодокументів належать звукозаписи на грамплатівках фірми «Zonophone Records» Ризької фабрики акціонерного товариства «Грамофон» та німецьких фірм «Стелла Рекордъ», «Бека Рекордъ», «Фаворить Рекордъ», створених у перше десятиріччя ХХ ст. Звукозаписи фоноколекції поділяються на дві групи:

1) звукозаписи документального характеру, що зафіксували події суспільно-політичного життя: сесії Верховної ради УРСР, Верховної Ради України, з'їзди і конференції різних політичних партій, рухів, громадських організацій, прес-конференції керівників держави, трансляції урочистостей з нагоди державних свят, вручення державних нагород територіально-адміністративним організаціям і установам, урочисті вечори з нагоди ювілеїв відомих діячів науки і культури, записи мемуарного характеру, спогади діячів мистецтва і культури, письменників, політиків, громадських діячів;

2) звукозаписи художнього характеру: записи музичних інструментальних та вокальних творів, крім творів вітчизняних композиторів і виконавців присутні записи світової музичної класики у виконанні Е. Карузо, А. Собінова, М. Баттістіні, Р. Лоретті, М. Каллас, М. Кабальє, хору і оркестру театру «Ла Скала», хору і оркестру Королівського оперного театру «Ковент-Гарден», «Метрополітен опера» та багатьох інших, записи літературних, літературно-драматичних творів, записи радіовистав та монтажів вистав вітчизняних та зарубіжних театрів.

Колекція відеодокументів включає фільми, спецвипуски, інформаційні програми, репортажі, телевізійні передачі, концертні програми. Серед найперших надходжень 1990-х років – інформаційні програми «Вісті тижня» (ТІА «Вікна»), інформаційний тижневик «Вікна» (ММЦ СТБ), програма «Післямова» (ТК «Новий канал»). Відеодокументи містять фактичний щотижневий огляд подій політичного, економічного і культурного життя України, цінні відомості про життя та діяльність визначних персоналій нашої епохи, презентують музичні твори та ін.

Отже, аудіовізуальні документи ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного мають значний інформаційним і джерельний потенціал і часто в силу своєї природи містять відомості, які не можуть бути відтворені в інших видах документів.

2.3. Архів як суб'єкт професійної та наукової комунікації

З другої половини ХХ століття зростає усвідомлення важливості наукової комунікації у науково-пізнавальному процесі й відповідно збільшується інтерес учених до питань наукової та професійної комунікації.

Проблематику наукової комунікації в ХХІ ст. розглянуто у студіях таких дослідників, як О. Беліков [70], О. Бачинська, Р. Мірошник, Г. Кундицька

[67], Н. Зелінська [126], Л. Костенко [168], В. Корнієнко [167], Л. Литвинова [174], Т. Яхонтова [277], С. Романчук [214] та ін.

Особливості наукової та професійної комунікації у документно-інформаційній сфері були предметом дослідження Л. Демчиної [91], В. Сошинської [234, 235], І. Соколової [232], Г. Шемаєвої [275], А. Ямчук, В. Євтушенко, Т. Куранди [276] та ін.

Наукова комунікація розглядається як «обмін науковою інформацією (ідеями, знаннями, повідомленнями) між ученими і спеціалістами» [70, с. 37] і «становить ядро професійної діяльності вчених» [67, с. 28]. Наукові комунікації трактуються також як «складна, багаторівнева динамічна система, сукупність взаємозв'язків які постійно змінюються і трансформуються» [67, с. 28].

У процесі обміну інформацією традиційно виділяють чотири базових елементи: відправник, повідомлення, канал передачі інформації, одержувач. Таким чином комунікація є різновидом взаємодії між певними суб'єктами (відправник, одержувач) за посередництвом певного об'єкта (повідомлення).

Суб'єкт наукового спілкування є «внутрішньо диференційованим у просторі й часі, включеним у різноманітні зовнішні зв'язки – ціннісно-світоглядні, нормативно-регулятивні, субординаційно-координаційні, історико-наукові» [221, с. 245]. Суб'єктами наукової комунікації можуть бути: а) окремий учений; б) науковий колектив, наукова група, об'єднана інституційно, чи та, що виникла неформально (школа, напрямок, «невидимий коледж»); в) наукове співтовариство вчених. Об'єктом наукового спілкування є «знання, яке розглядається як пізнавальна і соціальна цінність» [221, с. 245]. Між комунікантом (відправником) та реципієнтом (одержувачем) встановлюється канал (спосіб обміну, передачі інформації), який забезпечує можливість безпосередньої чи опосередкованої наукової комунікації.

Важливим критерієм характеристики наукової комунікації є наявність документально зафіксованих або незафіксованих форм наукової інформації.

Відповідно до нього наукова комунікація поділяється на формальну та неформальну. Під формальною комунікацією розуміють «набір засобів та процесів, що призводить до появи наукових публікацій, зокрема статей та монографій» [221, с. 246], «неформальна комунікація – це ті види та форми спілкування вчених, котрі не передбачають обов’язкової появи наукових робіт» [221, с. 246].

Надзвичайно важливим складником будь-якої фахової діяльності є професійне спілкування. Професійна комунікація сприяє підвищенню фахового рівня працівників, розвитку галузі загалом, дозволяє застосовувати інноваційні підходи у практичній діяльності та актуалізувати напрями наукових досліджень. У широкому сенсі професійну комунікацію розглядають, як процес обміну інформацією між фахівцями. Американський учений Г. Л. Гудол під поняттям професійної комунікації розуміє різні форми спілкування (усні, документні, безпосередні та електронно-опосередковані) на робочому місці [279, с. 6]. Українська дослідниця В. Сошинська пропонує таке визначення: «професійна комунікація є специфічною формою групових соціальних відносин, за яких відбувається обмін інформацією та професійна взаємодія фахівців тієї чи іншої сфери діяльності для виконання поставлених науково-виробничих завдань і досягнення необхідних науково-практичних результатів» [235, с. 7]. Науковиця зазначає, що структура і функції наукової та професійної комунікацією мають багато спільного і «між суто науковою та виключно професійною комунікацією відсутнє чітке розмежування, оскільки первинні суб’єкти комунікації (вчені та фахівці) тісно пов’язані між собою, працюють в одних і тих самих колективах, беруть участь у спільних заходах, а частина фахівців упродовж 5–10 років своєї професійної діяльності здобувають науковий ступінь та переходять у ранг науковців, не залишаючи при цьому активної професійної діяльності в галузі» [235, с. 7].

Архіви є важливими суб’єктами соціокультурної й науково-професійної сфери. Вони «беруть активну участь у процесах державотворення, сприяють успішному виконанню важливих управлінських й адміністративних функцій,

розвитку економіки, втіленню цінних наукових і культурних проектів» [190, с. 13].

Сучасні напрями інформаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного охоплюють різні види комунікаційної взаємодії, у цьому підрозділі ми розглянемо участь співробітників установи у формальній та неформальній професійно-науковій комунікації.

Більшість дослідників ядром наукових комунікацій і найпотужнішим каналом формальної наукової та професійної комунікації вважають періодичні видання, зокрема журнали. Журнальні статті займають перше місце серед джерел інформації, якими користуються вчені, «сама журнальна стаття залишається, незважаючи на всі зміни в технології, «атомом наукового зв'язку» [216, с. 9].

Вже сімдесят п'ять років головним періодичним виданням архівної галузі України є науково-практичний журнал «Архіви України», котрий став авторитетним майданчиком для апробації наукових пошуків і «ретранслятором» професійної галузевої інформації. Перший номер журналу з'явився 1947 р. під назвою «Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР», 1965 р. він був перейменований у науково-інформаційний бюлетень «Архіви України», 1990 р. його перетворено на науково-практичний журнал. Події та етапи в історії видання тісно пов'язані зі змінами, котрі відбувалися в історії українського суспільства та держави [66, 165].

Публікації співробітників ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного (Всеукраїнського центрального фотокіноархіву, з 1943 р. – ЦДАФФКД УРСР, з 1953 р. – ЦДАКФФД УРСР, з 1992 р. – ЦДКФФА України, з 1998 р. – ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного) з'являлися на сторінках журналу в рубриках «Статті та повідомлення», «Документи», «Огляд літератури та джерел», «Огляди джерел та документальні нариси», «Обмін досвідом», «Консультації», «Запитання і відповіді», починаючи з 1948 р.

Зі зрозумілих причин, у матеріалах, які друкувалися до другої половини 1980-х років, поряд із цінною науково-фаховою інформацією часто присутні ознаки політичної кон'юнктури та ідеологічного тиску.

Тематичне коло публікацій окреслюється питаннями комплектування, описування та упорядкування, забезпечення збереження, обліку та експертизи фото-, кіно-, фонодокументів, створення довідкового апарату та особливостей ефективного використання документів, висвітлення важливих етапів функціонування архіву, організації діяльності та вирішення проблем матеріально-технічного забезпечення. У розвідках узагальнюється практичний досвід колективу архіву. Часто та чи інша публікація є першою спробою теоретичного осмислення і практичного вирішення питання, яке набуває подальшого розвитку в архівознавчій науці.

Так, у статті директора архіву Г. Пшеничного «Досягнення Центрального фото-фоно-кіноархіву» [210] вперше коротко висвітлюється історія створення архіву, процеси інституалізації установи до 1941 р. та відновлення його роботи в 1943 р., охарактеризовано кількісно-видовий склад документів 1932–1940 рр., та 1943–1948 рр., матеріально-технічне оснащення, проаналізовано особливості використання фотодокументів у відбудові народного господарства, зокрема використання довоєнних фотознімків для проектування і відновлення зруйнованих нацистами споруд, а також експонування документів на виставках.

Питання організації роботи з використання документальних матеріалів знайшло своє продовження у наступних працях Г. Пшеничного. У розвідці «Із досвіду підготовки виставок документальних матеріалів Центральним державним архівом кіно-фото-фоно-документів УССР» [212] автор, узагальнюючи досвід роботи ЦДАКФФД УРСР по організації виставок фотодокументів, пропонує алгоритм підготовки виставок та критерії відбору документів. При цьому Г. Пшеничний висловлює низку слушних зауважень, які й до сьогодні не втратили своєї актуальності, наприклад, при підготовці виставки «потрібно прагнути експонувати більше маловідомих документів,

оскільки вони висвітлюють подію новими фактами і викликають більший інтерес у глядачів. Крім змісту, необхідно звертати увагу і на композицію, тобто на розміщення деталей на знімку і на оригінальність документа» [212, с. 82]. У статті «Кіно-фото-фонодокументи на службу соціалістичному будівництву» [213] розглядається питання популяризації архівних матеріалів та передумов їх успішного використання, такими, на думку автора, є широке і всебічне інформування зацікавлених установ, організацій, підприємств і осіб про наявність і зміст матеріалів в архіві та висока якість науково-технічного упорядкування документів, стану описів, монтажних листів і правильної систематизації кіно-фото-фонотеки.

У другій половині 1950-х років спостерігається відновлення і нарощування потужностей вітчизняної фотокінопромисловості й збільшення фото та кінодокументів у інформаційному просторі. Інтенсифікується робота архівних установ по їх збору і забезпеченню збереженості. Зростає попит на використання архівних візуальних матеріалів. У перші повоєнні роки кіно-фотодокументи республіканських та обласних установ концентрувалися переважно в Центральному державному архіві кіно-фото-фонодокументів УРСР і відсутність «документальної бази» в регіонах ускладнювало їх використання. У зв'язку з цим та із величезним нагромадження фотодокументів постало питання про концентрацію фотодокументів місцевих установ в обласних архівах.

Ці виклики не залишилися поза увагою співробітників ЦДАКФФД УРСР, які вже мали значний досвід і напрацювання з науково-технічного опрацювання фотодокументів. Начальник фотовідділу М. Базанова зазначає низку заходів та конкретних поточних і перспективних видів робіт, котрі повинні виконати обласні архіви, готуючись до приймання на зберігання фотодокументів, авторка дає конкретні рекомендації що до їх втілення. Це стосується облаштування сховищ фотодокументів, визначення джерел комплектування, обліку і збереження фотодокументів, умов зберігання негативів, оскільки вони «більше ніж папір реагують на підвищення та

зниження температури і вологості повітря» [57, с. 56], правильне описування фотодокументів, створення анотацій до документів та тематичної фототеки.

Особливості розшифрування і складання анотацій на фотодокументи М. Базанова деталізувала в окремій роботі [58], наголошуючи, що «найважливішими елементами упорядкування фотодокументів є їх розшифровка і складання анотацій, від якості яких залежить успіх використання цих документів для наукових і практичних цілей» [58, с. 36].

Питання відбору фотодокументів на постійне зберігання висвітлено у праці співробітниці архіву Л. Квітченко [150]. Авторка характеризує різні види фотодокументів (подієві знімки, фотоетюди, знімки людей) і означає критерії відбору кожного з них. Так, серед документів, що зафіксували події широкого розголосу (демонстрації, вибори і т. п.) і відзначаються зовнішньою схожістю й великою кількістю варіантів та дублів «треба виявити фото, які підкреслюють специфічні риси й властивості події, її індивідуальність» [150, с. 30]. Щодо відбору фотодокументів із зображенням людей Л. Квітченко зауважує: «Невірно вважати, якщо в архіві є портрет певної людини, то інші її портрети або знімки не потрібні. Але фотознімки однієї людини повинні в сукупності давати найбільш повну, широку і всебічну уяву про людину в трудовій діяльності, навчанні, участь у суспільній праці тощо» [150, с. 30]. Вона також радить звертати увагу на фотолюбителів як джерела комплектування архіву, бо вони «створюють дуже цікаві фотознімки, висвітлюючи такі події і факти, які не завжди відображені в офіційній фотохроніці» [150, с. 30].

Про особливості комплектування архівних установ кінодокументами йдеться у розвідках Г. Пшеничного [209], М. Базанової [56]. Автори подають перелік джерел комплектування, що включає республіканські, обласні, відомчі кіно-телестудії, кіновідділи та кінолабораторії, характеризують носії інформації, супровідну документацію, розглядають питання експертизи цінності кінодокументів, пояснюють та деталізують окремі аспекти критеріїв змістовності документів, за якими відбувається наукова експертиза

кінодокументів. На час друку цих матеріалів такий фаховий аналіз був дуже своєчасним і затребуваним, оскільки обласні державні архіви працювали з документами на паперовій основі й не мали достатнього досвіду роботи з кінодокументами, а за рішенням Колегії архівного управління при Раді Міністрів УРСР та Наказом начальника Архівного управління при Раді Міністрів УРСР № 41 від 7 вересня 1971 р. [56] облдержархіви повинні були розпочати організацію відбору і прийому на державне зберігання кінодокументів на триацетатній негорючій основі.

У своїй роботі М. Базанова також звертає увагу на важливі фактори, які обов'язково потрібно враховувати при відборі кінодокументів на державне зберігання. Зокрема вона акцентує увагу на тому, що при відборі кінодокументів потрібно не лише ознайомлюватися з текстом супровідної документації (монтажними листами чи описами планів зйомки), а обов'язково робити перегляд матеріалу, брати до уваги технічний стан плівки та якість описової документації. Як досвідчений фахівець і на той час заступник директора спеціалізованого архіву, М. Базанова обґрунтовує необхідність брати на зберігання різні види кінодокументів: «До державних архівів потрібно приймати всі періодичні кіножурнали і спецвипуски, бо саме періодика є найпослідовнішим джерелом інформації про події. Слід приймати також усі документальні фільми і нариси, оскільки творці їх з маси знятих плівок відібрали найцінніші кадри» [56, с. 5].

Досвідом організації та особливостями обліку кінодокументів у ЦДАКФФД УРСР ділиться у своїй розвідці ділиться Л. Пількевич [196].

З 1960-х років архівісти-практики і науковці почали перенесення документів з нітроплівки на негорючу триацетатну основу. ЦДАКФФД УРСР був однією із перших у країні установ, яка безпосередньо взялася за розв'язання цього питання. Теоретичні аспекти і практичні результати цієї роботи представлені у публікаціях кандидата історичних наук, директора архіву О. Коваленка [164] та начальника забезпечення збереженості документів А. Шелест [274]. Фахівцями архіву, із врахуванням набутого

досвіду, аргументовано доводиться, що саме переведення документів на триацетатну основу сприяє їх безпечному довготривалому зберіганню, проаналізовано особливості переведення на чорно-білу плівку кольорових кінодокументів, усунення розходжень між негативом зображення і позитивом, між негативом зображення і негативом фонограми, висвітлено етапи роботи архіву по перекопіюванню кінодокументів на безпечну плівку і доукомплектування комплекту кінодокументів відсутніми елементами, створення страхового фонду документів.

В кінці 1980-х співробітниками ЦДКФФА України була розроблена нова система консерваційно-профілактичної обробки фотодокументів і створений пристрій для проведення технологічних процесів. Ці науково-технічні дослідження були затребуваними і цінними для усіх архівних установ УРСР, оскільки значно оптимізували процес зберігання фотодокументів.

У статті Г. С. Пшеничного та Л. Б. Пількевич «Машинний спосіб консерваційно-профілактичної обробки фотодокументів» [211] Підведено підсумки і презентовано результати роботи, обґрунтовано переваги нової технічної конструкції, яка була більш економічною у виготовлення та простішою у експлуатації. На думку авторів-розробників, пропонується спосіб «дасть можливість за 3–4 роки здійснити консерваційно-профілактичну обробку фотодокументів на плівці 0 та 2 розмірів, які зберігаються у державних архівах областей республіки, а також систематично проводити обробку документів перед закладанням та зберіганням» [211, с. 67].

Зі здобуттям Україною незалежності, реформуванням архівної галузі, появою нового покоління фахівців тематичний діапазон наукових публікацій співробітників ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного значно розширився. З'явилися праці, присвячені раніше забороненим темам [117, 118, 139], розвідки, які висвітлюють джерельний потенціал окремих аудіовізуальних документів і документних масивів у контексті комеморативних практик [143, 144], біографічних досліджень [138, 140, 142,

146]. Роботи, присвячені історії архівної справи, теоретичним і науково-практичним проблемам сучасного архівознавства. В цьому контексті особливо слід відмітити науковий доробок багаторічного заступника директора архіву Т. Ємельянової. У низці публікацій науковиці висвітлено важливі етапи в історії організації збереження аудіовізуальної спадщини, розвитку вітчизняного та зарубіжного «аудіовізуального архівознавства» [114, 119]. Дослідниця увела до наукового обігу відомості про доробок українських архівістів [116, 121], співробітників центрального державного кінофотофоноархіву України, Г. Пшеничного, М. Базанову, Н. Слончак.

Значну увагу приділяє Т. Ємельянова аналізу трансформаційних процесів, які відбуваються в основних напрямках роботи по збереженню та використанню аудіовізуальних документів під впливом нових інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема йдеться про зміни в «традиційних» архівних методах і засобах описування, створення інструментів пошуку й оприлюднення (включаючи забезпечення віддаленого доступу) аудіовізуальних документів [122], обґрунтування засад та технологічних рішень створення цифрових копій документів, формування фонду користування [120, 115].

Теоретичні та науково-практичні праці співробітників архіву публікувалися також на шпальтах таких фахових часописів, як щорічник Українського державного науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства «Студії з архівної справи та документознавства», «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка Серія «Історія».

У науковому розвитку та професійному зростанні не менш важливою є неформальна комунікація науковців та фахівців. Архівна галузь не є винятком. До традиційних та найбільш поширених неформальних видів наукової та професійної комунікації належать конференції, семінари та круглі столи. Вони передбачають безпосереднє або опосередковане (за допомогою технічних засобів) спілкування та обговорення наукових та

професійних питань часто з подальшою публікацією результатів, представлених у доповідях, але ця умова не є обов'язковою.

Співробітники ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного є постійними учасниками неформальної науково-професійної комунікації. Результати практичної діяльності, науково-методичної роботи, наукових досліджень були представлені на заходах різних форм та рівнів комунікації:

- 1) міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях;
- 2) регіональних науково-практичних конференціях;
- 3) міжнародних та всеукраїнських науково-практичних семінарах;
- 4) міжархівних семінарах;
- 5) міжвідділових архівних семінарах;
- 6) міжнародних та всеукраїнських круглих столах.

Тематику повідомлень можна згрупувати за такими напрямками:

- 1) організація зберігання і забезпечення збереженості документів («Організація зберігання і забезпечення збереженості документів у ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного» Міжнародна наукова конференція «Національна архівна спадщина: проблеми збереження, Київ, 2–5 листопада 1999 р.; Проблемы архивного хранения оцифрованных аудиовизуальных документов» Міжнародна науково-практична конференція «Електронний документ: актуальні завдання та практичне впровадження», Київ, 11–12 жовтня 2012 р.; «Проблеми архівного зберігання цифрових аудіовізуальних документів» Перший міжнародний форум з електронного урядування – «International Ukrainian E-governance Forum», Київ, 28 листопада 2012 р.);
- 2) забезпечення доступу до архівних документів («Класифікація аудіовізуальних документів» Міжнародна науково-практична конференція «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики», Київ, 14 травня 2005 р.; «Доступ до архів кінодокументів в епоху цифрових технологій: український досвід» Міжнародна конференція кіноархів світу «Нове життя – старому кіно», Київ,

23–24 травня 2013 р.; «Аудіовізуальні колекції: оцифрування та доступ (на прикладі Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного» Україно-литовський науковий семінар «Цифровий простір і архіви», Київ, 17 березня 2016 р.; «Роль контекстних метаданих у розширенні доступу до аудіовізуальних джерел (з архівної практики)»; Всеукраїнська наукова конференція «Спеціальні історичні дисципліни в контексті «речового» та «візуального» поворотів європейської гуманітаристики», Київ 4 жовтня 2019 р.);

3) Інформаційна архівна діяльність («Використання інформації аудіовізуальних документів у вітчизняній архівознавчій періодиці» IV Міжнародна науково-практична конференція «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики», Київ, 21–23 травня 2007 р.; «Віртуальні виставки: у пошуках нових форм актуалізації архівних ресурсів» Науково-практична конференція «Виставкова діяльність архівних установ Київщини: досвід та перспективи», Бориспіль, 22 квітня 2016 р.; «Аудіовізуальні архіви у цифровому просторі (з досвіду роботи ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного)» XVI Міжнародна конференція архівів держав Центральної та Східної Європи циклу Скворонеківські читання «Складні питання історії та архіви», Варшава, 19–20 травня 2016 р.; «Актуалізація аудіовізуальної спадщини в інформаційно-комунікаційному середовищі (стандарти та практики)» IV щорічний міжнародний науково-практичний семінар «Оцифроване надбання: збереження, доступ, репрезентація», Київ, 24–25 листопада 2016 р.; «Проектна і публікаційна діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного в процесі функціонування і розвитку історичної пам'яті» Друга міжнародна науково-практична конференція «Архівістика: теорія, методика, практика», Кам'янець-Подільський 22–23 квітня 2021 р.; «Репрезентація біографічного контенту на інформаційних ресурсах Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного» Вісімнадцяті

Біографічні читання «Сучасні моделі біографічних реконструкцій», Київ, 9 червня 2022 р.);

4) Формування Національного архівного фонду, комплектування вітчизняних архівів («Можливості та проблеми формування Національного архівного фонду цифровими аудіовізуальними документами: деякі аспекти» Всеукраїнська (з між нар. участю) науково-практична конференція «Архіви – наука – суспільство: шляхи взаємодії», Київ, 21–22 трав. 2015 р.; «Комплектування аудіовізуальними документами в цифрову епоху: нові можливості і нові виклики» Круглий стіл з міжнародною участю «Архівна справа в Україні: підсумки сторіччя та перспектива майбутнього», Київ, 21 вересня 2017 р.);

5) Інформаційний та джерельний потенціал аудіовізуальних документів («Німеччина 20–30-х рр. у кінодокументах ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного» Міжнародний науково-практичний семінар «Взаємозв'язки німецької та української кінокультур (20–30-ті рр.)», Київ, 1–3 листопада 2004 р.; «Деякі аспекти документознавчого аналізу кінодокументів періоду Другої світової війни (на прикладі ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного)» Міжнародна наукова конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку документознавства», Київ, 2–3 грудня 2004 р.; «Часи УНР, Гетьманату, Директорії в кінодокументах Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного» Наукова конференція «Часи УНР, Гетьманату, Директорії в документальному кіно» в рамках Днів науки Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київ, 19 лютого 2008; «Аудіовізуальні документи як джерело з історії адвокатури» Круглий стіл «Адвокатура України: історія і сучасність», Київ, 25 січня 2013 р.; «Святкова культура міжвоєнного Києва (за документами Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного)» Всеукраїнська наукова конференція «Від України до УРСР: до 80-річчя перенесення столиці радянської України до міста Києва», Київ, 12 грудня 2014; «Аудіовізуальна

Шевченкіана Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного: комплекс документів, присвячених життю та творчості Т. Г. Шевченка (тематика, типологія, шляхи репрезентації)» Короленківські читання 2018. Всеукраїнська науково-практична конференція «Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості», Харків, 24 жовтня 2018 р.).

Упродовж усього часу свого існування ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного поряд із виконанням основних функцій збереження документів та створення необхідних умов для їх найширшого використання був професійним науково-методичним центром з широкого кола питань, що стосувалися кіно-, фото-, фоно-, відеодокументів, і відповідно суб'єктом професійної та наукової комунікації. Співробітники архіву надавали практичну і методичну допомогу під час відряджень до інших архівних установ. У 1970–1980 рр. на базі ЦДКФФА УРСР неодноразово проходили республіканські семінари для працівників міських і обласних архівів [218, 231]. Ця практика не припиняється і в наш час. Серед проведених заходів останніх років варто назвати семінар-навчання для начальників архівних відділів (секторів) районних державних адміністрацій, міських рад Київської області та працівників Державного архіву Київської області щодо порядку комплектування, зберігання та використання аудіовізуальних документів в архівних установах (20.03.2018 р.); Проблемно-цільове навчання для завідувачів відділів мистецтв обласних бібліотек для дітей у рамках всеукраїнського семінару-практикуму «Інтегрування у світове мистецтво засобами сучасних технологій: бібліотека як портал», під час якого працівників бібліотек було ознайомлено зі специфікою та інформаційним потенціалом аудіовізуальних документів (26.04.2018 р.); семінар-практикум для співробітників Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф з питань організації обліку аудіовізуальних документів музейно-архівного підрозділу установи. В рамках семінару розглядалися питання оформлення та ведення основних

облікових документів (20.01.2021 р.); семінар-навчання «Архів війни: зібрати та зберегти» (16.06.2022 р.), що проводився для працівників архівних відділів районних державних адміністрацій, міських рад області й стосувався низки питань щодо збирання, описування та зберігання аудіовізуальних документів про події російсько-української війни 2022 р.

З метою підвищення фахової комунікації та загальної професійної кваліфікації співробітників архіву, проводяться щорічні міжвідділові семінари-практикуми на яких кожен підрозділ знайомить з напрямками своєї діяльності на поточний момент, традиційними та новими технологіями, які використовуються в роботі, проблемами та здобутками.

Роль професійно-наукової формальної та неформальної комунікації у розвитку вітчизняної архівістики важко переоцінити. У різні, часом дуже складні періоди, вона була важливим стимулом і рушієм для наукових, фахових пошуків і звершень, сприяла професійному зростанню архівістів-практиків і науковців-архівознавців. Не останнє місце у цьому процесі відігравав ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного як науково-методичний центр по роботі з аудіовізуальними документами. Наукові й науково-методичні праці його співробітників відіграли значну роль у виробленні науково-методичних, фахових засад зберігання і використання аудіовізуальної спадщини нашої держави.

Отже, у другому розділі було розглянуто становлення та розвиток ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного в контексті розвитку вітчизняної архівної системи та світових архівних практик, щодо збереження аудіовізуальної спадщини. Охарактеризовано жанрово-видовий та кількісний склад архівного зібрання. Проаналізовано роль архіву як суб'єкта формальної та неформальної науково-професійної комунікації.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦДКФФА УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО

3.1. Публікаційна та виставкова діяльність, ініціативне інформування як форми комунікації

Використання архівних документів є кінцевим пунктом архівної практики і в широкому сенсі метою діяльності архівів. Одним із найважливіших завдань архівних установ України є забезпечення інтелектуального доступу користувачів до інформації про склад та зміст документів Національного архівного фонду (далі – НАФ). Відповідно до ст. 18 Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» архіви публікують, експонують та в іншій формі популяризують архівні документи [3]. Як слушно зауважує Т. Курченко: «На сучасному етапі архіви виступають в якості унікального соціокомунікаційного інституту, що веде активний діалог із суспільством, формує і задовольняє його інформаційні потреби, виховує та сприяє формуванню національних цінностей та життєвих орієнтирів громадян» [170, с. 29].

Згідно з Положенням про Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного [31]. (далі – архів), одним із основних завдань архіву є забезпечення реалізації прав громадян на вільний доступ до відомостей, що містяться в архівних документах. Маючи різновидовий (фотодокументи, кінодокументи, фонодокументи, відеодокументи) документний склад архівного зібрання Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного використовує різні способи інтелектуального доступу до ретроспективної інформації та канали комунікації, які будуть найбільш продуктивними і зможуть якнайповніше

розкрити інформаційний потенціал кожного з видів аудіовізуальних документів. Зокрема архів здійснює підготовку і проведення виставок архівних документів, публікацію науково-довідкових, інформаційних видань, публікацію документів НАФ.

Найдавнішою формою презентації фотодокументів та уведення їх у науковий та користувачський обіг, яка активно використовується і сьогодні в архівній практиці, є публікація документів на сторінках періодичних інформаційних та науково-фахових видань, неперіодичних наукових та науково-популярних видань, видання фотоальбомів та фотозбірників.

Вже напочатку діяльності фотокіноархіву УРСР постало питання про інформування громадськості про наявність та зміст фотодокументів в архіві, звичайно ж, йшлося перш за все про документи ідеологічно-пропагандистського характеру. Так, планові завдання 1939 р. передбачали перспективне оприлюднення у пресі архівних фотодокументів з «історії Жовтневої революції, громадянської війни, історії ВКП(б) та робітничого руху» [34, 35].

По закінченню Другої світової війни у 1945–1946 рр. у рубриці «Україна обвинувачує» на сторінках газети «Радянська Україна» було надруковано 20 фотознімків та кінокадрів із кінохроніки, на яких зафіксовано злочини нацистів на території України [253, 254, 255]. 30 квітня 1957 р. «Радянська Україна» під гаслом «Трудящі святкують І травня» публікує фотодокумент про першотравневу демонстрацію у Запоріжжі 1917 р. [247].

Директор архіву Г. С. Пшеничний 1960 р. зазначав, що за період 1958–1960 рр. на сторінках періодичною преси було опубліковано понад 200 фотодокументів [213]. Серед видань, на сторінках яких оприлюднювалися фотодокументи він вказує: «Україна», «Знання та праця», «Перець», «Радянська жінка», «Наука і життя», «Социалистическая культура», «Зміна» (журнали); «Вечірній Київ», «Советская культура», «Радянська Україна», «Рабочая газета», «Молодь України», «Київський комсомолец», «Комсомольская правда», «Ленинское знамя», «Литературная газета»,

«Советский спорт», «Радянський міліціонер», «Крылья Родины», «Советская авиация», «Колгоспне село», «Київська правда» (газети)» [213, с. 18].

Починаючи із 1962 р. фотодокументи із зібрання ЦДКФФД УРСР почали публікуватися у «Науково-інформаційному бюлетені Архівного управління УРСР» (з 1964 р. науково-інформаційний бюлетень «Архіви України»). Фотодокументи друкувалися у вигляді окремих тематичних добірок (систематизованих комплектів копій архівних документів за визначеною темою), у складі тематичних оглядів, які містили інформацію про склад та зміст аудіовізуальних документів (переважно фото- та кінодокументів) з певної тематики та як ілюстративний матеріал до окремих статей. Вони розміщувалися у рубриках «Документи», «Огляд літератури та джерел», «Огляди джерел та документальні нариси», «Нові надходження» або спеціально створених тематичних рубриках журналу, присвячених якійсь події (наприклад, річниці Жовтневої революції, 50-річчя СРСР і т. п.). Подібно до публікації фотодокументів у вигляді фотодобірок у «Науково-інформаційному бюлетені Архівного управління УРСР» презентувалися кінодокументи у вигляді добірок фотовідбитків кінокадрів.

На відміну від газет і журналів суспільно-політичного, суспільно-культурного спрямування широкого вжитку, у яких археографічне оформлення опублікованих фотодокументів обмежувалося тільки короткою текстівкою, що розкривала зміст зображуваної події чи ідентифікацію зображуваної особи, опубліковані у фаховому виданні фотодокументи та кінодокументи вже супроводжувалися ґрунтовнішим археографічним оформленням: мали анотацію, яка розкривала зміст документа, місце і час зйомки, пошукові архівні дані – одиницю обліку, одиницю зберігання, інформацію про походження документів, історію створення і т. п, що сприяло значно ширшому використанню інформації презентованих документів. Але як і у виданнях для широкої аудиторії [101, 195, 198, 222, 273] тематичний репертуар публікацій був вузьким та ідеологічно заангажованим чи відверто пропагандистським, та й самі документи бути ідеологічно витриманими,

оскільки як засоби масової інформації, так і архівні установи перебували під жорстким ідеологічним контролем та пресингом. Найчастіше публікувалися фото, присвячені річницям Жовтневої революції 1917 р. [244], дням народження В. І. Леніна [204], подіям громадянської війни [179], подіям та річницям Великої вітчизняної війни [59, 94, 95, 226, 227], історії комсомолу [202, 229], здобуткам соціалістичного будівництва та дружбі народів [60, 61, 77]. Значно рідше траплялися публікації документів, присвячених установам та заводам [241], будівництву народно-господарських чи промислових об'єктів [62, 243], подіям культурно-історичного значення [63, 242], як правило, вони також представлялися в ідеологічному контексті.

Наприкінці 1980-х років у зв'язку з соціально-політичними змінами в суспільстві, на хвилі демократизації та гласності зменшилося ідеологічне навантаження, поступово відбувався процес відновлення історичної правди, ліквідації «білих плям» історії, превалювання принципів наукової об'єктивності та історизму. У нових соціополітичних умовах архівні установи почали надавати більший доступ до своїх інформаційних ресурсів, активніше публікувати документи зі своїх зібрань. Для оприлюднення фотодокументів та фотовідбитків кінокадрів у науково-інформаційному бюлетені «Архіви України» було створено рубрику «Із фондів ЦДАКФФД УРСР». 1989 р. у межах цієї рубрики у підрубриці «Імена повернуті історії» [224] публікувалися фотодокументи, які раніше перебували в обмеженому доступі. Так, у 1, 2, 5 числах за 1989 р. оприлюднено документи, присвячені партійним з'їздам, нарадам, подіям індустріалізації, державним і партійним діячам, які зазнали політичних репресій. У цей період також намітилося розширення тематичного спектру публікацій фотокінодокументів, зокрема було представлено світлини Успенського собору Києво-Печерської лаври, пам'ятника княгині Ользі до 1917 р., фото діячів українського театру 1886 р. [225, 230], фотодобірку, яка висвітлює історію спорудження пам'ятників Т. Шевченку [223].

Відновлення державної незалежності України в 1991 р., об'єднання українських документальних надбань в єдиний Національний архівний фонд України, що отримав законодавче закріплення 24 грудня 1993 р. з прийняттям Верховною Радою України Закону «Про Національний архівний фонд та архівні установи» сприяло демократизації архівної системи, стало законодавчим підґрунтям забезпечення права усіх громадян доступу до архівної інформації як вияву одного з головних прав людини: права на інформацію. З кожним роком репертуар публікацій фото-, кінодокументів на сторінках як фахових, так і періодичних видань включав нові теми, події та постаті. На початку 1990-х рр. публікуються документи, присвячені художнику М. Бойчуку та його школі [203], видатній українській співачці С. Крушельницькій [52], Л. Курбасу та театру «Березіль» [239], фото, які репрезентують культурне життя України наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. [130, 131, 132, 220], знищені пам'ятки м. Києва [129, 199, 200, 201], маловідомі факти про початок Другої світової війни та ін. [133].

З середини 1990-х і в першій половині 2000-х спостерігається кількісний спад публікацій фотодокументів ЦДАКФФА на сторінках періодичних видань, які з'являються рідко і спорадично. Це пов'язано з економічно-матеріальними проблемами і зменшенням або повною відсутністю фінансування друку періодичних видань. Наприклад, фахове видання архівної галузі «Архіви України» через брак коштів, починаючи з 1994 р. виходило з періодичністю одне число в рік замість шести, 1997 р. журнал взагалі не друкувався. Відновлення планової періодичності (6 чисел на рік, із 2021 р. – 4 числа на рік) відбулося в 2009 р. і водночас на його сторінках поряд із статтями та документальними нарисами, присвяченими дослідженню різних аспектів аудіовізуальних документів, підготовлених співробітниками архіву, відновилося публікація фотодокументів.

Фотодокументи друкуються у вигляді фотодобірок (систематизованих комплектів копій архівних документів за визначеною темою), що розміщуються у виданні, як окрема автономна публікація під рубрикою

«Фотобірка» із зазначенням назви та прізвища автора-упорядника, співробітника архіву (у окремому числі журналу, у зазначеній рубриці друкується лише одна тематична добірка). У 2022 р. фотодобірки, присвячені персоналіям, котрі супроводжувалися розширеним біографічним нарисом публікувалися також і у новоствореній рубриці «Особистість» [176].

Тематичні добірки у періодичних виданнях включають від 5 до 15 фотодокументів, коротку характеристику документів у контексті характеристики події, явища чи персоналії, якій вони присвячені. Документи розташовуються за хронологічним принципом, під кожним документом міститься опис-анотація, яка включає зміст фотодокумента (ідентифікацію зображених подій та персоналій, час і місце зйомки, автора зйомки, та пошукові дані (архівний номер). На відміну від виставки «...тематична добірка лише частково репрезентує інформацію окремої тематичної чи видової групи документів» [147, с. 94] і покликана повідомити читачів, користувачів архівними документами про наявність в архіві тієї чи іншої ретроспективної інформації, привернути увагу до певної групи чи масиву документів.

Підготовка та публікація тематичних добірок здійснюється відповідно до плану публікаційно-виставкової роботи архіву та узгоджується із планом публікацій науково-практичного журналу «Архіви України». Кількісні показники публікацій тематичних добірок у науково-практичному виданні «Архіви України» з 2009 по 2022 рр. представлено в таблиці А.1.у Додатку А.

Після створення 2010 р. власного вебсайту архіву з'явилася технічна можливість оприлюднення не лише добірок фотодокументів, але й створення добірок фонодокументів, кіно- та відеодокументів. Тематичні добірки аудіовізуальних документів, представлені на сайті архіву, включають більшу кількість документів, ніж у періодичних виданнях (від 5–7 до 30–35).

Фонодобірка є комплектом копій фонодокументів (фонозаписів) художнього чи документального характеру, присвяченій певній темі. Як і у фотодобірках фонозаписи у фонодобірках, наприклад, [98, 100, 261] на сайті

представляються за хронологією й супроводжуються анотаціями, що включають назву звукозапису, дані про виконавця (доповідача), час і місце запису, тривалість звучання, пошукові дані (архівний номер: одиницю обліку та одиницю зберігання).

Кіно та відеодобірка – це поєднання за допомогою спеціальних програм для монтажу відеоконтенту (наприклад, NChvideorad) у логічно-художній послідовності окремих найбільш інформативних фрагментів різних кіно чи відеодокументів для розкриття теми. Таким чином «кіно- відеодобірка має вигляд кілотрейлера, який репрезентує візуально-звуковий образ події чи персоналії, зафіксованої кіно- відеокамерою» [147, с. 94] і розкриває зміст та інформаційний потенціал документів, наприклад, [92, 93, 96, 99, 208]. Тривалість відеодобірок від 5 до 10 хвилин. Обов'язковим елементом у структурі відеоролика (відеодобірки) є текстовий довідково-пошуковий блок, що включає: назви кінодокументів, кадри яких увійшли до відеоролика, відомості про авторів фільму чи сюжету, рік випуску, назву кіностудії, на якій створено документ, архівний номер. Варто зазначити, що на сайті архіву представлені й відеоролики, які є трейлерами лише одного кіно чи відеодокумента.

Вебсайт архіву як виставковий майданчик дозволяє створювати змішані добірки документів з однієї теми, найчастіше поєднуються фото та фонодокументи.

Кількість опублікованих тематичних добірок на офіційному вебсайті ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з 2018 по 2022 рр. за видами документів представлено в таблиці В.1. у Додатку В. згідно даним таблиці добірки аудіовізуальних документів на вебсайті архіву оприлюднюються щорічно, найчастіше презентуються фотодокументи.

Тематично серед добірок усіх видів документів (незалежно від платформи публікації) можна виділити чотири основні групи:

- 1) добірки документів, присвячені персоналіям;
- 2) добірки документів, присвячені подіям соціокультурного життя;

3) добірки документів, присвячені ювілейним датам;

4) добірки документів, присвячені святкам.

Як свідчить аналіз публікацій ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного окремі теми висвітлюються щорічно і стали традиційними серед публікацій архіву. Вони присвячені переважно відзначенню міжнародних та всеукраїнських свят, таких як Міжнародний день музики, Всесвітній день театру, Всеукраїнський день науки, Міжнародний день музеїв, Міжнародний день книги, День поезії, Міжнародний день пожежника і т. п. Свято, фактично, виступає інформаційним приводом для актуалізації ретроспективної архівної інформації, популяризації культурної спадщини України. Презентуючи щорічно тематичні добірки до тієї чи іншої святкової дати, співробітники архіву таким чином вводять до наукового і користувацького обігу нові документи. Через окреслення підтеми загальної теми публікації репрезентуються різні сегменти архівного документного масиву. Представлення інформації через тематичні добірки, на наш погляд, є набагато продуктивнішим способом, ніж через окремі розрізнені документи, оскільки добірка – це підібраний комплект документів із заданою структурованістю наповнення, визначеними змістовими домінантами, що сприяє кращому висвітленню теми.

У тематичних добірках до відзначення свят можна виокремити такі спільні структурні елементи: назва публікації, що розкриває тему добірки, інформаційний блок про свято (загальна тема публікації), яке відзначається, інформаційний блок, про документи, які публікуються (підтема), копії документів, розміщених у хронологічному порядку, із анотаціями та довідко-пошуковим апаратом. Наприклад, добірка документів «Міжнародний день музики» [183] вперше представлена на вебсайті ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного 2019 р. Публікація включає інформацію про масив фонових документів архівної колекції, що містять музичні твори різних видів та жанрів та 12 фонозаписів творів композиторів-класиків (А. Дворжака М. Огінського К. Сен-Санса Ф. Ліста Й. Брамса Й.- С. Баха, В. -А. Моцарта

М. Равеля Й. Гайдна) у виконанні зарубіжних та вітчизняних симфонічних оркестрів; у 2020 р. фонодобірка до Міжнародного дня музики [98] висвітлює сегмент документів, що містять симфонічні твори різних жанрів вітчизняних і зарубіжних авторів на теми і сюжети літературних творів; у 2021 р. добірка фонодокументів «Осяяння душі у звуках цих...» [186] знайомить користувачів із документами, що містять фонозаписи хорової духовної музики українських композиторів і безпосередньо презентує 10 одиниць обліку; у 2022 р. до відзначення Міжнародного дня музики підготовлено добірку «Образ України у симфонічній музиці» [185], яка представляє твори українських композиторів ХХ ст., присвячені Україні, та включає 10 фонозаписів.

Добірка фотодокументів до Всесвітнього дня театру «Театр у фотооб'єктиві» [240] вперше була оприлюднена на вебсайті архіву 2014 р. і включала 90 документів та презентувала ключові етапи розвитку українського театрального мистецтва, його жанрове та тематичне різноманіття. У 2016 р. тематичний огляд аудіовізуальних документів «Цей безтурботний, сонячний жанр!» [267] із добіркою світлин, яка налічує 20 одиниць обліку, презентує документний сегмент, присвячений жанру оперети на українській сцені; у 2017 р. тематичний огляд аудіовізуальних документів «Вічний чар опери» [85] із добіркою фотодокументів (20 одиниць обліку), присвячений українському музичному театру; у 2018 р. тематичний огляд аудіовізуальних документів «Балет, о танцю мить прекрасна!» [65] знайомить із документами, що стосуються балету як музично-хореографічного театрального мистецтва, добірка документів налічує 20 одиниць обліку; у 2019 р. до Всесвітнього дня театру та 445 річниці від дня народження В. Шекспіра підготовлено тематичну добірку фотодокументів «Вільям Шекспір на українській сцені» [83] (26 одиниць обліку), яка презентує документи, пов'язані із українською театральною Шекспіріаною; у 2020 р. до дня театру та 100-річчя Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка створено тематичну добірку «Столітній і завжди

молодий» [236], яка включає фото- і фонодокументи (аудіозаписи поетичних творів у виконанні франківців) – 40 одиниць обліку; у 2021 р. підтемою для добірки до дня театру було обрано 150-річчя Лесі Українки та 110-ї річниці від часу створення драми-феєрії «Лісова пісня». Добірка «Лісова пісня» Лесі Українки на українській театральній сцені» [97] містить 27 фотодокументів, які відображають інформацію про постановку твору на оперній, балетній та драматичній сцені у виконанні різних акторів та театральних колективів, починаючи із 1926 р.; у 2022 р. добірка до дня театру «У світлі рампи» [251] (16 одиниць обліку), присвячена 140-річчю утворення професійного українського театру. Мовою документів розповідається про знакові постановки в історії провідних українських театрів: Харківського українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, Київського українського драматичного театру імені І. Франка, Львівського українського драматичного театру імені М. Заньковецької, Київського російського драматичного театру імені Лесі Українки.

На прикладі добірок, присвячених Міжнародному дню музики і Всесвітньому дню театру, можна пересвідчитися, що таким чином за кілька років акумулюється інформація про той чи інший масив документів, тема здобуває різнобічне висвітлення, документи отримують значне кількісне представлення. На наш погляд, це є досить продуктивним способом репрезентації архівної інформації, оскільки після публікації добірки залишаються у постійному доступі для користувачів і зберігаються на вебсайті архіву у відповідних розділах.

Окремі документи та добірки аудіовізуальних документів для посилення інформаційного навантаження часто доповнюють тематичні огляди, які публікуються у періодичних фахових виданнях та на вебсайті ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з метою уведення до користувацького та наукового обігу нових документів, наприклад, [127, 175]. Як зазначає Л. Касян, тематичний огляд аудіовізуальних документів «містить видову, кількісну, часову характеристику документного комплексу, аналіз

змістового наповнення та інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів. Комплекс аудіовізуальних документів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного включає різні види документів (кіно-, фото-, фоно-, відео-), що належать до фототеки, кінотеки, фонотеки архіву, але стосуються однієї теми. Тематичні огляди завдяки комплексному підходу до включення і групування матеріалу сприяють отриманню цілісного, уявлення з питань, яким вони присвячені» [147, с. 95].

За тематичним спрямуванням огляди аудіовізуальних документів можна згрупувати за двома категоріями:

- 1) тематичні огляди, присвячені персоналіям;
- 2) тематичні огляди, присвячені історичним подіям та явищам соціокультурного життя.

Кількісні показники публікації тематичних оглядів у науково-практичному виданні «Архіви України» та на офіційному вебсайті ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з 2009 по 2022 рр. наведено в таблиці Б.1. у Додатку Б.

Фотодокументи із зібрання ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного окрім періодичних представлені у неперіодичних виданнях. Серед них можна виділити три типи:

- 1) довідкові видання;
- 2) наукові, науково-документальні видання;
- 3) науково-популярні видання.

Найбільш масштабними довідковими виданнями ХХ ст., у яких представлені фотодокументи із зібрання ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного було перше [260] і друге [259] видання «Української радянської енциклопедії», «Історія міст і сіл Української РСР» [128], Енциклопедія народного господарства Української РСР [111], у ХХІ ст. – «Енциклопедія історії України» [110]. Автори, представники редколегій томів, кожного із вище вказаних видань працювали у читальному залі архіву над відбором фотодокументів з подальшим їх копіюванням та

використанням, про що свідчать записи у книгах обліку відвідувачів читального залу.

Серед знакових наукових видань – колективні монографії «Історія української літератури» [135], «Історія українського мистецтва» [134], науково-документальні збірники – «Уряди України у ХХ столітті» [263], «Пантелеймон Петрович Гудзенко (1907–1994 рр.): історик, архівіст, археограф і організатор науки» [193], «Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали» [90], «Українська політична еміграція 1919–1945: Документи і матеріали» [258], «Професія, яка тебе обирає...» [207] та ін.

Науково-популярні видання (нариси, монографії), що містять документи архіву, стосуються різної тематики, наприклад: історії Києва [246, 266], окремих його районів [171], життя і творчості визначних осіб [245], розвитку окремих галузей промисловості [271] і т. п.

У довідкових виданнях фотодокументи використовуються для візуалізації, унаочнення текстової частини і розміщуються поряд із вербальним блоком або окремо у спеціальних вклейках. Біля кожного фотодокумента розміщена коротка анотація про зміст зображеного. У наукових та науково-популярних виданнях, одноосібних та колективних монографіях фотодокументи також виконують функцію ілюстрацій, як доповнення або підтвердження текстової частини. Вони розміщуються всередині тексту, в кінці розділу, можуть утворювати окремий самостійний розділ чи розміщуватися у окремій фотовклейці. Кожен документ, незалежно від виду видання, публікується з анотацією, безпосередньо під фото, або під відповідним номером у списку використаних фотодокументів. У окремих виданнях також зазначається архівний номер документа та вказується, якщо цей документ публікується вперше.

Окреме місце у групі науково-популярних видань займають фотоальбоми. Їх особливістю є те, що розкриття теми публікації здійснюється не вербальними, а саме візуальними засобами, за допомогою фотодокументів чи фотовідбитків кінодокументів. Вони є основним текстом,

тому при їх відборі, під час підготовки видання особлива увага звертається не лише на інформаційне, змістовно-тематичне наповнення, а й на композиційно-сюжетну виразність, оригінальність знімків. У фотоальбомі важливим є логічність і цілісність розміщення фотодокументів як у всьому виданні, так і в межах окремих розворотів та розділів.

Серед фотоальбомів, які включають документи архіву, є ті, що були підготовлені співробітниками установи в рамках видавничо-публікаційної діяльності та видання, підготовлені незалежними дослідниками, після опрацювання фондів архіву.

Першим досвідом архіву з підготовки і публікації цього типу видань був фотоальбом 1957 р. «За владу Рад! З історії боротьби за перемогу Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні. 1917–1920» [124], приурочений до 40-річчя Жовтневої революції. Через десять років побачило світ наступне видання «За владу Рад! Боротьба трудящих України за перемогу Великого Жовтня і зміцнення Радянської влади (1917–1920 рр.)» [123], до 50-річчя утворення СРСР підготовлений фотоальбом «Кроки п'ятирічок» [169], який містив 500 фотодокументів різних тематичних груп.

Позитивним моментом у виданні цих фотоальбомів була практика освоєння нової форми презентації та популяризації архівних документів (відбір і структурування матеріалів, оформлення довідкового апарату), негативним – те, що вони були вкрай заідеологізовані. Керівництво архіву, Архівного управління УРСР несло персональну відповідальність за ідейно-політичний рівень матеріалів, які публікувалися. Ідеологічні канони прописувалися в численних постановах ЦК КПРС. Змістове наповнення фотодокументів і загальна композиція фотоконтенту повинна була збігатися із офіційною версією героїчного, жертвовного і разом з тим щасливого, сповненого радості та ентузіазму процесу побудови радянської дійсності, творення передового творця комунізму у тісному зв'язку з радянським колективом. На сьогодні ці видання становлять інтерес як документи епохи, джерела для дослідження радянської цензури.

До практики видання фотоальбомів як форми інформаційно-комунікаційної діяльності архів повернувся у 2015 р. До 70-річчя завершення II Світової війни був підготовлений фотоальбом «Війна 1941–1945 рр.» [81]. До нього увійшло 400 фотодокументів та кадрів кінохроніки, зняті п'ятдесятьма вісьмома військовими кореспондентами. Документи згруповані у три розділи: «У боях за рідну землю», «Фронт у тилу ворога», «Звільнення Європи». Упорядники намагалися представити об'ємну фотографічну картину найкривавішої війни XX ст. у різних її проявах, від героїчного до побутово-буденного. У передмові до видання «Війна через об'єктив фотодокументалістики» детально охарактеризовано документний масив ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, присвячений подіям Другої світової війни. Анотації розміщуються відразу під документами, включають зміст події, місце і рік зйомки та прізвище автора знімка, крім інформаційної це, за задумом авторів, виконує ще й меморіальну функцію.

Фотодокументи з видами Києва, київських навчальних закладів початку XX ст., фотовідбитки з кадрів кінохроніки 1917–1918 рр. (36 знімків) увійшла до фотоальбому київських краєзнавців А. Кончаковського, Д. Молакова «Київ Михайла Булгакова» [166], що з'явився у видавництві «Мистецтво» 1990 р. Дослідник і видавець А. Арутюнян, за документами архіву, у першій половині 2000-х рр. підготував два видання: «Вікопомний подвиг. Україна у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років. Фотоальбом» [82] та «Страна, которой нет. Фотоальбом», присвячений повсякденню радянської епохи [237]. Фотодокументи, що стосуються діяльності українських урядів 1917–2017 рр., української революції та визвольних змагань 1917–1921 рр. увійшли до фотолітописів (фотоальбомів) ТОВ «Видавничий дім «Ін Юре» [125, 257, 262], здійснених під егідою Всеукраїнської правозахисної організації «Меморіал» імені В. Стуса.

Як виявляє поточне дослідження, документи із зібрання ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного досить активно репрезентовані у

неперіодичних виданнях різного типу і таким чином адресуються досить широкій аудиторії.

Традиційною для ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного і важливою формою презентації аудіовізуальних документів та уведення їх у науковий та користувацький обіг є експонування документів на різноманітних виставках.

За дев'яносторічну історію діяльності в активі архіву досвід проведення різних видів виставок, які можна класифікувати за кількома параметрами:

- 1) за термінами проведення – постійнодіючі та короткострокові;
- 2) за частотою проведення – одноразові та щорічні;
- 3) за середовищем проведення – офлайн виставки (у приміщенні архіву та на інших майданчиках), онлайн виставки;
- 4) за змістом – виставки, присвячені ювілейним датам, визначним постатям, явищам наукового, культурного та суспільно-політичного життя.

Активна виставкова діяльність архіву почалася у повоєнний час [79, 80]. Із 1947 р. по 1955 р. було проведено тринадцять виставок, які за відсутністю власних виставкових площ і задля більшого залучення відвідувачів експонувалися у клубі МВД УРСР та читальному залі ЦДІА УРСР і за терміном проведення були короткостроковими. Підготовка виставок: відбір документів, виготовлення експозиційних копій, художнє оформлення виставкових щитів здійснювалося виключно співробітниками архіву [212]. Серед тем: «30-річчя Великої жовтневої революції» (1946 р.), «70-річчя Й. В. Сталіна» (1949), «150-річчя О. Пушкіна» (1949 р.), «60-річчя В. М. Молотова» (1950 р.), «30-річчя архівного будівництва в Україні» (1950 р.), «Вибори до Верховної Ради СРСР» (1950 р.), «Великі будівництва п'ятої п'ятирічки» (1950 р.), «100-річчя М. Гоголя (1952 р.) та ін. Після 1961 року тематика виставок розширилася (були проведені виставки, присвячені Т. Шевченку, Лесі Українці, подіям Другої світової війни [172, 178]), хоча й надалі обмежувалася жорсткими ідеологічними рамками.

З уведенням в 1975 р. в експлуатацію власного приміщення постійно діючі та короткострокові виставки експонувалися у двох виставкових холах

архіву. З досвіду роботи архіву останнього десятиріччя варто назвати постійнодіючу виставку «Міста України ХІХ ст.», яка експонувалася у холі третього поверху з 2010 по 2020 р. У 2016 було представлено стендову короткострокову виставку «Професія, яка тебе обирає» до 100-ліття одного із фундаторів і багаторічного директора архіву Г. С. Пшеничного, у 2017 р. розміщено виставку «Обличчя України у фотоб'єктиві майстра», яка діяла вісім місяців і презентувала творчий доробок відомого українського фотохудожника С. Чередниченка. Значну частину творчого доробку митця родина передала на постійне зберігання до архіву. Експозиції містила тридцять вісім чорно-білих портретів визначних представників української науки, культури, мистецтва, спорту та державотворення.

Після проголошення незалежності України значно розширилося середовище експонування. Виставки архівних документів неодноразово походили у Держкомархіві України, ЦДАМЛМ України, Державному культурно-просвітницькому центрі «Український дім» (Національний центр «Український Дім»), історико-архітектурному заповіднику «Стародавній Київ», Києво-Могилянській академії, Національній парламентській бібліотеці України, Музеї історії міста Києва, у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України. Серед тем: «Українська центральна рада. Березень 1917 – квітень 1918», «Влада очима історії», «Демократичні традиції в українському суспільстві», «Конституція України: шлях державотворення», «Незалежність: глибоке коріння», «Реквієм пам'яті» (до 25 річниці Чорнобильської АЕС), «Іван Франко та митрополит Андрей: «Мойсеї українського народу» та ін.

Починаючи з кінця 1940-х років до початку ХХІ ст. архівні документи постійно експонуються на спільних міжархівних виставках. Цей напрям виставкової діяльності і співпраці з іншими установами плідно розвивається і зараз. Архів виступає співорганізатором та учасником найрізноманітніших виставкових проєктів. Так, у 2021 р. здійснено 9 виставкових проєктів, у яких ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного був співорганізатором [29].

Впровадження в архівну практику нових інформаційних та комунікаційних технологій дало можливість представляти оцифровані документи в інтернетсередовищі. Починаючи з 2000 р. майданчиком для оприлюднення архівних документів слугував вебпортал «Архіви України». У 2003 р. на ньому створено рубрику «Документальні виставки on-line». Перша онлайн виставка, на якій експонувалися документи із зібрання ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, була присвячена Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Після створення 2010 р. власного вебсайту онлайн вистави розміщуються на ньому в окремій рубриці «Виставки». У 2011 р. у рубриці було представлено 13 виставок і оприлюднено близько 400 архівних фотодокументів [115, с. 34].

Структурно онлайн виставки ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного включають такі обов'язкові елементи: назву виставки, історичну довідку, електронні копії документів, розміщені за хронологічним принципом, анотацію до кожного документа, котра включає пошукові дані (архівний номер: одиницю обліку, одиницю зберігання), короткий зміст документа, рік, автора зйомки (режисера – для кінодокументів, автора музики чи літературного твору, виконавця чи доповідача – для фонодокументів).

Як свідчить аналіз онлайн виставок на сайті архіву, тематично вони поділяються на три групи:

- 1) присвячуються визначним подіям чи явищам української історії (наприклад, [105, 107]);
- 2) відомим постатям (наприклад, [106, 108, 253]);
- 3) ювілейним та пам'ятним датам (наприклад, [109]).

За видом і складом експонованих документів онлайн виставки можна поділити на дві групи:

- 1) монодокументні (складаються з одного виду документів – фотодокументів, наприклад, [264]);
- 2) полідокументні (комбіновані) (включають різні види документів: фотодокументи, кінодокументи, фонодокументи, наприклад, [106, 256]).

За способом розміщення документів і представлення інформації виставки можуть бути:

- 1) одностендові (всі документи розміщені на одному віртуальному стенді, художньо оформленій віртуальній сторінці (вітрині), наприклад, [84, 177]);
- 2) багатостендові (мати кілька віртуальних стендів (вітрин), між якими є зв'язок і здійснюється навігація, наприклад, [108, 256];
- 3) виставки у вигляді слайдшоу, наприклад, [107, 184].

За дев'ятнадцять років експонування документів в інтернет-середовищі завдяки вдосконаленню технічних можливостей архівного вебсайту, оснащення новим програмним забезпеченням, фаховому зростанню працівників архіву у онлайн-виставках помітне значне якісне зростання за всіма параметрами.

Спочатку документи в онлайн-виставках мали лише статичне вертикальне розміщення на одному віртуальному стенді і склалися виключно із фотодокументів [187]. Під кожним документом розміщувалася анотація, текст якої також був статичним. Наступним етапом стало розміщення фотодокументів горизонтально та комбіновано обома способами, з'явилася можливість через клік збільшувати фотодокумент і текст анотації, переходити від документа до документа. Сьогодні на сайті архіву представлені переважно полідокументні (комбіновані) виставки, які включають всі види документів, які зберігаються в архіві, мають кількостендову структуру зі зручною посторінковою і подокументною навігацією, цікаве графічне оформлення титульної сторінки та віртуальних виставкових вітрин, ґрунтовну історичну довідку.

Відзначається також розширення як тематичного кола, так і внутрішньо тематичне урізноманітнення, часто репрезентується мікроісторичний вимір великих подій і явищ, що дозволяє краще зрозуміти минуле, наповнює його цінними деталями. З цього погляду показовими є онлайн виставки «Жіночий портрет воїнів УПА» [109], «Вулицями зруйнованого міста» [87], «Україна промислова. До Дня незалежності України» [105], та ін.

Підготовка як традиційних, так і онлайн-виставок у ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного включає такі обов'язкові етапи:

- 1) вибір теми виставки (здійснюється час планування роботи на наступний календарний рік з урахуванням постанов Кабінету Міністрів України про відзначення знаменних, пам'ятних і ювілейних дат, аналізу поточних подій та складу і змісту аудіовізуальних документів наявних в архіві);
- 2) складання робочого плану;
- 3) складання тематичного плану (концепції), який складається на основі вивчення літератури, повинен детально розкрити її тему виставки, визначати її структуру виставки, склад і зміст її розділів, приблизну кількість документів, необхідних для кожного підрозділу;
- 4) відбір документів за темою виставки, який здійснюється на основі тематичного плану за каталогами архіву, монтажними листами кінодокументів. (Кінодокументи переглядаються на монтажному столі, фонодокументи прослуховуються. При відборі документів для виставки враховують їх історичну, наукову цінність, зображувальні та фотографічні якості, композиційну виразність, перевага надається документам, що раніше не використовувалися);
- 5) складання тематико-експозиційного плану, який включає підготовку переліку документів, контрольні відбитки із зазначенням їх розмірів та порядку розміщення на стендах відповідно до розділів виставки, складання та уточнення анотацій. Тематико-експозиційний план затверджується рішенням науково-методичної ради архіву;
- 6) підготовка замовлень на копіювання і виготовлення копій документів;
- 7) художнє оформлення і монтаж виставки (традиційний формат) або – оформлення виставки в електронному форматі, формування розділів та гіперпосилань.

Виставки як форма інформаційно-комунікаційної діяльності архіву має важливе значення. Вона забезпечує широкий доступ користувачів, не залежно від фаху, соціального статусу, до ретроспективної архівної

інформації, а також впливає на утвердження позитивного іміджу архіву в суспільстві. Особливо перспективним напрямком виставкової діяльності архіву, про що свідчить кількість відвідувачів сайту установи, є експонування документів через мережу «Інтернет», оскільки доступ до виставок здійснюється в режимі 24/7, не залежить від географії перебування користувача, знайомить із документами різних видів, що стосуються теми.

На наше переконання, презентації архівних аудіовізуальних документів у інтернетпросторі (онлайн виставки, фото-, фоно-, кінодобірки, тематичні огляди) сприяють не тільки оперативному забезпеченню дослідників інформацією про документи, що входять до національного архівного фонду України, а й виконують роль комеморативних акцій, символічних практик увіковічення, сприяють актуалізації історичної пам'яті.

Поряд із експонуванням документів на виставках різного типу традиційною формою інформаційно діяльності архіву є ініціативне інформування. На підставі вивчення суспільних потреб в інформації, календарів історичних подій та пам'ятних дат, відомостей, що надходять від різних юридичних осіб, планів роботи органів державної влади і управління, місцевого самоврядування архів звертається з ініціативною інформацією (офіційним зверненням) у вигляді листа до органу влади чи місцевого самоврядування, наукової, освітньої, культурно-мистецької, господарсько-виробничої і т. п. установи чи інституції, в якому повідомляється про наявність документів, зміст яких стосується її діяльності чи історії розвитку. Таким чином архів привертає увагу до своєї діяльності, документів свого зібрання та сприяє формуванню у суспільстві потреб в архівній інформації. Здебільшого, інформаційний лист спонукає до подальшої комунікації, стимулює наступні звернення, встановлення ділових контактів.

Структурно інформаційний лист складається з кількох змістових блоків:

1) тема звернення (інформаційний привід) (проведений аналіз інформаційних листів за останні п'ять років свідчить, що це річниця створення, заснування або ювілейна дата);

- 2) інформація про наявність аудіовізуальних документів, що можуть бути використані для організації документальних виставок, конференцій, ілюстрування публікацій, створення фільмів і телепередач тощо;
- 3) перелік та коротка характеристика змісту документів за видами: фото, кіно, відео, фоно;
- 4) інформація про графік роботи архіву, роботи (послуги), що виконуються на договірних засадах, прейскурант цін;
- 5) контактна інформація: адреса архіву, контактні телефони, електронна пошта, посилання на офіційний сайт установи.

Серед адресатів архіву: вищі навчальні заклади, наукові та науково-дослідні установи різного профілю, театри, музеї, творчі колективи.

Кількість підготовлених інформаційних листів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з 2018 по 2022 рр. представлено в таблиці 1.

№	Рік	Кількість інформаційних листів
1.	2018	5
2.	2019	15
3.	2020	8
4.	2021	8
5.	2022	8
6.	Всього	44

Таблиця 1 – Кількість підготовлених інформаційних листів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з 2018 по 2022 рр.

Дані таблиці демонструють, що ініціативне інформування як форма інформаційно-комунікаційної діяльності протягом останніх п'яти років використовується регулярно.

Значна увага в інформаційно-комунікаційній діяльності архіву приділяється забезпеченню інтелектуального доступу до інформації (отримання необхідної інформації про документ та його зміст через документи вторинного рівня) – підготовці спеціальних довідників,

покликаних розкривати склад і зміст архівного зібрання та видань, що презентують роботу архіву. Адже «перша «зустріч» користувача з кінодокументом відбувається на інтелектуальному рівні, коли користувач за допомогою інформаційно-пошукових засобів дізнається про наявність і зміст того чи іншого кінодокумента в архівній колекції» [265, с. 19], а «книга (друковані видання) є надійним засобом комунікації – місцем зберігання інформації і засобом її трансляції, що збільшує можливості комунікаційних контактів між сучасниками, різними поколіннями та представниками різних культур» [197, с. 56]. Перше довідкове видання архіву вийшло друком 1969 р. Воно було призначене для розкриття складу і змісту документів одного виду (кінодокументів, незалежно від студії-виробника) – «Кинолетопись. Аннотированный каталог киножурналов и документальных фильмов производства украинских студий (1923–1941)» [151]. Як зазначає одна з авторів довідника О. Базанова [64], робота по підготовці видання почалася 1964 р. аналогічних видань, присвячених кінофотофонодокументам, не було. Авторському колективу довелося з нуля розробляти весь «технологічний цикл» підготовки видання. Оскільки це був перший довідник такого типу в СРСР, то з ідеологічних міркувань та з метою поширення досвіду в союзних республіках він вийшов російською мовою. Довідник містить систематизований за хронологічним принципом перелік 374 описових статей (анотацій), які включають пошукові дані та розкривають зміст кінодокументів. Наступні довідники презентували нові сегменти кіноколекції архіву і також були російськомовними: «Кинолетопись. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941–1945 гг.» [152], «Кинолетопись. Украинская ССР за 60 героических лет 1917–1977» [153], який презентував кінодокументи за 1918–1977 рр., за виключенням кінодокументів за 1941–1945 рр.

З 2002 р. у рамках, започаткованої ДКАУ в 2000 р. програми підготовки довідкових видань «Архівні зібрання України», у серії «Спеціальні довідники» (архівні довідники інших типів) продовжив

публікацію анотованих каталогів кінодокументів. У 2007 році було узагальнено методичні напрацювання зі створення довідкових видань, присвячених кінодокументам, та розроблено «Методичні рекомендації з підготовки до видання анотованих каталогів кінодокументів».

На сьогодні видано сім довідників [156, 157, 158, 159, 160, 161, 252]. Всі вони мають повністю уніфіковану структуру: включають передмову, десять розділів (один розділ відповідає одному року), іменний, режисерський та географічний покажчики. Хронологічні межі кожного довідника становлять десять років стосовно попередньо виданого анотованого каталогу. Довідник укладається за хронологічним принципом. Кінодокументи описуються і включаються у розділи каталогу відповідно до дати виробництва. У межах кожного розділу-року вони систематизуються за хронологією відповідно до дати виробництва та за жанрами кінодокумента у такому порядку: кіножурнали, спецвипуски, кіно-, телефільми, кіно-, телесюжети, збірники кіно-, телесюжетів. Кіножурнали систематизуються також за номерами випусків. Спецвипуски, кіно-, телефільми, кіно-, телесюжети, систематизуються за назвами згідно з алфавітом. Збірники кіно-, телесюжетів систематизуються за номерами одиниць обліку (архівним номером) у порядку їх зростання. Кожному документу відповідає описова стаття, яка складається із довідково-пошукових даних, які вказуються на початку описової статті і включають назву кінодокумента, вид кінодокумента (кіножурнал, спецвипуск, кінофільм, телефільм, кіносюжет, телесюжет, збірник кіносюжетів, збірник телесюжетів), дату виробництва, номер випуску, кількість частин, номер одиниці обліку (архівний номер), скорочену чи повну офіційну назву студії-виробника, ініціали та прізвище режисера (для спецвипусків, кінофільмів, телефільмів), і анотації, яка на основі аналітико-синтетичного аналізу первинної інформації (за справами кінодокументів та переглядом їх на звукомонтажному столі або комп'ютері при наявності цифрової копії), передає зміст зображеного явища, події, факту, репрезентує зафіксованих на кінокадрах осіб.

Підготовлений, запланований до друку в 2022 р., восьмий анотований каталог «Кінолітопис. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів (1996–2005). Доповнення (1918–1995)» [155], який презентує кінодокументи 1996–2005 рр. та кінодокументи 1918–1995 рр., які з різних причин не увійшли до попередніх видань і завершує серію довідників по кінодокументах ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. Структура видання уніфікована з попередніми науково-довідковими виданнями і є традиційною для путівників «Кінолітопис. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів», що додає зручності у користуванні. Єдиною відмінністю цього видання є поділ на дві частини. Перша частина – вісім розділів, які представляють масив кінодокументів з часовим охопленням 1996–2005 рр., друга частина «Доповнення» включає шістдесят три розділи, що містять інформацію про кінодокументи, які не увійшли до попередніх видань. Хронологічне окреслення цього масиву – 1918–1999 рр.

З метою уведення у користувацький обіг інформації, що міститься у фонодокументах з 2019 року в архіві розпочато роботу по підготовці довідкових видань «Мистецтво ХХ–ХХІ століття у фонодокументах». На сьогодні укладено та підготовлено до друку перший довідник серії «Радіотеатр: анотований каталог» [182].

Видання складається з передмови, шести розділів та довідкового апарату. У передмові коротко окреслено своєрідність фонодокумента як носія інформації, охарактеризовано видовий і кількісний склад фонотеки ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного та представлено змістове наповнення довідника.

У першому розділі «Радіотеатр у проекції фотодокументів» зроблено екскурс в історію розвитку радіотеатру як особливого виду мистецтва, окреслено восьмитисячний документний масив, присвячений історії українського та зарубіжного театру, що належить до архівної фонотеки, проаналізовано драматичну театральну фоноколекцію ЦДКФФА України

ім. Г. С. Пшеничного. У другому розділі представлено документальні звукозаписи, присвячені вітчизняному та зарубіжному театральному мистецтву. Третій розділ містить інформацію про звукозаписи радіокомпозицій та радіовистав українських театрів. Четвертий розділ присвячено звукозаписам радіокомпозицій та радіовистав зарубіжних театрів. П'ятий розділ – звукозаписам радіовистав та радіокомпозицій для дітей. Шостий розділ включає фотодокументи із зібрання ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, що презентують спектаклі, які ставилися, як на театральній сцені, так і в радіотеатрі. Другий – п'ятий розділи складаються із уніфікованих описових статей (анотацій) до фотодокументів, розміщених за алфавітним принципом у хронологічному порядку. Анотації містять назву документа (назву твору), вид радіоспектаклю (радіовистава, аудіовистава, радіомонтаж вистави (радіокомпозиція), рік запису та тривалість звучання, інформацію про автора твору, виконавців (режисера-постановника, акторів, із зазначенням виконуваних ролей), автора (композитора) музики до вистави та довідково-пошукові архівні дані (архівний номер – одиницю обліку, одиницю зберігання).

У межах кожного розділу матеріал поділено на підрозділи за принципом структурної цілісності драматичних творів (повні записи спектаклів, записи окремих сцен, актів, дій). Шостий розділ включає фотодокументи із зібрання ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, що презентують спектаклі, які ставилися, як на театральній сцені, так і в радіотеатрі. Це посилює репрезентативність видання, оскільки аудіальна інформація комбінується із візуальною і розширюється спектр дослідницького горизонту.

Довідковий апарат становлять: загальний іменний покажчик, покажчик імен режисерів, покажчик композиторів, авторів музики до вистав, список театрів, колективи яких брали участь в радіопостановках та радіовиставах. Наявність цих покажчиків прискорить і полегшить пошук необхідної інформації. Науково-довідкове видання «Український радіотеатр ХХ століття» дає уявлення про розвиток українського радіотеатру в різні

десятиріччя ХХ ст., знайомить читача зі значним сегментом фоноколекції ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного.

Триває робота над підготовкою другого тому серії «Мистецтво ХХ–ХХІ ст. у фонодокументах. Музичне театральне мистецтво». Видання презентуватиме документальні та художні звукозаписи, присвячені музичному театральному мистецтву. Включатиме інформацію про вітчизняні та зарубіжні колективи та виконавців. В основу структури видання покладено хронологічний та жанровий принцип групування матеріалу.

Впровадження нових інформаційних технологій у діяльність архіву сприяло появі архівних довідників нового типу – електронних мультимедійних видань, які у своєму змістовому контенті об'єднали аудіовізуальну, візуальну, аудіальну та вербальну інформацію, комплексно представивши документи різних видів, присвячених одній темі. На вебсайті архіву розміщені два мультимедійні видання.

Науково-довідкове «Шевченкове слово голосом ХХ століття» [149]. складається з передмови, двох розділів та іменного покажчика. У першому розділі «У світлі Шевченкового слова» представлено 40 аудіозаписів, що включають 44 поетичні твори Т. Шевченка. До кожного вказано: виконавця, рік запису, тривалість звучання, архівний номер, а також наведено текст твору або його фрагмент. Подано інформацію про час і місце написання поезії, першодрук та введення до збірки творів. Загальна послідовність творів у виданні визначається датою звукозапису за хронологією. Розділ містить двадцять біографічних нарисів про митців-виконавців. У кожному біографічному нарисі зазначено театральні та кінороботи митця, подано фото актора та короткий перелік кінодокументів про героя нарису або за його участю із фондів ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного (документальні фільми про життя і творчість актора, фільми-спектаклі за його участю, кіносюжети, сюжети із кіножурналів, дотичні кінодокументи у хронологічній послідовності). Другий розділ «Літературно-драматична Шевченкіана у фонодокументах ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного» включає переліки

фонодокументів з аудіозаписами художнього читання поетичних творів Т. Г. Шевченка, художнього читання прозових творів Т. Г. Шевченка, радіовистави та радіопостановки за драматичними, прозовими, поетичними творами Кобзаря та творами українських письменників про поета, здійснені протягом ХХ ст. У кожному переліку зазначаються архівні довідково-пошукові дані. Видання містить перелік використаних фотодокументів із фондів ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного (укладено відповідно до послідовності розміщення у виданні) та іменний покажчик.

У науково-довідкове видання «Микола Вінграновський у проекції аудіовізуальних документів» [145] представляє масив документів, присвячених життю та творчості М. Вінграновського. У першому розділі «Мистецькі іпостасі Миколи Вінграновського» коротко окреслено різнобічну творчу діяльність М. Вінграновського. Наступні розділи інформують про кінодокументи, фонодокументи, фотодокументи, пов'язані з іменем митця: перелік та характеристику документальних стрічок режисера Вінграновського (представлено 7 документальних фільмів, знятих режисером, 28 кінодокументів, що висвітлюють його життя та творчість, зазначено рік зйомки, архівний номер кожного кінодокумента, дано коротку анотацію змісту); перелік фонодокументів із записами творів М. Вінграновського (із вказівкою архівних довідково-пошукових даних. Розділ «Документальна мозаїка» містить безпосередньо фрагменти самих кінодокументів та фонозаписи авторського читання поезій, фотографії митця різних років з архівних колекцій ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного. Загальна хронологія матеріалів у виданні визначається датою зйомки або звукозапису.

В обох мультимедійних виданнях реалізована проста і зручна система навігації, що дозволяє легко переходити з попередньої на наступну сторінку і навпаки, на зміст видання, вибирати конкретний документ чи документи. Присутні гіпертекстові посилання на різні сторінки чи фрагменти текстів і документів, на головну сторінку веб-сайту архіву. До кожного

фонодокумента та фрагмента кінодокумента є панель керування, що забезпечує функції: старту, паузи, зупинки. Клікабельність видань дозволяє користувачеві самому обирати спосіб взаємодії та варіювати кількість і темп надходження інформації відповідно до індивідуальних можливостей і потреб.

З метою популяризації діяльності архіву та складу його документного зібрання, розширення зовнішніх контактів видано три брошури-буклети [268, 269, 270], що мають водночас інформаційний та рекламно-іміджевий характер. Видання містять три інформаційні складові: коротку історію установи, характеристику архівних колекцій, відомості про графік роботи та контактну інформацію. На кожній сторінці містяться фото чи репродукції архівних документів, що ілюструють текст і візуалізують інформацію.

Як свідчить вище викладене публікаційна роботи як складова інформаційно-комунікаційної діяльності архіву має різнобічний характер, спрямована на якомога ширше інформування користувачів про документне зібрання установи і сприяє розширенню кола користувачів аудіовізуальної інформації.

3.2. Архів в системі інтернет-комунікації

«Серед віртуальних представництв у віртуальному інформаційному просторі вагоме місце <...> належить вебсайтам архівних установ, які є важливим ресурсом у здійсненні онлайн-комунікації архівів зі споживачами ретроспективної інформації» [73, с. 61]. Зі стрімким розвитком цифрових технологій вебсайт архіву стає його головним, невід'ємним атрибутом. Також «вебсайт архівної установи умовно можна назвати новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру» [74, с. 14].

Офіційний вебсайт [47] Центрального державного архіву України створено для висвітлення його діяльності та взаємодії з громадськістю. Вебсайт – це сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою <https://tsdkffa.archives.gov.ua> у мережі Інтернет. Інформаційне наповнення вебсайту ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного складається з такого контенту:

зазначеної поштової адреси, номерів телефонів, факсів, адреси електронної пошти, адреси веб-сайту; коротких відомостей з історії становлення та функціонування архіву; інформації про керівництво ЦДКФФА (прізвища, імені та по-батькові, короткі біографічні довідки та фото керівників); про структуру архіву та основні функції структурних підрозділів з вказівкою прізвища та контактних даних їх керівників; відомостей про колегіальні та дорадчі органи, їх склад та функціональні обов'язки; відомостей про наявність вакансій; основні завдання та нормативно-правові засади діяльності архіву, нормативно-правові, організаційно-розпорядчі акти, проекти документів з питань, що належать до компетенції ЦДКФФА; інформації про проходження перевірки співробітниками ЦДКФФА та особами, що претендують на заміщення вакантних посад, відповідно до ст. 5 Закону України «Про очищення влади»; відомостей про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за кошти державного бюджету; відомостей про розпорядок роботи архіву та час прийому громадян його керівництвом, інформації щодо порядку роботи зі зверненнями громадян та порядку подання запиту на доступ до публічної інформації архіву; зразки документів та інших матеріалів, необхідних для звернення громадян до архіву; перелік та порядок надання послуг ЦДКФФА та прейскурант цін на них; відомості про заплановані, поточні заходи і події у сфері архівної справи та діловодства (засідання колегії, Науково-методичної ради, Експертно-перевірної комісії, Тендерного комітету, проведення конференцій, нарад, семінарів, презентацій, прес-конференцій, зустрічей, візитів, підписання протоколів, угод тощо); відомості про взаємодію з

громадськістю та ЗМІ; звіти, в тому числі щодо виконання запитів на інформацію/доступу до публічної інформації.

На сайті представлена інформація про види документів, що зберігаються в архіві; про надходження аудіовізуальних документів до архіву для проведення експертизи цінності та подальшого зберігання, електронні версії тематичних реєстрів, реєстрів унікальних документів, друкованих довідників про склад і зміст фондів архіву; опублікованих і неопублікованих довідково-інформаційних та інших публікацій архіву: тематичні огляди, статті, добірки, інтернет-проекти; бази даних (по документах архіву).

Організація усіх цих інформаційних матеріалів на сайті має ієрархічну структуру, що передбачає розміщення даних на декількох рівнях у розділах веб-сайту: розділ, підрозділи, веб-сторінка. У середині веб-сторінок присутні впорядковані та окремі перехресні посилання на довільні рівні ієрархії у залежності від тематичного зв'язку між даними. Структура сайту показана на рисунку М.1. Додатку М.

Верхнє горизонтальне меню має вісім активних рубрик (розділів): «Про архів», «Нормативно-правова база», «Для громадськості», «Прес-центр», «Читальний зал», «Послуги», «Партнерам», «Контакти». Кожна з яких включає низку підрубрик. Справа у вигляді вертикального меню міститься рубрика «Архів новин».

Нова версія сайту (розроблена 2021 р.) зберігає статті новин починаючи з 2018 р., оновлюється своєчасно та регулярно. Меню сайту є зручним, легко здійснюється перехід зі сторінки на сторінку (кількість яких зазначена), присутня функція пошуку по сайту. Сайт представлено в україномовній та англійській версіях, користувачі можуть легко переходити з однієї мови на іншу, навігація та пошук також можна здійснювати обома мовами. Забезпечено засоби доступності для відвідувачів з вадами зору та слуху. Через сайт можна перейти на вебпортал Державної архівної служби України та сайти інших архівних установ, а також здійснити перехід на вебпортал Президента України, Верховної Ради, Кабінету міністрів, Міністерства

юстиції, Національного агентства України з питань державної служби, Конституційного суду, інших органів виконавчої влади. З головної сторінки, до якої забезпечено легкий і зручний доступ, можна перейти на попередню (до 2021 р.) версію сайту [187], офіційну фейсбук сторінку архіву, архівний ютуб-канал та інстаграм-сторінку.

На головній сторінці презентуються новини, анонси та найбільш затребувана відвідувачами інформація: електронний каталог аудіовізуальних документів (база даних за видами документів) з онлайн доступом через інтернет, електронні версії анотованих каталогів кінодокументів [162], інтерактивні видання, віртуальна екскурсія по читальному залу архіву, графік завантаження читального залу, кількість документів кожного виду (кіно, фото, фоно, відео), на даний момент. Через представлений на головній сторінці сервіс «Оплата онлайн» користувачі можуть оплати електронні послуги архіву.

Окрім онлайн доступу до баз даних, сайт забезпечує доступ широкого загалу безпосередньо до аудіовізуальних документів, які представлені цифровими копіями документів у вигляді добірок та виставок, котрі представлені у рубриці «Прес-центр». Добірки, тематичні огляди та статті розміщені в підрубриці «Публікації», виставки – підрубриці «Онлайн виставки».

У рубриці «Прес-центр» створено кілька інформаційних ресурсів – інтернет-проектів, що об'єднують за тематичним принципом окремі документи (фотодокументи, звукозаписи, фрагменти кінохроніки), добірки документів, онлайн виставки. Інтернетпроекти є постійно доповнюваними «виставковими майданчиками», які акумулюють різнобічну інформацію за однією темою і дозволяють найбільш повно презентувати окремі документні масиви. Це – інтернетпроекти «Аудіовізуальна Шевченкіана ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного» [55], присвячений життю та творчості Т. Г. Шевченка; «Пам'ятаємо. Перемагаємо. 1939–1945» [192], приурочений річниці перемоги над нацизмом у Європі та завершенню Другої світової

війни; «Мовою кіно» [154], віртуальна частина культурно-освітнього проєкту «Кінолекторій ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного «Мовою кіно», що включає дотичні фотодокументи, фільмографію, презентацію, трейлери до фільмів; «Одиниця обліку. За лаштунками архівних документів» [206], присвячений окремим архівним документам, висвітлює історію створення, «до архівного» й «архівного» життя однієї одиниці обліку в історичному й соціокультурному контексті. «Чорнобильська трагедія», включає всі види документів, присвячених аварії на ЧАЕС [272].

Задля покращення роботи сайту, вдосконалення його комунікаційних функцій, вивчення користувацької аудиторії, щоквартально за допомогою програмного засобу Google Analytics здійснюється моніторинг відвідування. Так, у третьому кварталі 2022 р. станом на 20.09.2022 р. сайт відвідало понад 1,800 користувачів, 62 користувачі на добу (у 2017 р. цей показник становив 27 осіб на добу [86]), 763 – нові відвідувачі. Серед них 568 – з України, 36 – Німеччини, 31 – Польщі, 18 – США, 11 – Англії, 9 – Китай, Чехія 8, Іспанія – 8. Ці показники свідчать, що веб-сайт архіву є продуктивним і дедалі затребуванішим каналом комунікації з цілодобовим доступом між установою та користувачами з різних куточків світу. Він забезпечує надання архівних послуг, отримання мультимедійної інформації, дозволяє швидкий пошук необхідних даних серед великих інформаційних масивів та сприяє формуванню позитивного образу установи.

Новими каналами комунікації між архівом та користувачами архівної інформації є офіційна фейсбуксторінка установи, сторінка в мережі «Інстаграм» та «Ютуб».

З метою упізнаваності бренду й просуванні візуального образу архіву як найбільшої скарбниці аудіовізуальної інформації в державі у оформленні обкладинки офіційної фейсбуксторінки [49] використано зображення носіїв аудіовізуальної документів (кіноплівки, фотопозитивів, платівок, касет та ін.), які зберігаються в установі, як зображення профілю взято офіційний логотип архіву. Профіль містить вичерпну інформацію про установу: адресу,

години роботи, інформацію про контакти (контактні телефони, адреса електронної пошти), посилання на вебсайт архіву. Зворотній зв'язок забезпечується через можливість відправлення повідомлення месенджером, телефонний дзвінок та власне коментарі під публікаціями, що дозволяє швидко і оперативно реагувати на запити користувачів.

Публікації на сторінці зазвичай містять вербальну і візуальну складові (фото, відео), характеризуються оригінальністю тексту, інформативністю, чіткістю та лаконічністю. Найчастіше повідомлення презентують архівні документи, інформують про віртуальні виставки, добірки та огляди документів при цьому обов'язково присутнє посилання на вебсайт архіву, де представлено ці інформаційні продукти в повному обсязі. Такий підхід сприяє активнішому поширенню інформації та залученні більшого трафіка на сайт установи.

Публікація архівних документів, присвячених певним подіям, явищам та персоналіям здійснюється планово за календарним принципом. Контент сторінки також включає інформацію про діяльність архіву (події, заходи, зустрічі), створення і наповнення електронних ресурсів (наприклад, електронного онлайн-каталогу), особливості комплектування і поповнення архівного зібрання. Такі повідомлення часто публікуються за принципом «анонс–реліз–постреліз». Реакцією на повідомлення є не лише вподобайки користувачів, а коментарі та численні репости й переходи на сайт.

Нова інформація в стрічці з'являється в середньому 3–4 рази на тиждень. Після публікації допис поширюється по сторінках дружніх фейсбук-спільнот (архів входить до 100 фейсбук-спільнот). Крім переважаючого власного контенту сторінка містить також перепости зі сторінки Державної архівної служби України.

Офіційна сторінка ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного в соціальній мережі «Інстаграм» [48] створена у серпні 2021 р. Станом на 1 жовтня 2022 вона мала 313 підписника, містила 62 публікації. На сторінці представлено фотодобірки (до 10 фото в одній публікації), відеоролики

(тривалістю до 1 хвилини) з фондів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, доповнені коротким повідомленням, а також інфографіка та постери, що стосуються заходів та подій, які відбуваються в архіві. У оформленні сторінки також використано зображення носіїв аудіовізуальної інформації та логотип установи.

«Ютуб» канал [50] архіву створено 10 серпня 2020 р. на жовтень 2022 р. на нього підписано 369 користувачів. На каналі розміщено 112 відеоматеріалів. За змістовим наповненням це:

- 1) добірки кіно-відеодокументів (відеоролики);
- 2) фрагменти окремих кінодокументів;
- 3) відео про діяльність архіву (фрагменти передач за участю співробітників, відео виступів та інтерв'ю);
- 4) відеовипуски проєкту «Одиниця обліку. За лаштунками архівних документів».

Від часу створення канал переглянуло 46 282 користувачі. Окремі матеріали, наприклад, четвертий випуск «Одиниці обліку» «Наталя Ужвій очима Сергія Параджанова» має біля тисячі переглядів. Оцінку матеріалів користувачі висловлюють за допомогою вподобайок та вербальних коментарів, які всі є схвальними.

Соціальні мережі становлять важливу складову сучасного інформаційно-комунікаційного простору. Без них сьогодні неможливо уявити зв'язок людини з інституціями громадянського суспільства та міжособистісну комунікацію. Офіційний веб-сайт архіву, ютубканал, фейсбук та інстаграм сторінки стають дедалі популярнішими і затребуванішими каналами комунікації. Завдяки їх функціонуванню та наповненню цікавим і актуальним контентом розширилося коло споживачів аудіовізуальної архівної інформації, які хочуть задовольняти інформаційні потреби через інтернет-мережу та цифрові ресурси.

3.3. Комунікація з громадськістю

Одним із найважливіших завдань державних архівних установ є забезпечення інформованості населення з метою задоволення його інформаційних потреб. Робота із запитами та зверненнями громадян є важливим напрямом комунікації архіву з громадськістю. У роботі з організації виконання звернень громадян ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного керується вимогами Закону України «Про звернення громадян», «Інструкцією з діловодства за запитами на публічну інформацію у Центральному державному кінофотофоноархіві України» та дотримується Методики оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян в органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24.06.2009 № 630.

З метою удосконалення роботи зі зверненнями громадян в архіві періодично проводиться моніторинг, вивчення та аналіз документів, виданих ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, що стосуються питань звернень громадян (на відповідність їх вимогам чинного законодавства та врахування соціально-політичних аспектів сьогодення), вживаються заходи з актуалізації зазначених документів шляхом внесення до них відповідних змін та/або визнання їх такими, що втратили чинність, та виданням нових згідно вимог чинних нормативно-правових актів у сфері звернень громадян. Так, у 2021 р. було видано накази ЦДКФФА України імені Г.С. Пшеничного від 23.11.2021 № 99 «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян у ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного», від 23.11.2021 № 100 «Про організацію та порядок проведення особистого прийому громадян у ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного».

Комунікація громадян із ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного відбувається в усній та письмовій формі. Усні звернення громадян розглядаються під час особистого прийому громадян керівництвом архіву та/або за допомогою засобів телефонного зв'язку. Консультації короткого змісту про режим роботи архіву, наявність документів, платні послуги тощо надаються співробітниками приймальні та читального залу по телефону.

На сторінках офіційного вебсайту ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного у рубриці «Для громадськості» діє підрубрика «Звернення громадян», де розміщено наступну інформацію: адреса архіву, контактний телефон, електронна пошта; графік особистого прийому громадян керівництвом архіву та графік роботи громадської приймальні Укрдержархіву та центральних державних архівів. Там також розміщено «Порядок організації та проведення особистого прийому громадян в ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного» та «Порядок супроводу маломобільних осіб під час перебування в ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного», роз'яснення про права громадян на звернення, строки їх виконання.

Письмові звернення до архіву надходять Укрпоштою або за допомогою інтернетзв'язку – електронною поштою. Запити на інформацію, що надійшли від юридичних і фізичних осіб та відповіді на них реєструються у встановленому установою порядку окремо від інших груп документів. Запити на інформацію реєструються лише один раз: вхідні – у день надходження або не пізніше наступного дня, якщо запит надійшов у неробочий час, відповіді на запити – у день підписання або направлення електронною поштою.

Враховуючи специфіку установи, що зберігає аудіовізуальні документи, переважна більшість запитів, що надходять до архіву – це запити про склад і зміст архівних документів (тематичні запити, що «стосуються надання інформації з певної проблематики, теми, події, факту за визначений хронологічний період»).

Відповідно до посадових обов'язків тематичні запити виконують 3 співробітники відділу використання інформації документів. За запитом користувача готується відповідь, офіційний документ – інформаційний лист за підписом директора архіву, який містить повідомлення про наявність в архіві конкретних аудіовізуальних документів чи документів за темою чи проблемою, яка цікавить адресата. У листі дається коротка характеристика документів, можуть бути вказані назви документів, рекомендації щодо їх використання та умови копіювання. Серед тематичних запитів можна виділити такі змістові групи:

- 1) запити, що стосуються правил роботи архіву та послуг, що надаються установою;
- 2) запити, що стосуються інформації про життя та діяльність видатних особистостей (політичних, державних, громадських діячів, діячів науки, техніки, культури та мистецтва тощо);
- 3) запити пов'язані з історичними подіями та знаменними датами в Україні;
- 4) запити, що стосуються історії конкретних населених пунктів (міста, села, селища, району, області);
- 5) запити про наявність у зібранні архіву певного аудіовізуального документу;
- 6) запити, що стосуються Другої світової війни;
- 7) запити, що стосуються історії певного підприємства, установи, організації;
- 8) запити, щодо документів про трагедію на Чорнобильській АЕС.

Кількість запитів за кожною тематичною групою з 2018 по 1 півріччя 2022р. представлено в таблиці К.1. Додатку К.

Тематичні запити також можуть одночасно включати в себе запит на виготовлення копій архівних документів. У цих випадках співробітники архіву узгоджують із заявником кількість, обсяг, технічні вимоги бажаних копій архівних документів та проводять їх копіювання відповідно до встановленого порядку.

Періодично до архіву надходять звернення громадян, які не стосуються напрямів роботи архіву та складу його документального зібрання, зокрема генеалогічні запити, запити про трудовий стаж та ін. У таких випадках надається вичерпна інформація про відсутність документів генеалогічного характеру в фондах архіву або відповідь з рекомендацією звернутись за місцезнаходженням документів.

Комунікація архіву з громадськістю здійснюється також через роботу читального залу як однієї із головних форм забезпечення доступу до документів НАФ. Тут користувачі можуть отримати консультацію, попрацювати з довідковим апаратом до документів (каталогами та довідниками), переглянути документи на звукомонтажному столі та у цифровому форматі. Заовити перегляд кіновідеодокументів та фонодокументів можна не лише безпосередньо в архіві, а й за допомогою електронного зв'язку, попередньо попрацювавши з довідковим апаратом, розміщеним на вебсайті архіву. Електронною поштою та через сховища даних Google Drive можна отримати переглядові копії та копії замовлених архівних документів.

Застосування сучасних онлайн-сервісів в архівній практиці дозволяють користувачам значно скоротити час безпосереднього перебування в архіві і додають зручності в комунікації, а при обмеженні відвідувань читального залу, в умовах пандемії та воєнного стану, дистанційна форма комунікації стає вкрай важливою.

Додатковим засобом комунікації між архівом і користувачами протягом багатьох років була Книга відгуків і побажань [16]. Перший запис датується 12.11.1945 р., останній – 02.09.2021 р. Всього книга містить 546 записів, зроблених українською (переважна кількість), російською, іспанською (2 записи), німецькою (1 запис), англійською (3 записи) мовою, розміщених в порядку заповнення.

Серед дописувачів – окремі користувачі-дослідники, кінопрацівники (режисери, сценаристи, редактори українських та радянських кіностудій),

викладачі, студенти, учні різних навчальних закладів, представники офіційних установ, посольств, урядових представництв. Усі відгуки носять лише схвальний характер. За змістом дописів можна виділити кілька тем: 1) констатація високого рівня професіоналізму, співробітників читального залу та архіву загалом; 2) подяка співробітникам за чуйне ставлення, високий рівень обслуговування, допомогу у доборі потрібних аудіовізуальних документів; 3) Захоплення складом архівних колекцій і подяка колективу архіву за збереженість документів; 4) подяка за співпрацю у спільних проєктах.

Варто зазначити, що серед відгуків є такі, що фіксують відсутність потрібних користувачеві матеріалів, та, незважаючи на це, автор висловлює вдячність співробітникам архіву за приділену увагу і «комфортне спілкування».

Записи зроблені у довільній формі (за винятком 5 зроблених на офіційних бланках установ і вклеєних у книгу), містять дату запису і підпис користувача. За обсягом від одного до двох абзаців з детальним зазначенням позитивних фактів до однорядкових емоційних коментарів: «Я вас люблю» (23.06.2015 р. Литвинова В. А.), «Мені теж тут сподобалося» (30.04 1996 р. О. П. Сагайдачний), «Спасибо, что вы такие» (16.05.1994 р. А. В. Сахно).

Книга відгуків є додатковим джерелом інформації про користувачів архіву (поряд із книгами обліку відвідувачів) та про характер взаємодії між обома сторонами комунікаційного процесу.

Важливою формою комунікації архіву з громадськістю є мистецькі, культурно-освітні, навчальні заходи. Серед них можна виділити:

- 1) власне архівні проєкти, які архів проводить самостійно;
- 2) проєкти, які є результатом партнерської комунікації і співпраці з навчально-освітніми установами, громадським об'єднаннями, творчими спілками, закладами культури.

До першої групи належить культурно-освітній проєкт «Мовою кіно», започаткований 2018 р. та «Творці українського кіно», розпочатий 2021 р.

Заходи проводяться на базі архіву, забезпечується вільний вхід на територію архівного містечка усіх бажаючих. В умовах карантину та воєнного стану заходи проводяться у онлайн-режимі за допомогою інтернет-платформи google meet. Метаю обох проєктів є популяризації культурної спадщини України, розширення доступу до архівних документів, утвердження позитивного іміджу архіву в суспільстві. Проєкти реалізуються у формі лекцій та творчих зустрічей з показом кінодокументів із колекції архіву. Тематика заходів підпорядковується ювілейним та пам'ятним датам та знаменним подіям. Наприклад, до тридцятиріччя незалежності України проведено «Мовою кіно»: «Українська незалежність. Аудіовізуальні рефлексії» (20.08.2021), до Всесвітнього дня аудіовізуальної спадщини: «Кінодокумент як місце пам'яті. Григорій Гавриленко: образ світлий» (27.10.2021), «До Всесвітнього дня аудіовізуальної спадщини. Свобода як духовна константа: Борис Антоненко-Давидович» (27.10.2021), «Творці українського документального кіно» (20.08.2021), «Оксана Петрусенко: аудіовізуальна проєкція» (07.02.2019) та ін. Протягом чотирьох років проведено 12 зустрічей. До кожного заходу створюється афіша, готується прес-реліз, який розміщується на сайті архіву, фейсбук-сторінці та надсилається до редакцій ЗМІ. Для учасників заходів та представників ЗМІ розробляється також прес-кіт, що включає програму заходу, список учасників та гостей, інформацію про подію, коротку характеристику презентованих аудіовізуальних документів.

Результатом партнерської співпраці ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного та Національної спілки кінематографістів України став цикл вечорів архівного кіно «Кінодокументи епохи» з показами кінофільмів із фондів архіву в Будинку кіно (2018 р., м. Київ), з Запорізьким науковим товариством імені Я. П. Новицького – літературно-мистецький фестиваль «Запорізька книжкова толока» (2020 р., м. Запоріжжя). Архів є постійним партнером проведення Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини «DOCUDAYS UA», Київського

міжнародного фестивалю документальних фільмів «Кінолітопис» (м. Київ), Фестивалю-конкурсу екранних мистецтв «ПІЛІГРИМ» (м. Житомир).

Понад п'ять років ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного співпрацює із столичними вишами та Київським позашкільним навчальним закладом «Київська мала академія наук учнівської молоді». Відповідно до укладених угод про партнерство для учнів-членів МАН, студентів Київського національного університету культури і мистецтв, Української академії лідерства, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Київського університету імені Бориса Грінченка, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського проводяться офлайн та онлайн екскурсії (кількість проведених екскурсій наведено у таблиці 2), навчальні семінари та вебінари, на базі архіву проходить навчально-ознайомча та навчально-дослідна практика.

Рік	Кількість екскурсій
2018	26
2019	19
2020	14
2021	16
2022	6
<i>Всього</i>	81

Таблиця 2 – Кількість проведених екскурсій (2018 – 2 півріччя 2022 р.).

Впливовим засобом комунікації архіву з суспільством є взаємодія зі ЗМІ. Найбільш використовуваними формами є:

- 1) участь у телепередачах новинного та культурологічного характеру;
- 2) участь у радіопрограмах історичного та культурологічного спрямування;
- 3) інтерв'ю для телерадіоканалів в прямому ефірі;
- 4) участь у зйомках для документальних телепроектів.

Теми виступів стосуються діяльності установи, складу і змісту документів, що зберігаються у зібранні архіву, та форм їх використання,

джерельного й інформаційного потенціалу окремих документів та документних масивів, присвячених історичним подіям та персоналіям.

Інформаційним приводом найчастіше виступають відзначення Дня аудіовізуальної спадщини, Дня працівників архівних установ, Дня кіно, річниці історичних подій (День соборності, День незалежності, День вшанування жертв Бабиного яру, День пам'яті та примирення та ін.). Ініціаторами співпраці виступають переважно представники ЗМІ.

Кількісні показники телерадіоэфірів з 2018 по 1 півріччя 2022 р. представлено у таблиці 3.

Рік	Кількість телерадіоэфірів		
	Телепередачі/ телепроекти	радіопередачі	Всього
2018	8	4	12
2019	4	2	6
2020	6	1	7
2021	9	-	9
2022	1	-	1
Всього	28	7	35

Таблиця 3 – Кількість телерадіоэфірів (2018 – 2 півріччя 2022 р.).

Найчастіше із архівом співпрацюють радіо «Культура», Радіо «Свобода», телеканали «UA: Перший», «Київ», «1+1», «4 канал», «Дім/Дом», «#SkrypinUA», «Міжнародний продюсерський центр «ФОР-ПОСТ», ютубканал «Ознаки»; телепрограми «Факти», «ТСН», «Перша шпальта», «Ранок по-київськи», радіопрограми «Імператив» «Історичні фрески», «Історичні паралелі». Різні за спрямуванням телерадіоканали сприяють знайомству з архівом широкої аудиторію різних вікових і соціальних груп.

Отже, підсумовуючи все вище викладене у третьому розділі, можемо зробити висновок, що ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного в інформаційно-комунікаційній діяльності застосовує різні форми і засоби для найбільш повного представлення архівного документного зібрання та висвітлення діяльності архіву.

ВИСНОВКИ

Архіви відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні історичної пам'яті та національної ідентичності. У зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційного суспільства і зростаючим запитом на інформацію загалом і ретроспективну зокрема, пріоритетним напрямом діяльності сучасних архівних установ стає не лише збирання і зберігання документального надбання, а й розповсюдження інформації, задоволення інформаційних потреб суспільства. Сьогодні людина цифрової епохи виявляє все більший інтерес до аудіовізуального контенту. Щоденно зростає використання і створення аудіовізуальних документів. Тому вбачалося актуальним проаналізувати досвід інформаційно-комунікаційної діяльності ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, який майже століття був найбільшим зберігачем аудіовізуальної спадщини України, що й було предметом нашого дослідження.

Відповідно до поставлених завдань визначено методи та джерельну базу дослідження. Методологічною основою стало комплексне поєднання загальнонаукових та спеціальних методів та системний підхід. Джерельну базу склав комплекс різноманітних за походженням, характером, формою та змістом архівних, рукописних та опублікованих матеріалів, які дозволили проаналізувати інформаційно-комунікаційну діяльність архіву у часовій ретроспективі.

Аналіз нормативно-законодавчої бази та наукової літератури, присвяченої інформаційно-комунікаційній діяльності архівних установ, допоміг з'ясувати сутність поняття інформаційно-комунікаційна діяльність, яку трактуємо як «постійне та систематичне збирання, зберігання, використання і поширення первинної та вторинної архівної інформації з метою задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в ретроспективній документній інформації».

Було з'ясовано, що при здійсненні інформаційно-комунікаційної діяльності архіви керуються комплексом законодавчих, нормативно-правових актів, державних і галузевих стандартів та методичних рекомендацій. Основними документами, що на сьогодні регламентують взаємодію архівів з фізичними та юридичними особами є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», Закон України «Про звернення громадян» та Закон України «Про інформацію».

Осмислення теоретичних та практичних питань інформаційно-комунікаційної діяльності архівних установ відображено у низці праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. Їх було згруповано за кількома головними напрямками:

- 1) сутність інформаційної діяльності, її види та класифікація;
- 2) дослідження місця архівів у інтернет-середовищі, створення електронних інформаційних ресурсів, сервісів та інструментів;
- 3) інтернет-комунікація та традиційні форми комунікації з громадськістю.

Аналіз наукової літератури виявив, що інформаційно-комунікаційна діяльність ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного не була предметом самостійного комплексного дослідження, наявна незначна кількість праць, в яких розглядаються окремі аспекти доступу та використання інформації аудіовізуальних документів.

ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного належить до системи архівних установ України. Створення архіву в першій половині ХХ століття свідчить про усвідомлення, як фахівцями (істориками, музейними працівниками) нагальності збереження кінофотофонодокументів, так і суголосність вітчизняних і світових практик щодо збереження аудіовізуальної спадщини, незважаючи на різні ідеологічні системи і підходи.

Установа пройшла достатньо складний шлях становлення і професійного зростання. Умовно можна виділити такі етапи розвитку архіву:

- 1) непрості умови інституалізації в 1930-х;

- 2) відновлення і поповнення втрачених фондів після Другої світової війни;
- 3) нарощування професійного, кадрового потенціалу в 1950–1970-х;
- 4) вироблення методичних принципів і розроблення нових технологій для забезпечення збереженості документів на нетрадиційних носіях 1970–1990-х;
- 5) впровадження інформатизації, освоєння нових цифрових технологій, вирішення питань надання ширшого доступу до аудіовізуальних документів НАФ в 1990–2000-х.

За час своєї роботи ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного акумулював у своєму зібранні переважну частину сегменту усіх аудіовізуальних документів НАФ. Документний масив установи складають чотири колекції, створених за видовим принципом: фотодокументи, кінодокументи, фонодокументи, відеодокументи. З 2016 р. почалося комплектування електронними документами. Кожна із колекцій характеризується тематичним та жанровим різноманіттям. Аудіовізуальні документи, фактично, стосуються усіх сфер соціокультурного та громадсько-політичного життя України кінця XIX–XXI століття.

Особливості кожного виду документів впливають на організацію доступу до них та визначають способи репрезентації ретроспективної архівної інформації. Аналіз комплексу джерел дослідження виявив, що інформаційно-комунікаційна діяльність була завжди була одним із постійних напрямів роботи архіву, але проводилася з різною інтенсивністю.

Найбільш давніми і традиційними формами інформаційно-комунікаційної діяльності є публікаційна та виставкова робота. Фото та кінодокументи публікуються у періодичних та неперіодичних виданнях у формі тематичних добірок та як окремі документи, можуть нести, як самостійне інформаційне повідомлення, так і виконувати роль ілюстрацій. Публікації документів кінця 1940-х – першої половини 1980-х позначені ідеологічною заангажованістю, ідеологічний компонент часто переважає інформаційно-джерелознавчий.

Архів є організатором виставок та виставкових проєктів, з розвитком

інтернет-технологій і появи власного вебсайту найпродуктивнішою формою представлення аудіовізуальних документів стали онлайн добірки, тематичні огляди та онлайн виставки, які забезпечують безпосередній доступ до документів широкому колу користувачів у режимі 24/7 незалежно від їх географічного перебування.

Протягом дванадцяти років підготовка онлайн публікацій зазнала значної еволюції, розширився тематичний спектр, покращилася якість дизайну, почали включатися усі види документів, що позначилося на користувацькій зацікавленості.

Інтелектуальний доступ до документів здійснюється через підготовку науково-довідкових, довідково-інформаційних, інформаційно-реklamних та науково-популярних видань. Через серію довідників «Кінолітопис. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів представлена інформація про всі кінодокументи, які зберігаються в архіві, розроблено два комплексні мультимедійні електронні видання. Розпочата робота над серією довідників по фонодокументам.

Комунікацію з громадськістю архів здійснює в інтернетсередовищі через офіційний вебсайт, який завдяки продуманій структурі та інформативному, цікавому контенту є постійнодіючим інформаційно-комунікаційним майданчиком та універсальним довідником, а також через сторінки в соціальних мережах.

Традиційними формами комунікації є спілкування з користувачами в процесі роботи читального залу, виконання запитів громадян, взаємодія зі ЗМІ та партнерська співпраця з освітніми закладами, громадськими організаціями, закладами культури.

Архів протягом багатьох років був успішним суб'єктом науково-професійної комунікації й консультативно-методичним центром з питань комплектування, збереження, доступу та використання аудіовізуальних документів. Співробітники установи постійно беруть участь у наукових та науково-методичних семінарах, публікують свої розробки та дослідження у

фахових виданнях.

Результати дослідження свідчать, що інформаційно-комунікаційна діяльність ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного є достатньо різноманітною та продуктивною. Напрацювання архіву можуть бути використані іншими установами для створення своїх інформаційних продуктів та представлення аудіовізуальної інформації.

З метою подальшого перспективного розвитку цього напрямку діяльності, створення позитивного іміджу установи в суспільстві, залучення нової аудиторії та популяризації архівних документів і послуг, вважаємо за доцільне рекомендувати правонаступникові ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного ЦДАЕА та іншим архівним установам:

- 1) розширювати коло партнерів та урізноманітнювати форми партнерської взаємодії;
- 2) активізувати співпрацю зі ЗМІ, ініціювати власні інформаційні приводи;
- 3) розширити форми зворотного зв'язку з користувачами через уведення нових онлайн-сервісів;
- 4) ширше використовувати соцмережі для рекламно-інформаційного супроводу архівних послуг, продуктів та заходів;
- 5) для залучення більшого кола користувачів створити у соцмережах та сайті архіву постійнодіючі рубрики зі швидкозмінним контентом, наприклад, «Документ дня», «Подія тижня», «Цей день в історії» та ін;
- 6) запровадити на своїх офіційних онлайн-ресурсах віртуальні вікторини, квести, що також може активізувати взаємодію архіву і спільноти та збільшити кількість симпатиків установи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. Поточна редакція 01.01.2020. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96> (дата звернення: 02.09.2022).
2. Про інформацію: Закон України від 2 жовт. 1992 р. Поточна редакція 15.06.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 28.09.2022).
3. Про Національний архівний фонд і архівні установи: закон України від 24 грудня 1993 р. № 3814 – XII (зі змінами). База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 03.10.2022).
4. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998. Поточна редакція 16.10.2020. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 03.10.2022).
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. Поточна редакція 19.02.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 28.10.2022).
6. Про оптимізацію системи центральних державних архівів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.2022 № 732. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/732-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.09.2022).
7. Про затвердження Правил роботи архівних установ України: Наказ Міністерства юстиції України від 10.04.2013 № 584/23116. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1983-13#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

8. Про затвердження Порядку користування документами Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам: Наказ Міністерства юстиції України від 19.11.2013 № 2438/5. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1983-13#Text> (дата звернення: 7.09.2022).

9. Про затвердження Порядку підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах: Наказ Міністерства юстиції України від 01.09.2014 № 1445/5. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1072-14> (дата звернення: 28.09.2022).

10. Про затвердження Порядку підготовки документальних публікацій: Наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2805/5. База даних «Законодавство України». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z165170__597504 (дата звернення: 20.09.2022).

11. Про створення Web-сайту Державного комітету архівів України: Наказ Державного Комітету архівів України від 20 вересня 2000 р. № 53. URL: [old.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/index.php?2000-53 show/165170__597504](http://old.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/index.php?2000-53%20show/165170__597504) (дата звернення: 03.10.2022).

12. ДСТУ2732:2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення. Введ.2 004-05-28. К.: Держспоживстандарт України, 2005. 32 с.

Архівні документи, у тому числі матеріали поточних архівів або архівів завершених справ підприємств, установ, організацій

13. Доповідна записка начальника ЦДАФФКД НКВС УРСР Г. Пшеничного від 25 січня 1946 року «Про роботу, виконану архівом у 1945 році». *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1. Оп. 1, Спр. 2, Арк. 19 зв.

14. Доповідь директора про досвід роботи архіву 1948 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г.С. Пшеничного*. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 20, 26 Арк.
15. Звіт про діяльність ЦДАФФКД НКВС УРСР за 1946 рік. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г.С. Пшеничного*. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 11. Арк. 17–26.
16. Книга відгуків і побажань про роботу читального залу *Поточний архів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Справа № 05-12
17. Накази начальника архіву з основної діяльності за 1964 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 95, 15 Арк.
18. Основні напрямки розвитку архівної справи в ЦДАККФД УРСР на 1986–1990 рр. і на період до 2000 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 300, 12 арк.
19. Паспорт ЦДАФФКД МВС УРСР станом на 1 січня 1949 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 11. Арк. 17–26.
20. Паспорт ЦДАФФКД МВС УРСР станом на 1 січня 1993 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 14. Арк. 15–24.
21. Паспорт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного станом на 1 січня 2017 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф.1, Оп. 2. Спр. 14 Планово-звітна документація роботи архіву. «2017 р.». 156 Арк.
22. Паспорт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного станом на 1 січня 2018 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф.1, Оп. 2. Спр. 14 Планово-звітна документація роботи архіву. «2018 р.». 174 Арк.
23. Паспорт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного станом на 1 січня 2019 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф.1,

- Оп. 2. Спр. 11. Планово-звітна документація роботи архіву. «2019 р.». 164 Арк.
24. Паспорт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного станом на 1 січня 2020 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф.1, Оп. 2. Спр. 12 Планово-звітна документація роботи архіву. «2020р.». 177 Арк.
25. Паспорт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного станом на 1 січня 2021 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф.1, Оп. 2. Спр. 14 Планово-звітна документація роботи архіву. «2021р.». 177 Арк.
26. Паспорт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного станом на 1 січня 2022 року. *Поточний архів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Справа № 01-02 Планово-звітна документація. «2022р.». 14 Арк.
27. План роботи ЦДАФФКД МВС УРСР на 1948 рік. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1, Спр. 22, Арк. 1–9.
28. План роботи ЦДФФКА НКВС УРСР 1941 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1, Спр. 22. Арк. 22.
29. План-звіт роботи відділу використання інформації документів за 2021 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф.1, Оп. 2. Спр. 12 Планово-звітна документація роботи відділу використання інформації документів. «2021р.». 24 Арк.
30. План-звіт роботи відділу використання інформації документів за 2022 р. *Поточний архів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Справа № 05-03 Планово-звітна документація роботи відділу використання інформації документів. «2022р.». 14 Арк.
31. Положення про Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного. (Затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 15 травня 2012 року № 737/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України №3 3911/5). *Поточний архів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Справа № 01-1.15.
32. Положенням про Архівне управління при Раді Міністрів УРСР. *ЦДАВОУ України*, Ф. 14, Оп. 2, Спр. 1440, Арк. 44–45.

33. Порядок затвердження переводу кінодокументів на триацятатну плівку та організацію оперативного знищення матеріалів на нітроплівці. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1. Оп. 1, Спр. 4. Арк. 3.
34. Пояснювальна записка до звіту роботи Центрального Фото-Кіно Архіву УРСР за 1939 рік. *ЦДАВОУ України*. Ф. 14. Оп.1. Спр.1842. Арк. 84.
35. Пояснювальна записка до плану роботи Центрального Фото-Кіно Архіву УРСР на 1939 рік. *ЦДАВОУ України*. Ф. 14. Оп. 1, Спр.1842. Арк. 82.
36. Про відновлення роботи архіву. Наказ № 1 директора ЦДАФФКД НКВС УРСР Г. Пшеничного від 1 грудня 1943 року. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1, Спр. 7, арк. 1.
37. Про затвердження Регламенту функціонування вебсайту ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного Наказ №14 від 14.09. 2021. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 2, Спр. 12. Арк. 24.
38. Про наявність і стан архівних сховищ державних, районних і міських архівів УСРР. *ЦДАВОУ України*. Ф. 14. Оп.1. Спр.1827. Арк.108.
39. Про реорганізацію державних архівів Української РСР відповідно до затвердженої РНК Союзу РСР мережею. Наказ НКВС УРСР № 021 від 1 грудня 1943 року. *ЦДАВОУ України*, Ф. 14. Оп. 7, Спр. 5, Арк. 19–26.
40. Про реорганізацію Центральних державних Архівів. Наказ № 1 Народного комісара внутрішніх справ УРСР від 24 червня 1941 року *ЦДАВОУ України*. Ф.14. Оп.1 Спр. 2119. Арк. 35–36.
41. Річний план і звіт про роботу архіва за 1962 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 94, 17 Арк.
42. Річний план і звіт про роботу архіва за 1964 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 92, 40 Арк.
43. Річний план і звіт про роботу архіва за 1968 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 127, 77 Арк.
44. Річний план і звіт про роботу архіва за 1969 р. *Архів завершених справ ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного*. Ф. 1, Оп. 1. Спр. 135, 78 Арк.

45. Список керівних, наукових робітників та інспекторів Центрального архівного управління та Центральних архівів на 1 серпня 1938 року. *ЦДАВОУ України*. Ф. 14. Оп. 1. Спр. 1787. Арк. 103.

46. *Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного*. Од. обл. 593.

Офіційні сайти/портали підприємств, установ, організацій та їхні офіційні сторінки/блоги у соціальних мережах

47. Офіційний вебсайт Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2022).

48. Офіційна сторінка Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного у соціальній мережі «Інстаграм». URL: <https://www.instagram.com/tsdkffa/> (дата звернення: 30.10.2022).

49. Офіційна сторінка Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного у соціальній мережі «Фейсбук». URL: <https://www.facebook.com/tsdkffa.ua> (дата звернення: 30.10.2021).

50. Офіційна сторінка Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного на каналі комунікації «Ютуб». URL: <https://www.youtube.com/channel/UC4ekh5zFPXbUIPVzQrww0CQ/> (дата звернення: 30.10.2021).

Наукові, довідкові, навчальні видання

51. Алексєєнко А. О. Сучасні вимоги до оформлення експозиції науково-технічної документації при проведенні архівних заходів. *VI Луцьовські читання Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості (до 60-річчя заснування Пархомівського художнього музею імені А. Ф. Луцьова)*:

Матеріали науково-практичного семінару 27 березня 2015 р. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. С. 8–16.

52. Антонюк І. В. Соломія Крушельницька у кінофотофонодокументах. *Архіви України*. 1994. №1–6. С. 31–34.

53. Архіви, Пам'ять і Знання: Нове гасло «відкритого конгресу» Відкритого суспільства». XV Міжнародний конгрес архівів 23–28 серпня 2004 р., м. Відень, Австрійська Республіка. URL: <https://archives.gov.ua/ua> (дата звернення: 06.09.2022).

54. Архівістика: термінологічний словник / авт.-упорядн. К. Є. Новохатський, К. Т. Селівестрова та ін. К. 1998. 106 с.

55. Аудіовізуальна Шевченкіана ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. URL: https://tsdkffa.archives.gov.ua/Publications/Shevchenko_Proj/ (дата звернення: 15.10.2022).

56. Базанова М. Комплектування облдержархівів кінофотодокументами, які створюються на телестудіях. *Архіви України*. 1971. № 6. С. 3–9.

57. Базанова М. Концентрація фотодокументів місцевих установ. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління МВС УРСР*. 1959. № 1. С. 52–59.

58. Базанова М. Розшифровка і складання анотацій на фотодокументи. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1960. № 4. С. 30–37.

59. Базанова М. М. Битва за Дніпро і визволення України. За кінофотодокументами ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1973. № 5. С. 30.

60. Базанова М. М. Кінофотодокументи про дружбу і співробітництво радянських республік у період розвинутого соціалізму. *Архіви України*. 1982. № 6. С. 34–42.

61. Базанова М. М., Курносів Ю. О. Українська РСР у роки десятої п'ятирічки. За документами ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1981. № 2. С. 9–18.

62. Базанова М. М., Слончак Н. М. Кінофотолітопис про спорудження і відродження Дніпрогесу імені В. І. Леніна. *Архіви України*. 1977. № 2. С. 50–56.
63. Базанова М. М., Топішко Н. О. Кінофотолітопис історії Києва. *Архіви України*. 1982. № 2. С. 30–40.
64. Базанова О. М. ЦДКФФА України: події, люди. *Архіви України*. 1998. № 1–6. С. 73–85.
65. Балет, о танцю мить прекрасна! До Всесвітнього дня театру. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=17665> (дата звернення: 1.10.2022).
66. Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. *Архіви України*. 2017. № 5–6. С. 103–138.
67. Бачинська О. М., Мірошник Р. О., Кундицька Г. С. Наукові комунікації: історія розвитку та сучасні тенденції. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. № 58. Р. 28–31. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/naukovi-komunikatsiyi-istoriya-rozvitku-ta-suchasni-tendentsiyi/viewer> (дата звернення: 22.09.2022).
68. Башли Н. І. Інтернет-ресурси «Державний архів Кіровоградської області». *Молодий вчений*. 2017. № 1, січень. С. 85–89.
69. Бездрабко В. Соціальні мережі й архівні практики. *Архіви України*. 2021. № 3. С. 16–35.
70. Беліков О. В. Наукова комунікація як складник педагогічної науки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. № 1. 2020. С. 36–41.
71. Білушак Т. М. Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації. *Архіви України*. 2020 № 4. С. 24–31.
72. Білушак Т. М. Питання доступу до історико-культурної спадщини України: електронні архіви. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: Зб. матеріалів Другої міжнар. наук. конф., м. Київ, 16–18 травня 2019 р.* Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 20–22.

73. Божук Л. Інтернет-комунікації архівів України. *Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: монографія* / відп. ред. І. І. Тюрменко. К.: НАУ, 2021. С. 61–72.
74. Божук Л. Інформаційні ресурси і сервіси Інтернет в роботі державних архівів України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Історія*. Вип. 3 (130). 2016. С. 14–18.
75. Боряк Г. Інформатизація архівної галузі сьогодні: поточні здобутки і завдання формування електронних ресурсів. URL: <http://history.org.ua/JournALL/sid/11/2/1.pdf>. (дата звернення: 22.09.2022).
76. Боряк Т. Електронний ресурс «Архіви України» як інструмент доступу до культурної спадщини України. *Культурологічна думка*. 2011. № 3. С. 150–154.
77. Варава Т В. Висвітлення трудового подвигу стахановців у документах ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1985. № 4. С. 33–38
78. Васильченко М. Організаційно-функціональні трансформації архіву як структури системи соціальних комунікацій. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 6. С. 1–5.
79. Використання фотодокументів в Центральному Державному архіві кінофотодокументів УРСР. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління МВС УРСР*. 1951. № 1. С. 43.
80. Виставка фотодокументів, підготовлена ЦФФКА УРСР до 30-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. *Науково-інформаційний бюлетень МВС УРСР*. 1948. № 1. С. 28.
81. Війна 1941–1945 рр.: альбом / уклад.: Т. О. Ємельянова, І. М. Закринична, Т. О. Макарова, І. М. Славинська, Н. О. Топішко; Держ. арх. служба України; Центр. держ. кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного. Харків: «Фоліо», 2015. 269 с.
82. Вікопомний подвиг. Україна у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: фотоальбом / Упоряд. Ашот Арутюнян. К.: Видавництво «Фенікс», 2006. 216 с.

83. Вільям Шекспір на українській сцені. До Всесвітнього дня театру. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23673> (дата звернення: 1.10.2022).
84. Вічне слово Кобзаря. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=21146> (дата звернення: 16.09.2022).
85. Вічний чар опери. До Всесвітнього дня театру. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23583> (дата звернення: 1.10.2022).
86. Вовк Н. Електронні виставки архівних документів: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Книжкової палати*. 2018. №5. С. 43–48.
87. Вулицями зруйнованого міста. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/Publications/02.11.2021/index.html> (дата звернення: 16.09.2022).
88. Гаранін О. Я. Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм архівних джерел. *Архіви України*. 2013. №6 (288). С. 86–94.
89. Героєм у нас може бути кожен. От людиною – це вже складніше. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/123-2/> (дата звернення: 04.09.2022).
90. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Ін-т історії України. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 307 с.
91. Демчина Л. І. Система комунікації в контексті науково-інформаційної сфери. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: Четверта Міжнар. наук. Конф «Знання в глобалізованому світі», 20–22 травня 2021 р., Київ. 2021. С. 191–93.*
92. До 100 річчя від дня народження Андрія Петровича Ромоданова. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/vystavky/kino-video/2020/12900/> (дата звернення: 18.10.2022);
93. До 100-річчя Одеської кіностудії. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=10007> (дата звернення: 16.09.2022).
94. До 40-річчя Корсунь-Шевченківської операції. *Архіви України*. 1984. № 1. С. 45.
95. До 40-річчя Курської Битви. *Архіви України*. 1983. № 4. С. 24.

96. До 75-річчя Ніни Матвієнко. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23427> (дата звернення: 18.09.2022).
97. До Всесвітнього дня театру «Лісова пісня» Лесі Українки на українській театральній сцені. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=14416> (дата звернення: 15.10.2022).
98. До Міжнародного дня музики. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?cat=24> (дата звернення: 20.09.2022).
99. До Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту *לראש השנה*—Слухай, Ізраїлю! ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/novyny/2021/13576/> (дата звернення: 05.09.2022).
100. Добірка фото та фонодокументів «Я родом із пісні» до 85-річчя від дня народження Миколи Сингаївського з фондів ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=19860> (дата звернення: 04.09.2022).
101. Добірка фотодокументів ЦДАКФФД УРСР, присвячена виборам до Верховної Ради СРСР. *Наука і суспільство*. 1974. № 6. С. 1.
102. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
103. Довжук І. Інформатизація архівної справи та використання інформаційних ресурсів НАФ України. *Society. Document. Communication*. 2019. Ed. 7. A series of «Historical science». Р. 68–81.
104. Додонов А. Г., Ландэ Д. В., Коженевский С. Р., Путятин В. Г. Компьютерные информационные системы и хранилища данных. Толковый словарь. Киев: Феникс; ИПРИ НАН Украины, 2013. 554 с.
105. Документальна виставка «Україна промислова». ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=16866> (дата звернення: 04.09.2022).
106. Документальна онлайн виставка «Її називали «Саломея» (до 150-річчя від дня народження Соломії Крушельницької). ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23191> (дата звернення: 07.09.2022).

107. Документальна онлайн виставка «Мій вибір» до 30-ї річниці з дня проведення Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. та встановлення інституту президентства в Україні. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=19997> (дата звернення: 02.09.2022).
108. Документальна онлайн виставка «Я в серці маю те, що не вмирає». URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/vystavky/kino-video/2021/14246/> (дата звернення: 07.09.2022).
109. Документальна онлайн виставка Жіночий портрет воїнів УПА. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23530> (дата звернення: 07.09.2022).
110. Енциклопедія історії України (ЕІУ): у 10 т. / голов. редкол.: В. А. Смолій. К.: Наукова думка, 2003–2019.
111. Енциклопедія народного господарства Української РСР: у 4-х т. / відпов. ред. С. Ямпольський. 1969–1972.
112. Смелянова Т. Аудіовізуальні колекції: оцифрування та доступ (на прикладі Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2016. №3. С. 33–35.
113. Смелянова Т. О. Актуалізація аудіовізуальної спадщини засобами інформаційно-комунікаційних технологій (стандарти та практики). *Архіви України*. 2017. №3–4. С. 81–94.
114. Смелянова Т. О. Архівування аудіовізуальної спадщини у Великій Британії: історичні традиції та сучасна практика. *Архіви України*. 2021. № 1. С. 81–103.
115. Смелянова Т. О. Відповідаючи на виклики часу (до 80-річчя Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного). *Архіви України*. 2012. №3. С. 33–35.
116. Смелянова Т. О. Глибокий слід на архівній ниві (до 85-річчя від дня народження Олени Миколаївни Базанової). *Архіви України*. 2010. № 1. С. 193–201.

117. Ємельянова Т. О. Кінодокументи з колекції хореографа і кінематографіста Василя Авраменка – джерела з історії української діаспори. *Архіви України*. 2015. № 2. С. 125–136.
118. Ємельянова Т. О. Львівський церковний собор 1946 року у світлі документального кіно. *Архіви України*. 2009. № 5. С. 168–179.
119. Ємельянова Т. О. Нотатки з історії кіноархівів. *Архіви України*. 2017. № 5–6. С. 56–74.
120. Ємельянова Т. О. Формування архівних аудіовізуальних колекцій: новітні тенденції та виклики розвитку. *Архіви України*. 2019. № 3. С. 100–112.
121. Ємельянова Т. О. Цій людині в житті поталанило (до 95-річчя Г. С. Пшеничного). *Архіви України*. 2009. № 1–2. С. 209–220.
122. Ємельянова Т., Казімірова І. З досвіду оцифрування кінодокументів у ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. *Архіви України*. 2010. № 3–4. С. 87–92.
123. За владу Рад! Боротьба трудящих України за перемогу Великого Жовтня і зміцнення Радянської влади. 1917–1920. Фотоальбом «50 років Радянської влади» / Упоряд. Г. С. Пшеничний, Д. С. Щедріна. К.: Політвидав, 1967. 214 с.
124. За владу Рад! З історії боротьби за перемогу Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні. 1917–1920. Альбом фотодокументів / Упоряд. П. П. Гудзенко, Г. С. Пшеничний. К.: Політвидав, 1957. 114 с.
125. За Україну, за її долю, за честь і волю, за народ. Фотолітопис до 100-річчя української національної революції 1917-1921 рр. / Голова ред. ради С. Кубів. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2015. 400 с.
126. Зелінська Н. В. «Традиційна» періодика у системі сучасної наукової комунікації: тенденції та перспективи. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. 2011. Вип. 5. С. 20–27.
127. Іван Кочерга: Літературний класик і руйнівник стереотипів (до 140-річчя від дня народження письменника). URL:<https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=19147> (дата звернення: 15.06.2022).

128. Історія міст і сіл Української РСР: в 26 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]. Київ: Голов. ред. УРЕ АН УРСР АН УРСР, 1966–1987.
129. Історія України в кінофотодокументах. Київські пам'ятки, які були зруйновані й споруджені в ХХ столітті. *Історія України*. 2001. № 1. С. 4–5.
130. Історія України в кінофотодокументах: Культурне життя кінця ХІХ – початку ХХ століть. *Історія України*. 1997. № 8. С. 4–5.
131. Історія України в кінофотодокументах: Культурне життя кінця ХІХ – початку ХХ століть. *Історія України*. 1997. №10. С. 5.
132. Історія України в кінофотодокументах: Культурне життя кінця ХІХ – початку ХХ століть. *Історія України*. 1997. № 12. С. 8–9.
133. Історія України в кінофотодокументах: Початок Другої Світової війни. *Історія України*. 1999. № 33. С. 8.
134. Історія українського мистецтва: у 6 т. / Академія наук УРСР, Головна редакція Української радянської енциклопедії; Голов. ред. кол.: М. П. Бажан. К.: Наукова думка, 1966–1970.
135. Історія української літератури: у 8 т. / голов. редкол.: Кирилюк Є. К.: Наукова думка, 1967–1971.
136. Його голос – діамант. До 90-річчя Анатолія Солов'яненка. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23242> (дата звернення: 16.09.2022).
137. Касян Л. Г. Аудіовізуальна Шевченкіана Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного: комплекс документів, присвячених життю та творчості Т. Г. Шевченка (тематика, типологія, шляхи репрезентації). *Короленківські читання 2018. «Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості»*: матеріали ХХІ Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 24 жовт. 2018 р. Харків: ХДНБ імені В. Г. Короленка, 2019. Ч.1. С. 20–28.
138. Касян Л. Г. Аудіовізуальні документи в контексті автобіографічного синергену Юрія Яновського. *Архіви України*. 2017. № 3–4. С. 156–168.
139. Касян Л. Г. Аудіовізуальні документи у процесі формування історичної пам'яті. *Архіви України*. 2018. № 5–6. С. 91–99.

140. Касян Л. Г. Аудіовізуальні документи як джерело вивчення історії українського театру ХХ століття. *Архіви України*. 2014. № 3. С. 158–169.
141. Касян Л. Г. Від Гутенберга до мультимедіа: публікаторська і проектна діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву імені Г. С. Пшеничного як спосіб презентації архівних колекцій. *Короленківські читання 2019 «Бібліотеки, архіви, музеї: конвергентна цифрова комунікація, крос-медійність, клієнтоорієнтованість»*: матеріали ХХІІ Всеукр. наук.-практ. конф. м. Харків, 24–25 жовт. 2019 р. Харків: ХДНБ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 24–25.
142. Касян Л. Г. Документальна спадщина Богдана Весоловського в аудіовізуальній колекції Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного. *Архіви України*. 2015. № 4. С. 136–145.
143. Касян Л. Г. Іван Кавалерідзе: доміанти меморіального образу (за аудіовізуальними документами Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного). *Архіви України*. 2017. № 2. С. 122–131.
144. Касян Л. Г. Кінообраз Максима Рильського в контексті комеморативних практик. *Архіви України*. 2015. № 1. С. 129–138.
145. Касян Л. Г. Микола Вінграновський у проекції аудіовізуальних документів: наук.-довід. видання; ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. Київ, 2017. 77 с. ULR: https://tsdkffa.archives.gov.ua/Publications/Vingra_pro/index.html (дата звернення: 11.09.2022).
146. Касян Л. Г. Поет в умовах заблокованої культури: аудіовізуальні версії біографії Павла Тичини (до 125-річчя від дня народження). *Архіви України*. 2016. № 1. С. 77–89.
147. Касян Л. Г. Проектна і публікаційна діяльність Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного в процесі функціонування і розвитку історичної пам'яті. *Архівістика: теорія, методика, практика*: матеріали Другої міжнародної науково-практичної

конференції (22–23 квітня 2021 р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня «Рута», 2021. С. 93–97.

148. Касян Л. Г. Фотоальбом як скарбниця пам'яті та засіб презентації інформації. *Сіверянський літопис*. 2016. № 5. С. 150–155.

149. Касян Л. Г. Шевченкове слово голосом ХХ століття: наук.-довід. видання; ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. Київ, 2017. 175 с. ULR: https://tsdkffa.archives.gov.ua/Publications/Shevch_gol/index.html#page/10 (дата звернення: 11.09.2022).

150. Квітченко Л. Деякі питання відбору фотодокументів на постійне зберігання в облдержархівах. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1964. № 1. С. 27–29.

151. Кинолетопись. Аннотированный каталог киножурналов и документальных фильмов производства украинских студий (1923–1941) / Состав.: М. Н. Базанова, Л. М. Головки, Л. П. Маркитан, Г. С. Михнушева, Л. Б. Пилькевич, Н. Н. Слончак, С. П. Цин, Т. Н. Червякова. Киев.: Наукова думка, 1969. 181 с.

152. Кинолетопись. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941–1945 гг.: Аннотированный каталог документальных фильмов, киножурналов и киносюжетов / Глав. архив. упр. при СМ УССР. ЦГАКФФД УССР; Сост.: Г. С. Пшеничный (рук.), М. Н. Базанова, Л. Б. Пилькевич и др. К.: Наукова думка, 1975. 82 с.

153. Кинолетопись. Украинская ССР за 60 героических лет 1917–1977: Аннотированный каталог документальных фильмов и журналов / Глав. архив. упр. при СМ УССР. ЦГАКФФД УССР; Сост.: М. Н. Базанова, Л. Б. Пилькевич, Н. Н. Слончак и др. К.: Наук. думка, 1977. 122 с.

154. Кінолекторій ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного «Мовою кіно». ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/Publications/KinoLektoriy/index.html> (дата звернення: 17.09.2022).

155. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів (1996–2005). Доповнення (1918–1995) /

ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного; авт.-уклад.: Л. Г. Касян, Л. В. Любарська, Т. О. Макарова, В. А. Суржа, О. В. Тихенко. *Рукопис*. 2021. 342 с.

156. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіносюжетів (червень 1945–1955) / Упоряд.: О. І. Селіфонов, Н. М. Слончак, Н. О. Топішко. Київ, 2002. 483 с.

157. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів (1956–1965) / Упоряд.: Л. Б. Пількевич, О. І. Селіфонов, Н. М. Слончак, Н. О. Топішко, В. С. Шульга, Л. Ф. Ятченко. Київ, 2003. 619 с.

158. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіносюжетів (1896–1939) / Упоряд.: Н. Слончак. Київ, 2009. 221 с.

159. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів (1966–1975) / Упоряд.: О. Дорошенко, І. Закринична, Т. Ємельянова, С. Матющенко, В. Олєфіренкло, Л. Пількевич, О. Селіфонов, О. Штыволока, В. Шульга, Л. Ятченко. Київ, 2010. 921 с.

160. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів (1976–1985) / Упоряд.: І. М. Закринична, Т. О. Ємельянова, Л. Г. Касян, Н. М. Климович, Л. В. Любарська, Т. О. Макарова, С. П. Матющенко, Н. О. Топішко. Київ, 2015. 1222 с.

161. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіно- і телесюжетів (1986–1995) / Упоряд.: С. П. Анахов, В. Г. Берковський, І. М. Закринична, Л. Г. Касян, Л. В. Любарська, Т. О. Макарова, О. В. Тихенко. Київ–Луцьк, 2019. 776 с.

162. Кінолітописи. ULR: https://tsdkffa.archives.gov.ua/?page_id=7369 (дата звернення: 16.09.2022).

163. Клімчук Л. В. Вебсайти архівних установ Поділля як джерельна база краєзнавчих досліджень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2011. № 4. С. 10–13.

164. Коваленко О. М. Забезпечення схоронності кінофотофонодокументів у ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1987. №2. С. 37–43.
165. Ковтун М. Особливості розвитку української архівної періодики на початку 1990–х рр. *Архіви України*. 2009. № 1–2. С. 203–208.
166. Кончаковський А., Молаков Д. Київ Михайла Булгакова: Фотоальбом. К: Мистецтво, 1990. 283 с.
167. Корнієнко В. Наукове спілкування як один із ефективних засобів підвищення професіоналізму. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 7. С. 19–21.
168. Костенко Л. Й. Сучасний стан та проблеми української академічної наукової періодики. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. 2013. Вип. 8. С. 27–33.
169. Кроки п'ятирічок. З літопису звершень трудящих України у братній сім'ї народів СРСР. Фотодокументи та кінокадри / Упоряд.: Б. І. Силін, О. М. Базанова, Г. С. Пшеничний. К.: Політвидав, 1972. 384 с.
170. Курченко Т. Актуалізація особових документів видатних українців у проєктній та виставковій діяльності державних архівів областей України. *Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: монографія* / відп. ред. І. І. Тюрменко. К.: НАУ, 2021 р. С. 28–40.
171. Кухарський В. П. Нариси про Оболонь: від давніх до наших днів. К.: Фенікс, 2018. 284 с.
172. Куш С. П. Їх слово віще і пророче... *Архіви України*. 1964. № 3. С. 14–16.
173. Левчук О. В. Соціальні мережі як інструмент реалізації інформаційно-комунікаційних та іміджевих стратегій сучасного архіву: виклики та перспективи. *Архівістика: теорія, методика, практика: матеріали Другої міжнародної науково-практичної конференції (22–23 квітня 2021 р., м. Кам'янець-Подільський)*. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня «Рута», 2021. С. 120–124.
174. Литвинова Л. Наукова комунікація як складова науки державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. Вип. 4. С. 26–30.

175. Лицар української Мельпомени. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=11695> (дата звернення: 15.09.2022).
176. Любарська Л. В. Кров людська – не водиця (до 110-річчя від дня народження Михайла Стельмаха) (добірка фотодокументів). *Архіви України*. 2022. № 2. С. 169–177.
177. Майстер новели. До 150-річчя від дня народження українського письменника В. С. Стефаника. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=14703> (дата звернення: 06.09.2022).
178. Маркітан Л. Виставка фотодокументів та архівних матеріалів до 100-річчя з дня смерті Т. Г. Шевченка. *Архівного управління УРСР*. 1961. № 3. С. 41–42.
179. Маркітан Л. П. Фотодокументи про Червоне козацтво. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1963. № 3. С. 88–91.
180. Матяш І. Б. Архіви як установи пам'яті. *Національна та історична пам'ять. Політика пам'яті у культурному просторі: Зб. наук. праць*. Випуск 8. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети» 2013. С. 61–69.
181. Меньківська Н. С. Інформаційна діяльність державних архівів: сутність та визначення понять. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. №3. С. 51–55.
182. Мистецтво ХХ–ХХІ століття у фотодокументах. Т. І. Радіотеатр : анотований каталог / ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного; авт.-уклад.: С. П. Анахов, Л. Г. Касян, Л. В. Любарська, Т. О. Макарова. *Рукопис*. 2021. 590 с.
183. Міжнародний день музики. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=21895> (дата звернення: 16.09.2022).
184. Обличчя України у фотоб'єктиві майстра. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=12908>. (дата звернення: 01.10.2022).
185. Образ України у симфонічній музиці. До Міжнародного дня музики. ULR: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=20365> (дата звернення: 16.09.2022).

186. Осяння душі у звуках цих... До Міжнародного дня музики URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23664> (дата звернення: 19.09.2022).
187. Офіційний вебсайт Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного (попередня версія сайту до 2021 р.) URL: <https://old-tsdkffa.archives.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2022).
188. Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Основи науково-дослідної роботи: Навч. Посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2013. 336 с.
189. Палієнко М. Вплив соціальних мереж на трансформацію образу архівів у соціокультурному та інформаційному просторі. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: монографія / відп. ред. І. І. Тюрменко. К.: НАУ, 2021. С. 127–138.
190. Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. *Архіви України*. 2022. № 1. С. 12–38.
191. Палієнко М. Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). Київ: Темпора, 2008. 688 с.
192. Пам'ятаємо. Перемагаємо. 1939–1945. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/Tempub/Victory/index.php> (дата звернення: 16.09.2022).
193. Пантелеймон Петрович Гудзенко (1907–1994 рр.): історик, архівіст, археограф і організатор науки. (Збірник на пошану вченого з нагоди 100-річчя від дня народження і 90-річчя архівної справи в Україні). Збірник наукових праць / відпов. ред. В. А. Смолій. К.: Інститут історії НАН України, 2009. 312 с.
194. Передерій І. Інституційні веб-ресурси як інструмент збереження історичної пам'яті та національної коммеморації. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конфер., м. Полтава, 23 лист. 2016 р. Полтава, 2016. С. 205–211.
195. Пількевич Л. Б. Митці України – фронту. *Знання і праця*. 1984. № 7. С. 14–15.

196. Пількевич Л. Б. Організація обліку кінодокументів у ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1977. № 4. С. 30–33.
197. Поліщук Р. В. Нові стратегії залучення користувачів наукових бібліотек. *Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору*: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.) / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. С. 54–56.
198. Портнова Л. В об'єктиві – час. *Київський політехнік*. 1988. 28 квітня.
199. Портнова Л. Ю. Втрачені пам'ятки Києва. *Архіви України*. 1991. № 2. – С. 67–90.
200. Портнова Л. Ю. Втрачені пам'ятки Києва. *Архіви України*. № 4. С. 67–70.
201. Портнова Л. Ю. Втрачені пам'ятки Києва. *Архіви України*. № 5–6. С. 72–74.
202. Портнова Л. Ю. Документи ЦДАКФФД УРСР з історії комсомолу. *Архіви України*. 1988. № 6. С. 31–37.
203. Портнова Л. Ю. Початок весни в мистецтві. *Архіви України*. 1993. № 6 С. 22–24.
204. Портнова Л. Ю., Воронова Т. В. В. І. Ленін у фотокінодокументах. *Архіви України*. 1987. № 6. С. 7–13.
205. Постанова ВУЦВК та РНК УСРР № 122 «Про Центральну архівну управу УСРР, її місцеві органи та установи, що є при ній та при її місцевих органах» від 20 червня 1932 року. *Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України*. Харків, 1932. № 17–18 (14 липня 1932 р.). С. 208, 212–214.
206. Проект ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного «Одиниця обліку. За лаштунками архівних документів». URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/elementor-12634/> (дата звернення: 11.09.2022); URL: <https://www.youtube.com/channel/UC4ekh5zFPXbUIPVzQrww0CQ/playlist> (дата звернення 11.09.2022)

207. Професія, яка тебе обирає.... Збірник на пошану Гордія Пшеничного / Державна архівна служба України / Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного. Київ, 2014. 200 с.
208. Прощальний матч на честь Олега Блохіна. До 70-річчя О. В. Блохіна. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=23673> (дата звернення: 29.10.2022).
209. Пшеничний Г. Джерела комплектування Центрального державного архіву кіно-фото-фонодокументів УРСР кінодокументами. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1962. № 6. С. 12–18.
210. Пшеничний Г. Досягнення Центрального фото-фоно-кіноархіву. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління МВС УРСР*. 1948. № 2. С. 18–22.
211. Пшеничний Г. С., Пількевич Л. Б. Машинний спосіб консерваційно-профілактичної обробки фотодокументів. *Архіви України*. 1989. №3. С. 62–66.
212. Пшеничний Г. Из опыта подготовки выставок документальных материалов Центральным государственным архивом кино-фото-фонодокументов УССР. *Научно-информационный бюллетень Архивного управления МВД УРСР*. 1956. № 2–3. С. 78–84.
213. Пшеничний Г. Кіно-фото-фонодокументи на службу соціалістичному будівництву. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1960. № 1. С. 17–21.
214. Романчук С. М. Формальна та неформальна наукова комунікація: соціологічний аспект. URL: <https://pgk.ffs.npu.edu.ua/-/1/34-2010-11-23-19-02-49> (дата звернення: 22.09.2022).
215. Росляк Р. До питання про збереження кінематографічної спадщини в Україні (1920- і–1941 рр.) *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Збірка наукових праць. НАН України, Інститут історії України. Київ. 2013. Число 22–23. С. 30–36.
216. Савенкова Л. Електронні публікації в системі наукової комунікації. *Міждисциплінарні дослідження складних систем*. Збірник наукових праць.

- № 15. К.: Ви-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 8–12. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/26097> (дата звернення: 07.09.2022).
217. Сидоренко Т. В., Тягій Є. В. Електронні виставки архівних документів як інформаційний ресурс регіону (на прикладі державного архіву Миколаївської області). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. №1. С. 89–96.
218. Скарбовійчук С. М. Кущові семінари-практикуми з питань роботи з кінофотофонодокументами. *Архіви України*. 1984. № 1. С. 75–76.
219. Скарбовійчук С. З колекції М. М. Железняка. *Архіви України*. 1990. № 6 С. 31–32.
220. Скарбовійчук С. М. Україна початку ХХ ст. у фотодокументах. *Архіви України*. 1991. № 5–6. С. 53–55.
221. Скиба О.П., Скиба І. П., Сідоркіна О. М., Шоріна Т. Г. Наукова комунікація в умовах інформатизації суспільства. *Соціальні комунікації інформаційного суспільства: теоретичні та прикладні аспекти*: монографія / [ред.: А. Г. Гудманян, С. М. Ягодзінський]; Нац. авіац. ун-т, Ф-т лінгвістики та соц. комунікацій. Київ: Талком, 2020. С. 243–258.
222. Слончак Н. Роки боротьби і перемог. *Вечірній Київ*. 1977. 6 серпня. С.2;
223. Слончак Н. М. Документи ЦДАКФФД УРСР з історії спорудження пам'ятників Т. Г. Шевченку на Україні. *Архіви України*. 1989. № 4. С. 45–48.
224. Слончак Н. М. Імена повернені історії. З фондів ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1989. № 2. С. 41–43.
225. Слончак Н. М. Імена повернені історії. З фондів ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1989. № 3. С. 41–43.
226. Слончак Н. М. Кінофотодокументи ЦДАКФФД УРСР про звільнення Лівобережної України. *Архіви України*. 1973. № 3. С. 34–39.
227. Слончак Н. М. Трудящі України – фронту (за кінофотодокументами ЦДАКФФД УРСР). *Архіви України*. 1980. № 2. С. 46–56.

228. Слончак Н. М., Ткач Р. І. 50 років СРСР. Документальна виставка ЦДАЖР і ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1973. №1. С. 86–88.
229. Слончак Н. М., Ятченко Л. Ф. Комсомол республіки в боротьбі за розвиток промисловості (за кінофотодокументами ЦДАКФФД УРСР). *Архіви України*. 1978. № 5. С. 61–69
230. Слончак Н. М. Імена повернені історії. З фондів ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1989. № 6. С. 41–43.
231. Слончак Н. М. Роль ЦДАКФФД УРСР як республіканського науково-методичного центру у поліпшенні роботи держархівів республіки з кінофотофонодокументами. *Архіви України*. 1988. № 3. С. 19–25.
232. Соколова І. Тенденції розвитку наукових комунікацій (інформаційний аспект). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2012. Вип. 33. С. 42–53.
233. Соціально-етичні основи збереження цифрової спадщини в Україні: монографія /Тюрменко І. (кер. авт. кол.), Рогожа М., Божук Л., Курченко Т., Халецька Л. Київ: Талком, 2017. 172 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/32587>. (дата звернення: 17.09.2022).
234. Сошинська В. Трансформація каналів професійної комунікації в документно-інформаційній сфері. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 6. С. 16–19.
235. Сошинська В. Є. Професійна комунікація як фактор розвитку книжкової галузі: автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій: 27.00.03. Київ, 2013. 24 с.
236. Столітній і завжди молодий. До Всесвітнього дня театру. URL:<https://tsdkffa.archives.gov.ua/?cat=24> (дата звернення: 1.10.2022).
237. Страна, которой нет, или о том , что было и больше может не быть. Жизнь советских людей в фотографиях: фотоальбом / Подгот. Ашот Арутюнян. К.: Издатель Ашот Арутюнян, 2007. 256 с.
238. Стратегія розвитку архівної справи на період до 2025 року URL: <https://archives.gov.ua/> (дата звернення: 04.09.2022).

239. Театр «Березіль» (До 70-річчя створення). З фондів ЦДКФФА України. *Архіви України*. 1992. №5–6. С. 45–47.
240. Театр у фотооб'єктиві. До Всесвітнього дня театру URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=20396> (дата звернення: 11.09.2022).
241. Ткаленко І. Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона АН УРСР у фотодокументах. *Архіви України*. 1971. № 4. С. 91–94.
242. Топішко Н. О. Вересневі дні 1939 на західноукраїнських землях у документах ЦДАКФФД УРСР. *Архіви України*. 1989. № 4. С. 18–23.
243. Топішко Н. О. Кінофотодокументи ЦДАКФФД УРСР про будівництво Байкало-Амурської магістралі. *Архіви України*. 1984. № 6. С. 42–47.
244. Топішко Н. О. Кінофотодокументи ЦДАКФФД УРСР про перемогу Великої Жовтневої Соціалістичної революції. *Архіви України*. 1987. № 6. С. 27–33.
245. Топчеева В. Муслим Магомаев. Орфей и Украина. Харьков: Золотые страницы, 2017. 287 с.
246. Третяк К. О. Київ: Путівник по зруйнованому місту. К.: Редакційно-видавничий центр «Київський університет», 1998. 159 с.
247. Трудящі святкують І травня. *Радянська Україна*. 30 квітня 1957 р. С. 1.
248. Тюрменко І. Історико-культурна спадщина на вебсайтах системи державних архівів областей України: стратегія доступу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2016. Вип. 3. С. 70–75.
249. Тюрменко І. Комунікації з громадськістю в системі державних архівних установ України. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: монографія / відп. ред. Тюрменко І. І. Київ: НАУ-друк, 2021. С. 149–161.
250. Тюрменко І. Цифрова історико-культурна спадщина на вебсайтах архівних установ України та Франції: порівняльний аналіз. *Інформація, комунікація, суспільство 2014: матеріали III Міжнародної наукової*

конференції ІКС-2014, м. Львів, 21–24 травня 2014 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 282–283.

251. У світлі рампи. До Всесвітнього дня театру. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=21339> (дата звернення: 1.10.2022).

252. Україна і Друга світова війна. Кінолітопис: Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів, кіносюжетів, спецвипусків (1939–1945) / Упоряд.: Т. Ємельянова. Київ, 2005. 181 с.

253. Україна обвинувачує. *Радянська Україна*. 1945. 16 грудня. С. 4.

254. Україна обвинувачує. *Радянська Україна*. 1945. 8 грудня. С. 4.

255. Україна обвинувачує. *Радянська Україна*. 1946. 13 січня. С. 4.

256. Українська державність – тисячолітній шлях. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/Publications/27.07.2022/index.html> (дата звернення: 16.09.2022).

257. Українська державність: витoki, етапи становлення та розвитку. Фотолітопис до 25 річниці сучасної української держави: альбом. / Голова ред. ради С. Кубів. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2016. 369 с.

258. Українська політична еміграція 1919–1945: Документи і матеріали. К.: Парламентське вид-во, 2008. 928 с.

259. Українська радянська енциклопедія: у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан. 2-ге вид. К.: Голов. Ред. УРЕ АН УРСР, 1974–1985.

260. Українська радянська енциклопедія: у 17 т. / гол. ред. М. П. Бажан. 1-ше вид. К.: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1959–1965.

261. Україну чути в кожній мелодії. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=21265> (дата звернення: 16.09.2022).

262. Уряди України на шляху відновлення та утвердження державності. До дня утворення першого українського уряду (1917–2017). Фотолітопис. / Голова ред. ради С. Кубів. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2017, 356 с.

263. Уряди України у ХХ ст.: Науково-документальне видання / відп. редактор В. М. Литвин. К., 2001. 608 с.

264. Хранителі історії. До 90-річчя з дня створення Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=22029> (дата звернення: 16.09.2022).
265. Хромов А., Ємельянова Т. Архів українського німого кіно: формування, зберігання та правові засади доступу. *Архіви України*, 2022 № 2. С. 7–28
266. Цалик С. Київ: конспект 70-х. К: Сидоренко В. Б., 2012, 384 с.
267. Цей безтурботний, сонячний жанр! До Всесвітнього дня театру URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=20328> (дата звернення: 16.09.2022).
268. Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного: [Буклет] / Авт.-упоряд.: Н. Слончак, Н. Топішко, Н. Щербакова. К., 2002. 16 с.
269. Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного (1932–2012) [Буклет] / Державна архівна служба України; ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. К., 2012. 16 с.
270. Центральний державний кінофотофоноархів України імені Г. С. Пшеничного: [Буклет] / Державна архівна служба України. ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. К., 2017. 18 с.
271. Чеколкіна В. Дед Мороз и Снегурочка. Украинские артели и фабрики игрушек 1939–1969. Київ: АДЕФ-Украина, 2020. 128 с.
272. Чорнобильська трагедія. URL: <https://tsdkffa.archives.gov.ua/?p=21895> (дата звернення: 2.10.2022).
273. Шелест А. М. Корсунь-Шевченківська битва. *Знання та праця*. 1984. № 2. С. 14–15.
274. Шелест А. М. Перекопіювання кінодокументів з нітроплівки на триацетатну основу – важливий фактор поліпшення їх зберігання. *Архіви України*. 1986. № 4. С. 22–23.
275. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій. Х.: ХДАК, 2008. 289 с.

276. Ямчук А. В. Євтушенко В. М., Куранда Т. К. Реферативні інформаційні ресурси як інтеграційна основа системи наукової комунікації. *Науково-технічна інформація*. 2010. №4. С. 3–6.
277. Яхонтова Т. В. Жанри первинної наукової комунікації: тенденції розвитку. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. *Мовознавство*. 2014. № 2. С. 135–140.
278. Delmas B. Archival science facing the information society. *Archival Science*. 2001. Vol. 1, № 1. P. 25–37.
279. Goodall H. L. Business and Professional communication in the Global Workplace / H. L. Goodall, S. Goodall, J. Schiefelbein. Third ed. Boston: Wadsworth, 2010. 284 p.
280. Schwartz J. M., Cook T. Archives, Records, and Power: The Making of Modern Memory. *Archival Science*. 2002. Vol. 2, № 1–2. P. 1–19.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А

КІЛЬКІСТЬ ПУБЛІКАЦІЙ ТЕМАТИЧНИХ ДОБІРОК У НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОМУ ЖУРНАЛІ «АРХІВИ УКРАЇНИ» З 2009 ПО 2022 Р.

№	Рік	Кількість опублікованих фотодобірок
1.	2009	4
2.	2010	3
3.	2011	4
4.	2012	2
5.	2013	3
6.	2014	3
7.	2015	3
8.	2016	3
9.	2017	2
10.	2018	2
11.	2019	2
12.	2020	3
13.	2021	2
14.	2022	3
15.	<i>Всього</i>	38

Таблиця 1 – Кількість публікацій тематичних добірок у науково-практичному журналі «Архіви України» з 2009 по 2022 рр.

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК Б

КІЛЬКІСТЬ ПУБЛІКАЦІЙ ТЕМАТИЧНИХ ОГЛЯДІВ У НАУКОВО-ПРАКТИЧНОМУ ЖУРНАЛІ «АРХІВИ УКРАЇНИ» ТА ОФІЦІЙНОМУ ВЕБСАЙТІ ЦДКФФА УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО З 2009 ПО 2022 Р.

№	Рік	Кількість опублікованих тематичних оглядів		
		Журнал «Архіви України»	Вебсайт ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного	Всього
1.	2009	1	-	1
2.	2010	-	2	2
3.	2011	-	1	1
4.	2012	-	2	2
5.	2013	1	2	3
6.	2014	1	2	3
7.	2015	1	3	4
8.	2016	1	9	10
9.	2017	-	2	2
10.	2018	1	3	4
11.	2019	2	4	6
12.	2020	-	5	5
13.	2021	2	1	3
14.	2022	1	3	4
15.	Всього	11	39	50

Таблиця 1 – Кількість публікацій тематичних оглядів аудіовізуальних документів у науково-практичному журналі «Архіви України» та офіційному вебсайті ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з 2009 по 2022 рр.

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК В
КІЛЬКІСТЬ ПУБЛІКАЦІЙ ТЕМАТИЧНИХ ДОБІРОК НА ОФІЦІЙНОМУ
ВЕБСАЙТІ ЦДКФФА УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО З 2018 ПО
2022 Р. ЗА ВИДАМИ ДОКУМЕНТІВ

	Вид добірки за видом документів	Кількість добірок					
		2018	2019	2020	2021	2022	<i>Всього</i>
1.	фотодобірка	7	9	7	15	20	58
2.	відеодобірка	8	10	7	9	6	40
3.	фонодобірка	1	2	1	1	2	7
	Добірка змішаного типу	-	-	1	3	2	6
4.	<i>Всього</i>	16	21	16	28	30	111

Таблиця 1 – Кількість публікацій тематичних добірок на офіційному вебсайті ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного з 2018 по 2022 рр. за видами документів

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК Д
КІЛЬКІСТЬ ОНЛАЙ-ВИСТАВОК ЗА ТЕМАТИЧНИМИ ГРУПАМИ

	Тематика виставки	Кількість виставок					
		2018	2019	2020	2021	2022	<i>Всього</i>
1.	визначні події та явища української історії	2	3	4	4	1	14
2.	відомі постаті	2	4	4	4	2	12
3.	ювілейні та пам'ятні дати	3	2	4	2	3	14
4.	<i>Всього</i>	7	9	12	10	6	44

Таблиця 1 – Кількість онлайн виставок за тематичними групами (2018 – II півріччя 2022 р.).

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК К

КІЛЬКІСТЬ ЗАПИТІВ ЗА ТЕМАТИЧНИМИ ГРУПАМИ

	Тематика запиту	Кількість запитів					
		2018	2019	2020	2021	2022	<i>Всього</i>
1.	запити, що стосуються правил роботи архіву та послуг, що надаються установою	20	35	47	46	13	115
2.	запити, що стосуються інформації про життя та діяльність видатних особистостей (політичних, державних, громадських діячів, діячів науки, техніки, культури та мистецтва тощо)	18	26	25	29	3	101
3.	запити пов'язані з історичними подіями та знаменними датами в Україні	4	24	32	28	9	97
4.	запити, що стосуються історії конкретних населених пунктів (міста, села селища, району, області)	14	20	41	23	9	107
5.	запити про наявність у зібранні архіву певного аудіовізуального документу	14	9	22	21	3	69
6.	запити, що стосуються Другої світової війни	7	17	14	14	6	58
7.	запити, що стосуються історії певного підприємства, установи, організації	7	12	23	14	3	59
8.	запити, щодо документів про трагедію на Чорнобильській АЕС	3	6	8	9	5	31
9.	<i>Всього</i>	83	149	212	180	51	637

Таблиця 1 – Кількість запитів за тематичними групами (2018 – 1 півріччя 2022 р.).

Примітка: розроблено автором.

ДОДАТОК М
СТРУКТУРА
ВЕБСАЙТУ ЦДКФФА УКРАЇНИ ІМЕНІ Г. С. ПШЕНИЧНОГО

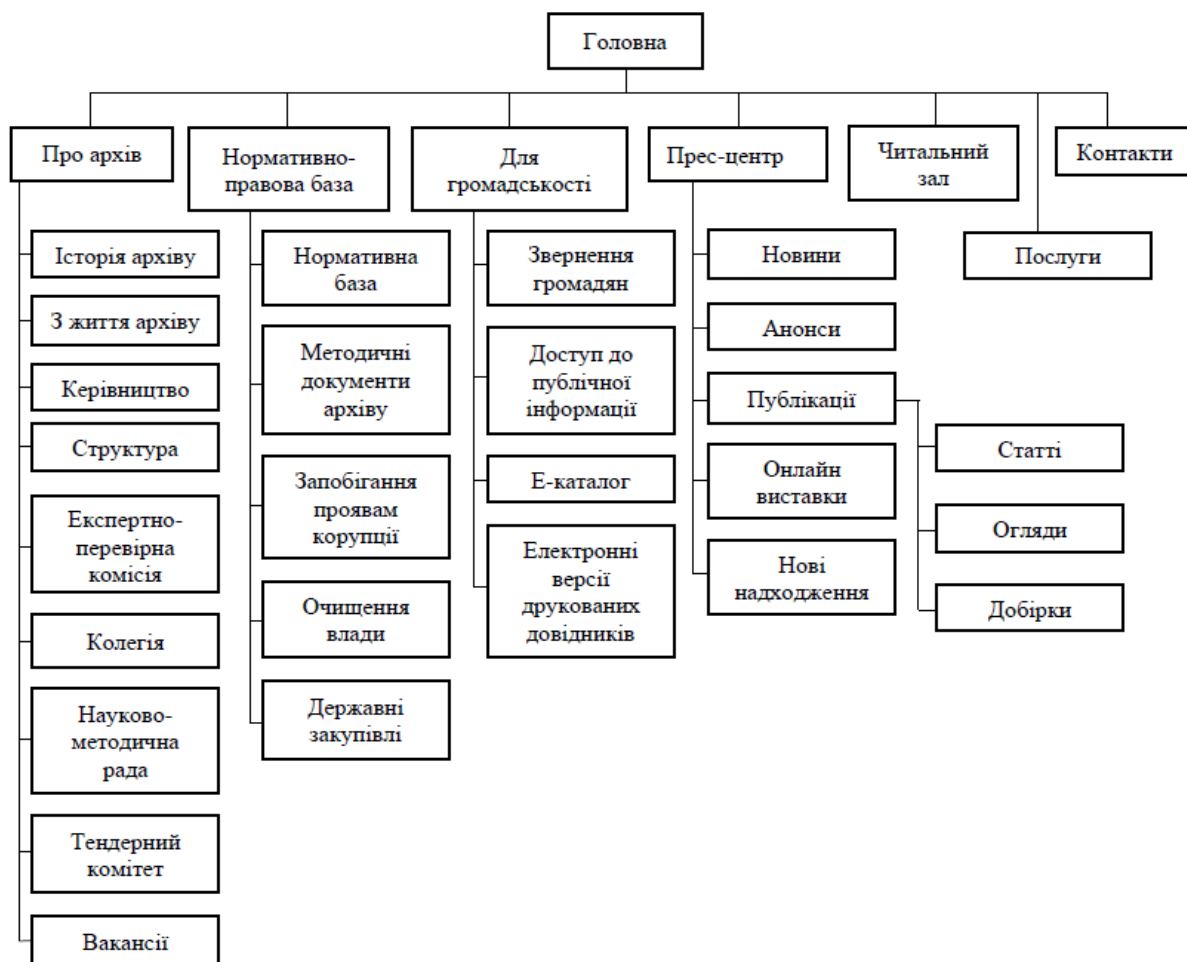

Рисунок 1 – Структура вебсайту ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного [37, арк. 24.]